

ปัญหาความไม่เสมอภาคในประชาธิปไตยแบบร่วมไตร่ตรอง

นายอรรคเดช แสงจันทร์

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the University Graduate School.

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาปรัชญา ภาควิชาปรัชญา

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2560

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Problem of inequality in deliberative democracy

Mr. Akkadech Sangjun

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Philosophy

Department of Philosophy

Faculty of Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2017

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์ ปัญหาความไม่เสมอภาคในประชาธิปไตยแบบร่วม
ไตร่ตรอง
โดย นายอรรคเดช แสงจันทร์
สาขาวิชา ปรัชญา
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ดร.ปิยฤดี ไชยพร

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท

.....คณบดีคณะอักษรศาสตร์

(รองศาสตราจารย์ ดร.กิ่งกาญจน์ เทพกาญจนา)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกษม เพ็ญภินันท์)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(ดร.ปิยฤดี ไชยพร)

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริประภา ชวะนะญาณ)

.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์เนืองน้อย บุญยเนตร)

อรรถเดช แสงจันทร์ : ปัญหาความไม่เสมอภาคในประชาธิปไตยแบบร่วมไตร่ตรอง (Problem of inequality in deliberative democracy) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: ดร.ปิยฤดี ไชยพร, 60 หน้า.

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาปัญหาในทฤษฎีประชาธิปไตยแบบร่วมไตร่ตรองในแง่ของความเสมอภาคเป็นสำคัญ โดยการศึกษาถึงข้อสนับสนุนและข้อโต้แย้งของกระบวนการร่วมไตร่ตรองที่อาจสร้างผลกระทบต่อสังคมประชาธิปไตย จากการศึกษาพบว่าความเชื่อที่ว่ากระบวนการร่วมไตร่ตรองนั้นเป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองมากที่สุดนั้นเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง กระบวนการร่วมไตร่ตรองเองมีกลไกบางประการในที่สร้างเงื่อนไขในการผูกขาดอำนาจซึ่งไม่เป็นผลดีต่อประชาธิปไตย มีข้อเสนอหนึ่งที่มองว่ากระบวนการร่วมไตร่ตรองเป็นกระบวนการที่สมควรหลีกเลี่ยงเพื่อรักษาความเป็นประชาธิปไตยในอุดมคติ หากแต่ผู้เขียนมีความเห็นว่ากระบวนการร่วมไตร่ตรองที่มีความพยายามในการสร้างกระบวนการที่ใช้เหตุผลในฐานะของความเสมอภาคและเสรีภาพนั้นเป็นสิ่งที่สมควรแก่การรักษามากกว่าละทิ้งออกจากสังคม โดยแนวคิดรูปแบบการร่วมไตร่ตรองอ้างอิงถึงแนวคิดของ แอนโทนี 'ไซมอน ลาเดน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาควิชา ปรัชญา

ลายมือชื่อนิสิต .....

สาขาวิชา ปรัชญา

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก .....

ปีการศึกษา 2560

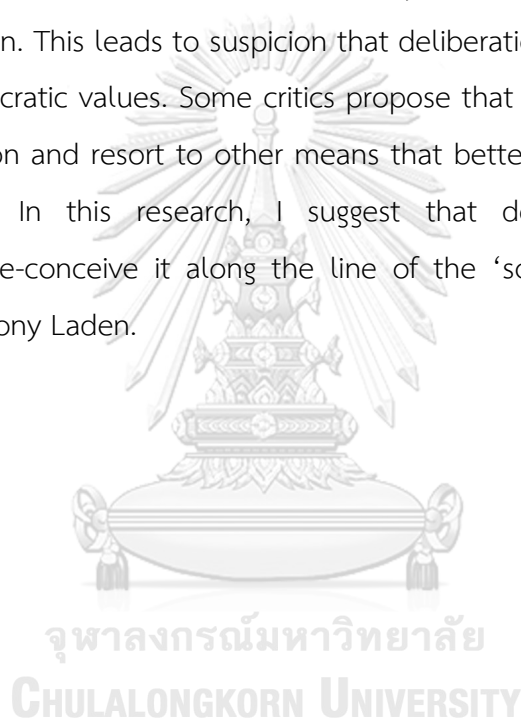
5780190722 : MAJOR PHILOSOPHY

KEYWORDS: DEMOCRACY CONCEPTS / EQUALITY

AKKADECH SANGJUN: Problem of inequality in deliberative democracy.

ADVISOR: PIYARUDEE CHAIYAPORN, Ph.D., 60 pp.

This research aims to study problem of inequality in deliberative democracy in order to find a way that can resolve disagreements which also maintains the equality of democratic citizens. The study finds that deliberation itself has an inherent tendency to create the kind of authority that has capacity to dominate in the name of reason. This leads to suspicion that deliberation does not really work to support the democratic values. Some critics propose that democratic societies focus less on deliberation and resort to other means that better keep out the biases that breed inequality. In this research, I suggest that democratic societies keep deliberation but re-conceive it along the line of the ‘social picture of reasoning’ proposed by Anthony Laden.

Department: Philosophy

Student's Signature .....

Field of Study: Philosophy

Advisor's Signature .....

Academic Year: 2017

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยการให้ความช่วยเหลือแนะนำของ ดร. ปิยฤดี ไชยพร ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาที่ให้คำแนะนำข้อคิดเห็นตรวจสอบ และแก้ไขร่างวิทยานิพนธ์มาโดยตลอด ผู้เขียนจึงขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้

ท้ายนี้ผู้เขียนขอโน้มรำลึกถึงอำนาจบารมีของคุณพระศรีรัตนตรัย และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายที่อยู่ในสากลโลก อันเป็นที่พึ่งให้ผู้เขียนมีสติปัญญาในการจัดทำวิทยานิพนธ์ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้เขียนขอให้เป็นกตเวทิตาแด่บิดา มารดา ครอบครัวของผู้เขียน ตลอดจนผู้เขียน หนังสือ และบทความต่าง ๆ ที่ให้ความรู้แก่ผู้เขียนจนสามารถให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี โดยหวังว่าผลงานชิ้นนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาและต่อยอดเพื่อสังคมในโอกาสต่อไป

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
บทที่ 1 บทนำ.....	1
บทที่ 2 ประชาธิปไตยแบบร่วมไตร่ตรอง.....	3
2.1 กำเนิดข้อโต้แย้ง.....	3
2.2 แนวคิดทฤษฎีประชาธิปไตยแบบร่วมไตร่ตรอง.....	5
2.2.1 หลักการของการเคารพซึ่งกันและกัน.....	9
2.2.1.1 หลักการเรื่องความรอบคอบ (Prudence).....	10
2.2.1.2 หลักการเรื่องความเป็นกลาง (Impartial).....	10
2.2.1.3 แนวทางการทำงานของหลักการเรื่องการเคารพซึ่งกันและกัน (Reciprocity in practice).....	11
2.2.2 หลักการความเป็นสาธารณะ.....	16
2.2.3 หลักการความรับผิดชอบ.....	17
2.2.4 หลักการของประชาธิปไตย.....	19
บทที่ 3 ปัญหาของกระบวนการร่วมไตร่ตรองที่สร้างผลกระทบต่อประชาธิปไตย.....	24
3.1 กระบวนการร่วมไตร่ตรองมีนัยยะในการต่อต้านความเป็นประชาธิปไตย.....	26
3.2 ปัญหาของอคติแฝงในกระบวนการร่วมไตร่ตรอง.....	27
3.3 กระบวนการร่วมไตร่ตรองสร้างมาตรฐานที่อาจนำไปสู่ผลร้ายของประชาธิปไตย.....	28
3.4 ปัญหาของกระบวนการรวมไตร่ตรองในสังคมประชาธิปไตย.....	30
บทที่ 4 รูปแบบของการประเมินเหตุผลเพื่อสร้างความเท่าเทียมในประชาธิปไตยแบบร่วม ไตร่ตรองของแอนโทนี ไชม่อน ลาเดน.....	36

4.1 แนวคิดเรื่องการใช้เหตุผลในฐานะกิจกรรม.....	38
4.2 สิทธิอำนาจของเหตุผลในฐานะสิทธิอำนาจของความเกี่ยวข้อง.....	40
4.2.1 สิทธิอำนาจในเวทีการสนทนา.....	41
4.3 บรรทัดฐานของการใช้เหตุผลในฐานะบทสนทนาที่ตอบสนองกัน.....	44
4.3.1 บรรทัดฐานการสนทนา.....	45
4.3.2 บรรทัดฐานของการใช้เหตุผลในฐานะการสนทนาที่ตอบสนองกัน.....	46
4.4 บรรทัดฐานของการใช้เหตุผลแบบเข้าคลุกคลีเพื่อทำความเข้าใจจุดยืนของกันเองอย่างใกล้ชิด (engaged reasoning).....	47
4.5 การตอบสนองอย่างมีเหตุผลต่อการเชื่อเชิญ.....	48
บทที่ 5 บทสรุป.....	51
รายการอ้างอิง.....	58
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	60

บทที่ 1

บทนำ

ประชาธิปไตยแบบร่วมไตร่ตรองคือทฤษฎีประชาธิปไตยชนิดที่เสนอให้ใช้กระบวนการร่วมไตร่ตรอง (deliberation) หรือกระบวนการพูดคุยแลกเปลี่ยนกันด้วยเหตุผลในการแก้ปัญหาความขัดแย้งหรือความเห็นต่างทางศีลธรรม (moral disagreement) ที่เป็นปัญหาสำคัญในสังคมประชาธิปไตย¹ โดยความเห็นต่างนี้ส่วนหนึ่งเกิดจากปัจจัยที่แตกต่างกันบางประการระหว่างประชากรผู้ที่มีคุณค่าและเป้าหมายของชีวิตที่แต่ละคนปรารถนาจะบรรลุ แต่ด้วยพื้นฐานของทรัพยากรอันมีอยู่อย่างจำกัดทั้งในแง่ของสังคมและเศรษฐกิจจึงทำให้เกิดความเห็นไม่ลงรอยกันในจัดสรรทรัพยากรดังกล่าวให้กับแต่ละสมาชิกว่าต้องเป็นเช่นไรจึงจะถือได้ว่ายุติธรรมหรือเป็นธรรมสำหรับทุกฝ่าย หลักการสำคัญของประชาธิปไตยแบบร่วมไตร่ตรองคือการเปิดโอกาสให้ประชาชนหรือตัวแทนการเจรจาเข้าร่วมพูดคุยกันด้วยการใช้เหตุผลร่วมกันเพื่อนำไปสู่การสร้างข้อตกลงและข้อสรุปอันเป็นที่ยอมรับได้โดยทุกฝ่าย ปัจจุบันมีการยอมรับอย่างกว้างขวางว่ารูปแบบการร่วมไตร่ตรองเป็นกระบวนการที่ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย ในหลายประเทศมีการปรับใช้กระบวนการร่วมไตร่ตรองภายในหน่วยงานของภาครัฐ โดยเชื่อว่าจะสามารถพัฒนาความเป็นประชาธิปไตยในสังคมได้อย่างไรก็ตาม นักวิชาการด้านประชาธิปไตย เช่น ลิน เอ็ม แซนเดอร์ (Lynn M. Sander) ได้ชี้ให้เห็นว่าประชาธิปไตยแบบร่วมไตร่ตรองนี้มีข้อจำกัดอยู่บางประการที่ทำให้อาจไม่นำไปสู่ความเป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริงได้แม้ว่าจะดูเหมือนมีกระบวนการแบบร่วมไตร่ตรองเกิดขึ้นแล้วก็ตาม ยิ่งกว่านั้นประชาธิปไตยชนิดนี้ยังสามารถก่อให้เกิดความอยุติธรรมแก่คนบางกลุ่มซึ่งไม่เป็นไปตามมาตรฐานที่ประชาธิปไตยชนิดนี้กำหนดไว้ โดยเธอได้ยกตัวอย่างการตัดสินคดีความของคณะลูกขุนในชั้นศาลหลายครั้งที่พบว่าหากมีสมาชิกที่มีฐานะทางสังคมและได้รับความเชื่อถือจากสังคมแสดงความเห็น สมาชิกดังกล่าวมีแนวโน้มจะได้รับความสนใจและรับฟังความเห็นเพื่อใช้ในการพิจารณา มากกว่ากลุ่มคนที่ไม่ได้รับความเชื่อถือจากสังคม ซึ่งแซนเดอร์ได้วิเคราะห์ไว้ว่าปรากฏการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นจากการที่กระบวนการใช้เหตุผลชนิดที่นักทฤษฎีประชาธิปไตยร่วมไตร่ตรองเสนอ มีลักษณะแบบอนุรักษนิยม (conservative) และเป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงกับการใช้สิทธิอำนาจ (authority) ของคนบางกลุ่มเหนือคนกลุ่มอื่นๆ แซนเดอร์จึงสรุปว่ากระบวนการใช้เหตุผลที่ถูกกล่าวถึงโดยนักประชาธิปไตยร่วมไตร่ตรองแท้จริงแล้วอาจจะไม่ใช่กระบวนการที่เหมาะสมในการพัฒนาประชาธิปไตยเนื่องจากไม่สามารถเป็นหลักประกันในการสร้างความเท่าเทียมในการแสดงความเห็นแก่ทุกคนที่เข้าร่วมได้

¹ James Bohman and William Rehg (1997) (eds.) *Deliberative Democracy*. Cambridge, Mass.: The MIT Press, Introduction

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ต้องการศึกษาประเด็นที่กล่าวมาที่ว่า ประชาธิปไตยแบบร่วมไตร่ตรองมีลักษณะดังที่ฝ่ายที่ได้แย้งกล่าวหาจริงหรือไม่ และหากเป็นดังที่ถูกกล่าวหาจริง มีแนวคิดเรื่องใดที่สามารถนำมาใช้ช่วยแก้ปัญหาเรื่องความเสมอภาคที่ตามมาจากประชาธิปไตยชนิดนี้ โดยในส่วนของแนวคิดประชาธิปไตยแบบร่วมไตร่ตรอง ได้เลือกแนวคิดรูปแบบที่เสนอโดยเอมี กัทแมนและเดนนิส ทอมป์สัน (Amy Gutmann and Dennis Thompson) จากหนังสือ Democracy and Disagreement (1996) ด้วยว่าสิ่งที่ทั้งคู่เสนอไว้ในงานชิ้นนี้ได้รับการยอมรับว่าเป็นงานที่พัฒนาแนวคิดประชาธิปไตยแบบร่วมไตร่ตรองได้อย่างเป็นระบบและมีความชัดเจนมากที่สุด และในส่วนของฝ่ายที่วิจารณ์ ได้เลือกแนวคิดของลิน แชนด์เลอร์จากบทความ Against Deliberation (1997) ซึ่งถือว่ามีข้อวิจารณ์ที่ชัดเจนเกี่ยวกับปัญหาเรื่องความเสมอภาค และสำหรับแนวคิดที่นำมาใช้แก้ปัญหาเรื่องนี้ให้แก่ประชาธิปไตยแบบร่วมไตร่ตรอง ได้เลือกแนวคิดเรื่องการใช้เหตุผลของสังคมโดย แอนโทนี่ ไชมอน ลาเดน จากหนังสือ Reasoning: A social picture (2012)

วัตถุประสงค์

1. ศึกษาวิเคราะห์ปัญหาความไม่เท่าเทียมในประชาธิปไตยแบบร่วมไตร่ตรอง
2. เสนอแนวคิดเพื่อแก้ปัญหาความไม่เท่าเทียมในประชาธิปไตยแบบร่วมไตร่ตรอง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. วิเคราะห์ปัญหาของประชาธิปไตยแบบร่วมไตร่ตรอง
2. สร้างข้อเสนอเบื้องต้นที่มีความเป็นไปได้ในการป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในประชาธิปไตยแบบร่วมไตร่ตรอง

บทที่ 2

ประชาธิปไตยแบบร่วมไตร่ตรอง

ปัญหาสำคัญเรื่องหนึ่งของประชาธิปไตยคือการแก้ไขความขัดแย้งหรือความเห็นต่าง (moral disagreement) เกิดจากความเห็นที่ไม่ลงรอยหรือมุมมองในการตัดสินใจที่แตกต่างกันโดยมีความเกี่ยวข้องกับความคิดเห็นที่ถูกผิดควรหรือไม่ควรในกิจการที่เกี่ยวข้องกับคนทุกคนหรือคนส่วนใหญ่ ที่พลเมืองในสังคมประชาธิปไตยมีแนวโน้มที่จะมีความเห็นต่างกันอันส่งผลให้ไม่สามารถค้นพบทางออกที่เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายร่วมกันได้ ในปัจจุบันมีความพยายามมากขึ้นที่จะใช้กระบวนการร่วมไตร่ตรอง (Deliberation) เป็นกระบวนการรับมือปัญหาดังกล่าว ทฤษฎีประชาธิปไตยแบบร่วมไตร่ตรองมีแนวคิดที่สำคัญคือ “เมื่อผู้คนหันหน้าพูดคุยโต้เถียงโดยใช้เหตุผลร่วมกันก็จะสามารถสร้างความเห็นอันเป็นที่ยอมรับสำหรับทุกฝ่ายได้”²

2.1 กำเนิดข้อโต้แย้ง

ก่อนจะเข้าใจแนวคิดหลักของประชาธิปไตยร่วมไตร่ตรองว่ามีสาระสำคัญอย่างไร ต้องเข้าใจก่อนว่าความขัดแย้งหรือความเห็นต่างทางศีลธรรมคืออะไร และมีความสำคัญอย่างไร เอมี กัทแมน และเดนิส ทอมป์สัน (Amy Gutman and Dennis Thompson) ได้อธิบายไว้เกี่ยวกับปัญหานี้ในงานเขียนชื่อ Democracy and Disagreement โดยระบุไว้ว่าความเห็นต่างทางศีลธรรมในสังคมประชาธิปไตยนั้นเกิดจากปัจจัยหลายเรื่อง เช่น พื้นฐานของสังคมที่ประกอบไปด้วยความแตกต่างของประชากรที่สะท้อนถึงเป้าหมายและคุณค่าที่พึงประสงค์หรือเป้าหมายที่ต้องการแตกต่างกัน ขณะเดียวกันสังคมมีทรัพยากรที่จำเป็นต้องใช้สำหรับเป้าหมายและคุณค่าเหล่านี้อย่างจำกัดทั้งในแง่ของเชิงสังคมและเชิงเศรษฐกิจ ซึ่งเมื่อบวกกับปัจจัยเรื่องความคิดความเชื่อ และเรื่องอื่นๆ แล้ว ส่งผลให้ความขัดแย้งยังมีความรุนแรงและแหลมคม³ กัทแมนและทอมป์สันได้อ้างทัศนะของ เดวิด ฮูม (David Hume) เพื่อใช้ในการอธิบายว่าการอยู่ร่วมกันของมนุษย์นั้นก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้สืบเนื่องจากพื้นฐานของมนุษย์โดยจำแนกพื้นฐานดังกล่าวออกเป็นสี่ประการ

² Bohman and Rehg, Introduction, เฝ้าอ้าง

³ Amy Gutmann and Dennis Thompson (1996). *Democracy and Disagreement*. Cambridge, Mass.: The Belknap Press of Harvard University Press, pp. 18-26.

- 1) ความขาดแคลน ซึ่งหมายถึงเงื่อนไขเชิงเศรษฐศาสตร์ที่แสดงให้เห็นถึงทรัพยากรภายในพื้นที่ของสังคมอันมีอยู่อย่างจำกัด หากแต่จำเป็นต้องตอบสนองความต้องการของมนุษย์ที่มีอยู่อย่างไม่จำกัด จึงก่อให้เกิดการแย่งชิงทรัพยากรระหว่างมนุษย์ขึ้น
- 2) ข้อจำกัดของความเอื้ออาทร กล่าวคือ พื้นฐานมนุษย์มีความเห็นแก่ตัวในความต้องการใช้ทรัพยากรเพื่อการดำรงชีพหรือใช้เพื่อการไปสู่เป้าหมายในชีวิต แต่หากมนุษย์มีความเห็นแก่ตัวอย่างมากจนไร้ซึ่งความเอื้ออาทร สังคมก็จะเกิดการแก่งแย่งและปิดกั้นการสร้างข้อถกเถียงที่นำไปสู่การแบ่งปันทรัพยากรอย่างไม่เป็นธรรม ในทางกลับกันหากประชากรมีความเอื้ออาทรอย่างถึงที่สุดสังคมก็จะไร้ปัญหา โดยสมมุติว่าสถานการณ์ทั้งสองกรณีไม่สามารถเกิดขึ้นได้จริงในสังคมมนุษย์ เพราะพื้นฐานของมนุษย์ที่เป็นหน่วยของสังคมเอง
- 3) การมองคุณค่าที่แตกต่างกัน กล่าวคือ เมื่อสังคมมีจำนวนประชากรขนาดใหญ่ย่อมก่อให้เกิดความหลากหลายภายในสังคมตามมา อาจมาด้วยเงื่อนไขของชาติพันธุ์หรือมุมมองความเข้าใจต่อสังคม คนบางกลุ่มอาจมองว่าการช่วยเหลือผู้อื่นคือเป้าหมายของชีวิต ในขณะที่คนบางกลุ่มอาจมีเป้าหมายในการพัฒนาตน ซึ่งคุณค่าอันแตกต่างเหล่านี้เกิดความขัดแย้งขึ้นภายในสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้
- 4) ความไม่ลงรอยอย่างสมบูรณ์ กล่าวคือ ด้วยความหลากหลายที่เกิดขึ้นในสังคมก่อให้เกิดมุมมองต่อคุณค่าที่แตกต่างกัน การที่มนุษย์คนหนึ่งถือคุณค่าหนึ่งคุณค่าใดเป็นสำคัญก่อให้เกิดเงื่อนไขที่ทำให้เป็นการยากที่จะเข้าใจคุณค่าที่แตกต่างจากตนได้อย่างสมบูรณ์ ตัวอย่างเช่นกลุ่มคนที่มีความพยายามทำให้สังคมได้รับความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจอาจมีความเห็นที่ขัดแย้งต่อกลุ่มคนที่ต้องการพัฒนาตนอย่างเสรี⁴

ด้วยเงื่อนไขที่กล่าวมานี้ กัทแมนและทอมป์สันจึงวิเคราะห์ว่าอย่างไรเสีย สังคมประชาธิปไตยก็หนีความขัดแย้งไปไม่พ้น ยิ่งกว่านั้น ปัจจัยเหล่านี้ชี้ให้เห็นว่าประชาธิปไตยเชิงกระบวนการ (procedural democracy) ยังใช้ได้ไม่ดีพอ เพราะการยึดกระบวนการของเสียงข้างมาก ไม่ใช่กระบวนการที่ดีในการจัดการกับความขัดแย้งเหล่านี้หายไปหรือบรรเทาลงได้⁵ และในเมื่ออย่างไรเราก็ต้องหาวิธีรับมือกับความขัดแย้งที่เกิดจากปัจจัยเหล่านี้ กัทแมนและทอมป์สันจึงเชื่อว่ากระบวนการร่วมไตร่ตรองที่เปิดโอกาสให้ทุกสมาชิกได้ร่วมกันใช้เหตุผลเพื่อแลกเปลี่ยนความเห็นและเข้าใจปัญหาของสังคมในการสร้างทางออกอันเป็นที่ยอมรับสำหรับทุกฝ่าย จึงเป็นกระบวนการสำคัญสำหรับสังคมประชาธิปไตยเนื่องจากสามารถช่วยให้พลเมืองในสังคมชนิดนี้สามารถค้นพบทางออกในการดำเนินกิจการสาธารณะร่วมกันได้ในแบบที่กระบวนการชนิดอื่นไม่สามารถทำได้⁶

⁴ เพิ่งอ้าง หน้า 18-26

⁵ เพิ่งอ้าง หน้า 29-33

⁶ เพิ่งอ้าง หน้า 39-40

2.2 แนวคิดทฤษฎีประชาธิปไตยแบบร่วมไตร่ตรอง

โจชัว โคเฮน (Joshua Cohen) เป็นนักทฤษฎีประชาธิปไตยที่เริ่มต้นจากแนวคิดเรื่องประชาธิปไตยแบบคำตอบถูกต้อง (epistemic democracy)⁷ ก่อนที่จะพัฒนามาเป็นแนวคิดเรื่องประชาธิปไตยแบบร่วมไตร่ตรองในรูปแบบที่ทำให้เขามีชื่อเสียงในงานเขียน *Deliberation and Democracy Legitimacy* (1989) โคเฮนต้องการนำเสนอแนวคิดเรื่องประชาธิปไตยชนิดที่สามารถรับมือกับข้อวิจารณ์ที่โจเซฟ ชุมปีเตอร์ (Joseph Schumpeter) กระทำต่อประชาธิปไตย

ชุมปีเตอร์วิจารณ์ประชาธิปไตยว่าทฤษฎีประชาธิปไตยนั้นไม่มีความเหมาะสมที่จะใช้กับสังคมมนุษย์จริงเนื่องจากประชาชนทั่วไป (average citizen) มีความสามารถทางการเมืองที่ต่ำกว่ามาตรฐานขั้นต่ำที่จำเป็นต่อการเข้าร่วมกิจกรรมประชาธิปไตย เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดความสามารถและความเข้าใจต่อรูปแบบการใช้เหตุผล คนส่วนมากมักเข้าใจเกณฑ์การใช้เหตุผลที่ไม่ถูกต้อง ซึ่งทำให้เป็นปัญหาเมื่อเข้าสู่กระบวนการทางการเมืองที่จำเป็นต้องเข้าใจถึงปัจจัยและเหตุผลของสังคมเนื่องจากกลุ่มคนเหล่านั้นจะถูกชักจูงได้ง่ายด้วยอคติและการปั่นหัว (manipulation) รวมถึงประชาชนส่วนใหญ่มักไม่เข้าใจถึงประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งเป็นสิ่งที่เข้าใจได้เนื่องจากแต่ละปัจเจกย่อมมีเป้าหมายชีวิตที่ต่างกันเมื่อเป็นเช่นนั้นแล้วเป็นสิ่งที่ยอมรับได้ว่าประชาชนจะให้ความสนใจต่อแนวทางวิถีชีวิตของตนมากกว่าทำเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม แสดงให้เห็นว่าอุดมคติของประชาธิปไตยจะถูกลดทอนลงเมื่อให้ประชาชนทั่วไปมีส่วนร่วมทางการเมืองในสังคมประชาธิปไตยมากขึ้น⁸

โคเฮนตอบกลับข้อวิจารณ์ของชุมปีเตอร์โดยชี้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นไม่ทำลายคุณค่าความเป็นประชาธิปไตยเสมอไป เป้าหมายสำคัญของประชาธิปไตยแบบเสรีนิยมคือการช่วยพัฒนาอำนาจของปัจเจกในสังคม การปิดกั้นการเข้าถึงหรือเข้าร่วมของประชาชนอาจทำให้เป้าหมายนั้นไม่สามารถบรรลุได้ แต่ขณะเดียวกันโคเฮนยอมรับว่ากระบวนการเลือกตั้งและลงคะแนนเสียง (voting) ตามรูปแบบของประชาธิปไตยเชิงกระบวนการไม่สามารถตอบสนองความต้องการประชาธิปไตยได้ เนื่องจากความยากลำบากในการได้มาและรักษาไว้ซึ่งเจตจำนงทั่วไป (general will) ของสังคมดังที่ชุมปีเตอร์วิจารณ์ไว้ ที่ส่วนหนึ่งเป็นปัญหาของความไม่สอดคล้องกันของเจตจำนงที่แสดงออกในเสียงส่วนใหญ่ (cyclical majorities) นั่นคือ การที่เสียงส่วนใหญ่ในสังคมไม่มีอยู่ และสิ่งที่ดูเหมือนเสียงส่วนใหญ่ขาดความเสถียร สามารถเปลี่ยนแปลงได้เพียงถ้ามีการกำหนดวาระของการลงคะแนนเสียงในแบบที่ต่างออกไป โดยเสียงส่วนใหญ่เป็นเพียงกลุ่มคนที่เห็นด้วยกับ

⁷ ดู Joshua Cohen (1986) "An Epistemic Conception of Democracy," *Ethics*. Vol. 97, No. 1 (Oct., 1986), pp. 26-38

⁸ Joseph Schumpeter (1961). *Capitalism, Socialism, and Democracy*. London: Allen and Unwin.

ความเห็นหนึ่งใด ณ ช่วยเวลานั้นเท่านั้น⁹ ดังนั้น เพื่อรักษาไว้ซึ่งเป้าหมายสำคัญและคุณค่าของประชาธิปไตย โคเฮนจึงเสนอแนวคิดเรื่องประชาธิปไตยแบบคำตอบถูกต้อง (epistemic populism) ซึ่งเขาเชื่อว่าจะช่วยให้ยังคงสามารถมีเจตจำนงทั่วไปของสังคมได้ตราบไต่ที่ประชาชนที่มีส่วนร่วมมีความเข้าใจและรับรู้ในผลประโยชน์ส่วนรวม รวมถึงเข้าใจข้อเท็จจริงของสถาบันหรือนโยบายที่สนับสนุนให้สังคมบรรลุถึงเหตุผลของสังคมในความเข้าใจแบบเดียวกันและสอดคล้องไปในทางเดียวกันระหว่างสมาชิก อันทำให้พวกเขาสามารถตัดสินใจร่วมกันโดยสิ่งที่ประโยชน์ส่วนรวมที่ทุกคนรับรู้ว่ามีอยู่¹⁰

ภายหลังในงานชื่อ *Deliberation and Democratic Legitimacy* (1989) โคเฮนได้เปลี่ยนมาเสนอแนวคิดเรื่องประชาธิปไตยแบบร่วมไตร่ตรอง เขาอ้างว่าอุดมคติเรื่องประชาธิปไตยแบบร่วมไตร่ตรองนี้เป็นสิ่งที่มีอยู่แล้วในสังคมประชาธิปไตย เป็นอุดมคติทางการเมืองของสมาชิกในสังคมประชาธิปไตย ที่มองว่าสังคมต้องใช้กระบวนการถกเถียงและการใช้เหตุผลอย่างเป็นสาธารณะร่วมกันระหว่างสมาชิก โดยเมื่อต้องมีการตัดสินใจร่วมกัน ต้องทำโดยอาศัยการใช้เหตุผลอย่างเป็นสาธารณะที่หลักประกันที่ทำให้ทุกสมาชิกเกิดความเชื่อมั่นต่อสถาบัน พื้นฐานของตนที่สามารถสร้างความชอบธรรมให้แก่สังคมได้คือการมอบเสรีภาพในการร่วมการถกเถียงให้แก่ทุกสมาชิกอย่างเท่าเทียมกัน โคเฮนได้อธิบายถึงลักษณะของประชาธิปไตยแบบร่วมไตร่ตรองเป็นหลักการสำคัญสองหลักการคือ ความเข้าใจเชิงรูปแบบ (formal conception) ที่อธิบายถึงลักษณะการใช้เหตุผลในสังคมประชาธิปไตยแบบร่วมไตร่ตรองซึ่งมีลักษณะสำคัญห้าประการคือ

- 1) ประชาธิปไตยแบบร่วมไตร่ตรองเป็นกิจกรรมที่ทำอย่างต่อเนื่องเพื่อเป็นหลักประกันสู่ออนาคตของสังคม
- 2) สมาชิกทุกคนต้องร่วมมือกันบนฐานของเสรีภาพและความเท่าเทียม (Free and equal)
- 3) สังคมประชาธิปไตยคือการร่วมมือกันระหว่างประชาชนบนฐานของความเป็นพหุนิยม (Pluralistic association) ที่ทำให้พวกเขาจำเป็นต้องร่วมมือกันเพื่อสร้างการตัดสินใจร่วม (Collective choice) โดยไม่ถือความเห็นหนึ่งใดสำคัญกว่าความเห็นอื่น
- 4) เนื่องจากเกณฑ์ความชอบธรรม (Legitimacy) ของทฤษฎีประชาธิปไตยนี้คือการร่วมมือกันระหว่างสมาชิก ดังนั้นประชาชนจำเป็นต้องร่วมกันรับผิดชอบต่อผลกระทบของการตัดสินใจที่ร่วมกันสร้างระหว่างกันจากทุกสมาชิก
- 5) เพื่อให้ได้มาซึ่งเหตุผลสาธารณะหรือเหตุผลของสังคม (Public reason) ประชาชนจำเป็นต้องแลกเปลี่ยนเหตุผลระหว่างกัน¹¹

⁹ Joshua Cohen 1986. อ้างแล้ว

¹⁰ เพิ่งอ้าง

¹¹ Joshua Cohen (1989, 1997) "Deliberation and Democratic Legitimacy" *Deliberative Democracy*. Bohman and Rehg (eds.), pp. 72-73

นอกจากนี้ โคเฮนยังเสนอความเข้าใจเชิงเนื้อหาสาระ (substance) ของประชาธิปไตยชนิดนี้ที่พูดถึงกรรมวิธีของการถกเถียงทางอุดมคติทางการเมืองว่าประกอบไปด้วยหลักการสำคัญสี่ประการได้แก่

- 1) การถกเถียงทางอุดมคติต้องเป็นอิสระ : การถกเถียงที่ดั่งนั้น ก) ทุกสมาชิกต้องปราศจากการผูกมัดกับสิ่งหนึ่งสิ่งใด กล่าวคือทุกคนมีเสรีภาพในการพูดคุยแลกเปลี่ยนความเห็นโดยไม่ต้องไม่มีเงื่อนไขใดอยู่ก่อนที่จะบิบบังคับให้จำเป็นต้องปฏิบัติตามบางสิ่งที่อาจขัดต่อความต้องการแท้จริงของสมาชิก และ ข) ทุกสมาชิกจำเป็นต้องเคารพผลของการตัดสินใจของการถกเถียงซึ่งเป็นเหตุผลอันชอบธรรมที่ทุกสมาชิกจำเป็นต้องปฏิบัติตามหากผลของการถกเถียงนั้นสิ้นสุดด้วยเงื่อนไขข้างต้น
- 2) การถกเถียงนั้นจำเป็นต้องใช้เหตุผลเป็นที่ตั้ง : ในการถกเถียงนั้นทุกคนจำเป็นต้องบอกกล่าวถึงเหตุผลของตนด้วยทุกครั้งเมื่อนำเสนอข้อเสนออย่างใดอย่างหนึ่ง หรือเมื่อวิพากษ์ข้อเสนออย่างใดอย่างหนึ่งของคนที่เข้าร่วมคนอื่น และการให้เหตุผลนี้ต้องทำด้วยความคาดหวังว่าเหตุผลของตนจะเป็นสิ่งที่ทำให้ได้มาซึ่งข้อตกลง โดยเป็นเหตุผล ที่คนอื่นสามารถยอมรับได้ไม่ว่าพวกเขาจะมีจุดมุ่งหมายอย่างไร เมื่อพวกเขามาพูดคุยตกลงกัน และข้อเสนอที่ไม่มีเหตุผล ที่คนอื่นยอมรับไม่ได้จะถูกปฏิเสธ นอกจากนี้ การถกเถียงนี้จำเป็นต้องปราศจากการกดดันทางอำนาจระหว่างกันของสมาชิก
- 3) การถกเถียงนั้นจำเป็นต้องอยู่บนฐานของความเสมอภาค : ความเสมอภาคในที่นี้หมายถึงทั้งในเชิงสังคมที่ทุกสมาชิกจำเป็นต้องปฏิบัติต่อทุกสมาชิกเสมอกันคือต้องไม่มีการเอินเอียงในการรับฟังสมาชิกหนึ่งสมาชิกใดเป็นสำคัญ และการกีดทับสิทธิในการแสดงความคิดเห็นของสมาชิกหนึ่งใดจะเป็นสิ่งที่ไม่สมควรเกิดขึ้นในการโต้เถียง และเชิงเศรษฐกิจที่สังคมจำเป็นต้องกระจายอำนาจและทรัพยากรให้แก่ทุกสมาชิกอย่างเสมอกันเพื่อไม่ให้เกิดเงื่อนไขในการขัดขวางเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของบางสมาชิก
- 4) เป้าหมายสำคัญของการถกเถียงคือการมีฉันทามติที่ถูกขับเคลื่อนอย่างเป็นเหตุเป็นผล (rationally motivated consensus) คือเป้าหมายสำคัญของการถกเถียงซึ่งเกิดขึ้นจากการหาเหตุผลที่สามารถหว่านล้อม ชักจูงใจทุกสมาชิกที่เข้าร่วมกันประเมินทางเลือกอย่างเสรี และในฐานะที่ทุกคนเท่าเทียมกันได้¹²

โคเฮนเชื่อว่าสังคมเสรีประชาธิปไตยที่ต้องเผชิญกับปัญหาความขัดแย้งหรือความเห็นต่างทางศีลธรรมสามารถพบวิธีแก้ปัญหาดังกล่าวได้ด้วยกระบวนการแบบร่วมไตร่ตรองนี้ เนื่องจากกระบวนการนี้ตามหลักการที่กล่าวไว้เปิดโอกาสให้ทุกคนสามารถอ้างเหตุผลใดก็ได้เพื่อสนับสนุนข้อเสนอของตนโดยไม่

¹² เติ้งอ่าง หน้า 74-75

ถูกกีดกันด้วยความเชื่อหรือหลักใดๆ ทั้งสิ้นอยู่ก่อน เคารพทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน และใช้แต่เหตุผลเท่านั้นในการหาข้อตกลง โคเฮนเชื่อว่าหากใช้วิธีนี้ คนจะตกลงกันได้มากขึ้นกว่าใช้วิธีอ้างหลักการนามธรรม เช่น หลักความยุติธรรมแบบที่รอลส์เสนอ ซึ่งถูกโต้แย้งและไม่ยอมรับโดยคนที่เชื่อในหลักชนิดที่ต่างกัน

เอมี กัทแมนและเดนนิส ทอมป์สัน (Amy Gutmann and Dennis Thompson) ได้เขียนหนังสือชื่อ Democracy and Disagreement ในปีค.ศ. 1996 นำเสนอคำอธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับประชาธิปไตยร่วมไตร่ตรองจากที่โคเฮนได้เสนอไว้ กัทแมนและทอมป์สันกล่าวชัดเจนว่า การร่วมไตร่ตรองมีหน้าที่เพื่อ “ลดความเห็นต่างทางศีลธรรม” ดังนั้น จึงไม่ใช่กระบวนการในอุดมคติแบบที่โคเฮนเสนอ อย่างไรก็ตาม ประชาธิปไตยร่วมไตร่ตรองที่เสนอโดยกัทแมนและทอมป์สันยังคงมีลักษณะหลายประการที่สอดคล้องกับที่โคเฮนเสนอไว้ ทั้งคู่ได้แยกลักษณะสำคัญของกระบวนการร่วมไตร่ตรองภายใต้ประชาธิปไตยออกเป็นสองลักษณะใหญ่คือลักษณะการถกเถียงอันพึงมีและลักษณะสังคมที่สนับสนุนการใช้เหตุผลอย่างเป็นธรรม โดยมีหลักคิดสำคัญคือสร้างระบบการเมืองที่ให้ความเท่าเทียมให้แก่ประชาชน โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเพื่อเป็นหลักประกันในการสร้างความเห็นชอบร่วมกันโดยยังคงคำนึงถึงเสรีภาพและความเสมอภาคให้เกิดขึ้นแก่สังคมเพื่อสร้างความเป็นธรรม และไม่เล็งเห็นแต่เพียงผลกระทบระยะสั้นของสังคมเท่านั้น แต่ยังมองเห็นถึงผลกระทบต่ออนาคตหรือระยะยาวต่อสังคมด้วย กัทแมนและทอมป์สันเสนอว่ากระบวนการร่วมไตร่ตรองในประชาธิปไตยนี้จำเป็นต้องประกอบด้วยเงื่อนไขของการร่วมไตร่ตรองที่ดีสามหลักการคือ หลักการเรื่องการเคารพซึ่งกันและกัน (Reciprocity) ที่กล่าวถึงลักษณะเหตุผลอันสมควร, หลักการเรื่องความเป็นสาธารณะ (Publicity) ที่กล่าวถึงรูปแบบและลักษณะในการแสดงความคิดเห็น, และหลักการเรื่องความรับผิดชอบ (Accountability) บุคคลในการแสดงและรับฟังเหตุผล ในแง่ของกระบวนการร่วมไตร่ตรองภายใต้สังคมประชาธิปไตยที่ดีจำเป็นต้องสอดคล้องทั้งสามอย่างสมบูรณ์เพื่อสร้างโครงสร้างการใช้เหตุผลที่เป็นหลักประกันต่อเสรีภาพของประชาชน และหลักการของประชาธิปไตยอันสมควรที่มีเป้าประสงค์ในการจัดการโครงสร้างพื้นฐานของสังคมที่เอื้อต่อการสร้างความเสมอภาคให้แก่สังคมโดยเล็งเห็นถึงโอกาสพื้นฐานและโอกาสที่เท่าเทียมทางเศรษฐกิจได้แก่ การศึกษา, รายได้, และการแพทย์ เพื่อไม่ให้ปัจจัยข้างต้นรบกวนต่อกระบวนการใช้เหตุผล เพื่อสร้างความเสมอภาคทางการแข่งขันการใช้เหตุผลระหว่างสมาชิก¹³

¹³ อ้างแล้ว หน้า 52-53

2.2.1 หลักการของการเคารพซึ่งกันและกัน

หลักการสำคัญที่สุดของประชาธิปไตยแบบร่วมไต่ตรงของกัทแมนและทอมป์สันที่มีรากมาจากแนวคิดแบบเสรีนิยมซึ่งถือเป็นรากฐานของลักษณะการใช้เหตุผลที่พึงประสงค์ในสังคมประชาธิปไตยแบบร่วมไต่ตรง คือ หลักการของการเคารพซึ่งกันและกัน (reciprocity) ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนทุกฝ่ายในสังคมได้พูดคุยกันหรือร่วมกันถกคิดเพื่อสร้างนโยบายสาธารณะที่จะมีผลกระทบต่อทุกสมาชิกในสังคมบนฐานของการใช้เหตุผลร่วมกัน อันเป็นเงื่อนไขที่จำเป็นเพื่อให้ข้อตกลงหรือการตัดสินใจที่เป็นผลผลิตจากการใช้เหตุผลร่วมกันของสังคมสามารถเป็นที่ยอมรับได้ของทุกฝ่ายได้ ดังนั้นหลักการนี้จึงเป็นเรื่องของเกณฑ์สำหรับเหตุผลที่สามารถเป็นที่ยอมรับได้ร่วมกัน (Mutually justifiable reasons) ซึ่งกัทแมนและทอมป์สันเห็นว่าเพื่อให้ได้มาซึ่งเหตุผลลักษณะดังกล่าว เหตุผลที่ถูกหยิบยกมาพิจารณาในเวทีของสังคมต้องเปิดโอกาสให้สมาชิกอื่นหรือกลุ่มที่เห็นต่างสามารถทำความเข้าใจ ศึกษา และถกเถียงกับเจ้าของเหตุผลหรือความเห็นได้อย่างเสรีเพื่อให้เกิดความยุติธรรมต่อสังคมในแง่ของการใช้เหตุผลระหว่างกันของสมาชิกในสังคม

หลักการของการใช้เหตุผลร่วมกันประกอบไปด้วยหลักการย่อยสำคัญสองหลักการคือ หลักการเรื่องความรอบคอบ (Prudence) ที่มีเป้าประสงค์ในการยุติความเห็นต่างด้วยการสร้างข้อตกลงข้อหนึ่งสำหรับนำไปใช้แบ่งปันทรัพยากรและผลประโยชน์โดยที่ทุกฝ่ายที่มีความเห็นต่างกันอยู่นั้นสามารถยอมรับได้เพื่อให้ความขัดแย้งของสังคมยุติลงได้ ซึ่งกระบวนการที่เด่นชัดสำหรับหลักการย่อยข้อนี้คือกระบวนการของการต่อรอง (Bargaining) หลักการนี้จึงต้องการให้สมาชิกทุกคนศึกษาและทำความเข้าใจถึงความต้องการของสมาชิกในสังคมคนอื่นๆ และร่วมกันสร้างข้อตกลงที่จะเป็นทางออกสำหรับทุกคนได้ และหลักการย่อยข้อที่สองคือ หลักการเรื่องความเป็นกลางไม่เข้าข้างฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด (Impartiality) ซึ่งเป็นหลักการที่ตรงกันข้ามกับหลักการเรื่องความรอบคอบเนื่องจากเสนอให้ยุติข้อโต้แย้งด้วยการตามหาข้อยุติทางศีลธรรมที่ปราศจากความเห็นส่วนบุคคลหรือการละทิ้งซึ่งความเป็นปัจเจก (Impersonal) นั่นคือ ข้อตกลงที่ได้มาจะต้องมีลักษณะที่ปลอดจากความเห็นส่วนบุคคลหรือประโยชน์ส่วนบุคคล โดยเป้าหมายของหลักการย่อยข้อที่สองนี้คือการไต่ตรงตามความเหมาะสมทางศีลธรรมเพื่อเป็นบรรทัดฐานกำหนดสิ่งถูกผิดที่เกิดขึ้นในสังคม และเมื่อสังคมได้สร้างข้อยุติทางศีลธรรมอันเป็นที่สุดขึ้นมาแล้ว หน้าที่ต่อไปคือการควบคุมสมาชิกให้อยู่ในกรอบของศีลธรรมที่สังคมนั้นได้สร้างขึ้น ดังจะเห็นว่าองค์ประกอบของหลักการเรื่องการใช้เหตุผลร่วมกันนั้นประกอบด้วยหลักการย่อยสองข้อที่แตกต่างกันโดยสิ้นเชิง แต่กัทแมนและทอมป์สันมองว่าทั้งสองหลักการนั้นสามารถอยู่ร่วมกันได้และจะสร้างผลดีได้มากกว่าที่จะใช้เพียงหลักการหนึ่งหลักการใด

2.2.1.1 หลักการเรื่องความรอบคอบ (Prudence)

กระบวนการของหลักการนี้คือกระบวนการต่อรองผลประโยชน์ ขั้นตอนสำคัญของกระบวนการต่อรองคือการศึกษาคำความต้องการส่วนบุคคลของสมาชิกแต่ละคนว่าคืออะไร จากนั้นจึงจัดสรรปันส่วนทรัพยากรในลักษณะที่ทำให้ทุกฝ่ายสามารถยอมรับและยุติความขัดแย้งลงได้ กัทแมนและทอมป์สันอ้างว่า แม้หลักการนี้จะเป็หลักการที่สังคมส่วนใหญ่เลือกใช้เนื่องจากเป็นกระบวนการที่สามารถจัดการกับความขัดแย้งอย่างได้ผล แต่เมื่อพิจารณาถึงองค์ประกอบบางประการของสังคมก็จะเห็นได้ว่ากระบวนการต่อรองไม่อาจสร้างความชอบธรรมให้แก่สังคมได้ เนื่องจากความหลากหลายของสมาชิกในสังคม ทำให้กลุ่มคนบางกลุ่มมีความสามารถหรืออำนาจในการกำหนดกรอบการพูดคุยต่อรองระหว่างสมาชิกโดยกัทแมนและทอมป์สันเรียกอำนาจชนิดนี้ว่าอำนาจในการต่อรอง (Bargaining power) ซึ่งหากกลุ่มหนึ่งกลุ่มใดมีอำนาจมากกว่ากลุ่มอื่นก็จะมีอำนาจในการเบียดบังสิทธิของกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยหรือไม่ใช่ฝ่ายตนเพื่อพัฒนาผลประโยชน์ที่ฝ่ายตนจะได้รับ¹⁴ นั่นคือ ในกระบวนการต่อรอง การโต้เถียงกันเพื่อจัดสรรทรัพยากรนั้นแต่ละฝ่ายที่เข้าร่วมจะไม่มีภาระในการสนใจความเป็นอยู่ของสมาชิกอื่นและเป้าหมายสำคัญจะอยู่ที่การสร้างเงื่อนไขต่อสังคมเพื่อรับผลประโยชน์ให้ได้มากที่สุดจากกระบวนการต่อรอง ซึ่งกัทแมนและทอมป์สันชี้ว่า ลักษณะที่ว่่ามานี้ทำให้กระบวนการต่อรองนั้นเกิดความไม่เสมอภาคต่อทุกฝ่าย (ฝ่ายที่มีความต้องการทรัพยากรทั้งเชิงเศรษฐกิจและสังคมอันมีอยู่อย่างจำกัดคล้ายกัน) นั่นคือแม้จะสามารถสร้างข้อยุติได้แต่กระบวนการต่อรองนั้นไม่ได้ให้ความสนใจต่อคุณค่าทางความเสมอภาคของสังคม เมื่อเป็นดังนี้กัทแมนและทอมป์สันจึงมองว่าหากสังคมมุ่งใช้แต่เพียงกระบวนการต่อรองเพื่อแก้ปัญหาข้อโต้แย้งของสังคม จะนำไปสู่รูปแบบของสังคมที่ขาดต่อหลักศีลธรรมและการอยู่ร่วมกันระหว่างสมาชิกในสังคม¹⁵

2.2.1.2 หลักการเรื่องความเป็นกลาง (Impartial)

หลักการนี้มองว่ากฎหรือข้อบัญญัติของสังคมต้องมีการอ้างอิงถึงศีลธรรม ดังนั้นสิ่งจำเป็นในการสร้างข้อตกลงอันเป็นที่สุดจึงเป็นการตามหาเหตุผลอันเป็นที่ยอมรับได้ของทุกสมาชิกในสังคมที่ผ่านการละทิ้งซึ่งความเป็นปัจเจกแล้ว กล่าวคือหลักการเรื่องความเป็นกลางซึ่งให้แสวงหาผลลัพธ์สุดท้ายคือข้อตกลงสูงสุดที่สมาชิกส่วนใหญ่เห็นดีด้วย ซึ่งเท่ากับว่าหลักนี้กำหนดให้ต้องนำเสนอเฉพาะเหตุผลที่ทุกสมาชิกในสังคมเข้าใจและปฏิบัติตามเหตุผลที่ถูกสร้างขึ้นนั้น หลักการนี้จึงมีลักษณะของการสร้างอำนาจพิเศษในการปกครองสังคมเนื่องจากเหตุผลอันเป็นที่ยอมรับของสังคมส่วนใหญ่คือบัญญัติสูงสุดที่ทุกสมาชิกจำเป็นต้องยอมรับ ทำให้กลุ่มคนที่ไม่เห็นด้วยหรือเห็นแย้งต่อเหตุผลของ

¹⁴ อ้างแล้ว หน้า 57-58

¹⁵ เติ้งอ้าง

สังคมจำเป็นต้องปฏิบัติตามและเชื่อฟังสิ่งที่สังคมกำหนด กัทแมนและทอมป์สันมองว่าหลักการดังกล่าวอาจจะสร้างปัญหาในกรณีที่ใช้กับสังคมที่มีความหลากหลายเนื่องจากกระบวนการรับมือความขัดแย้งของหลักการความเป็นกลางคือการบังคับให้ฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยยอมรับข้อบังคับที่สังคมได้กำหนดแม้เหตุผลจะเกิดจากฐานของศีลธรรมของกลุ่มคนส่วนใหญ่ในสังคม ก็ถือว่าสังคมนั้นไม่สามารถสร้างเสรีภาพให้แก่คนในสังคมได้เพราะการบังคับกลุ่มคนที่ไม่เห็นชอบปฏิบัติตามตัวอย่างเช่น ในกรณีการมีอำนาจของศาสนจักรที่สามารถตัดสินผู้คนด้วยคำสอนของศาสนาซึ่งเป็นอำนาจที่ประชาชนไม่มีสิทธิในการเห็นแย้งแม้ในสังคมสมัยนั้นอาจมีความเห็นในทางที่เห็นพ้องต่อคณะศาสนา แต่จะเห็นได้ว่าผลลัพธ์ดังกล่าวเกิดการบีบบังคับจากอำนาจสูงสุดคือศาสนจักร และไม่ได้มาจากความเชื่อที่เป็นความสมัครใจเองของประชาชนทุกคน

2.2.1.3 แนวทางการทำงานของหลักการเรื่องการเคารพซึ่งกันและกัน (Reciprocity in practice)

กัทแมนและทอมป์สันยกตัวอย่างเพื่อชี้ให้เห็นว่า ประชาธิปไตยแบบร่วมไตร่ตรองที่ยึดตามหลักการเรื่องการเคารพซึ่งกันและกันจะเป็นกระบวนการร่วมไตร่ตรองที่ประกอบไปด้วยการเข้าใจถึงความต้องการของแต่ละสมาชิกโดยถกกันถึงทางแก้และข้อตกลงที่ยังคงไว้ซึ่งศีลธรรมสำหรับทุกสมาชิกได้ ผลลัพธ์ของการสร้างกระบวนการร่วมไตร่ตรองที่ยึดหลักการของการเคารพซึ่งกันและกันจึงเป็นกระบวนการถกเถียงที่ยึดถือเสรีภาพของพลเมืองในขณะที่พิจารณาถึงความเหมาะสมของเหตุผลที่เป็นที่ยอมรับได้สำหรับทุกสมาชิกบนฐานของความเสมอภาค เพื่อให้เห็นภาพที่ชัดเจนของกระบวนการนี้จึงอยากแสดงตัวอย่างของกระบวนการถกเถียงของสังคมที่เกิดขึ้นจริง

ตัวอย่างที่ 1 : โรงเรียนในเมืองฮอกกินส์ (Hawkins) ในปี ค.ศ. 1983 ได้มีการปรับเปลี่ยนหลักสูตรการศึกษาของเด็ก โดยมีเป้าประสงค์คือการปรับเปลี่ยนหลักสูตรให้เด็กเล็กมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ (Critical thinking) เพื่อปูพื้นฐานสู่การเป็นพลเมืองที่ดีในสังคมประชาธิปไตย โดยหนังสือที่ใช้ประกอบหลักสูตรประกอบไปด้วยหนังสือที่มีเนื้อหาถึงศาสนาอื่น, หนังสือภาพเด็กผู้ชายทำอาหาร, และบทความที่แสดงถึงความสงสัยในตัวพระเจ้า โดยหลักสูตรดังกล่าวถูกคัดค้านโดยกลุ่มผู้ปกครองที่เคร่งครัดในศาสนาคริสต์ เนื่องจากหลักสูตรดังกล่าวมีความขัดแย้งต่อคัมภีร์ไบเบิล เช่น หน้าท้องเพศที่ภายในหนังสือภาพปรากฏเด็กชายทำอาหารในขณะที่เด็กหญิงอ่านหนังสือ หรือความสงสัยในตัวพระเจ้า จึงทำให้กลุ่มผู้ปกครองดังกล่าวคัดค้านและมีความต้องการให้โรงเรียนทำการยกเลิกหลักสูตรดังกล่าว (Gutmann and Thompson 1997)

เมื่อพิจารณาความต้องการของทั้งสองฝ่าย ฝ่ายผู้ปกครองนั้นมองว่าความเชื่อทางศาสนาที่เป็นวิถีชีวิตของกลุ่มตนนั้นถูกคุกคามผ่านการใช้หลักสูตรที่มีเนื้อหาคัดค้านกับความเชื่อดั้งเดิมของตน ในขณะที่ผู้จัดหลักสูตรการสอนมีความต้องการสร้างสังคมที่ดีขึ้นในอนาคตผ่านการจัดหลักสูตรหน้าที่พลเมือง เรียนรู้ถึงความแตกต่างของสังคมและศาสนา เพื่อเป็นหลักประกันในการสร้างความเสถียรภาพและความเสมอภาคต่อสังคมในอนาคต สำหรับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในโรงเรียนฮอกกินส์ ฝ่ายผู้ปกครองนั้นเป็นกลุ่มคนส่วนน้อยในการคัดค้านการจัดหลักสูตร ส่งผลให้อำนาจในการต่อรองของผู้ปกครองนั้นด้อยกว่ากลุ่มที่สนับสนุนหลักสูตรการสอน ดังนั้นหากในเวทีการโต้เถียงนี้ใช้กระบวนการต่อรองก็เป็นที่น่าพอใจกว่ากลุ่มผู้ปกครองนั้นไม่มีโอกาสที่จะคัดค้านการจัดหลักสูตร แต่จำเป็นต้องยอมรับการตัดสินใจสังคมที่คุกคามวิถีชีวิตหรือความเชื่อทางศาสนาของตน เช่นเดียวกันหากใช้หลักการของความเป็นกลาง (Impartial) ทางฝ่ายผู้สนับสนุนนั้นมีเหตุผลที่ดีในการสนับสนุนการปรับใช้หลักสูตร โดยมีเหตุผลที่น่าเชื่อถือได้ในทุกกรณีเช่น กรณีหนังสือภาพเด็กผู้ชายทำอาหารและเด็กผู้หญิงอ่านหนังสือที่ผู้ปกครองมองว่าเป็นภาพที่ขัดต่อหลักปฏิบัติข้อกำหนดทางเพศของศาสนา ผู้ที่สนับสนุนหลักสูตรได้ให้เหตุผลว่าหน้าที่ของพลเมืองไม่ควรจำกัดอยู่เพียงเพศสภาพ ในความเป็นจริงสังคมไม่ควรขีดขวางเสรีภาพของพลเมืองหากไม่มีเหตุอันควร ดังนั้นการที่ยืนยันถึงความเชื่อของเด็กผู้ชายไม่ควรทำอาหารและเด็กผู้หญิงไม่ควรอ่านหนังสือเพราะคัมภีร์ทางศาสนาของตนได้กำหนดไว้ นั่นจึงเป็นเหตุผลที่ไม่น่ารับฟัง รวมถึงเป้าประสงค์ของหลักสูตรที่มีความต้องการให้เด็กนักเรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ (Critical thinking) ที่ฝ่ายผู้ปกครองคัดค้านเพราะมองว่าสิ่งเหล่านี้ไม่จำเป็นต่อเด็กเพราะคัมภีร์ไบเบิลได้กำหนดคำตอบไว้ทั้งหมดแล้วนั่นก็เป็นเหตุผลที่ไม่ดีต่อสังคมภายนอก แม้ลักษณะความคิดนี้อาจถูกต้องในแง่ของความเป็นกลางไม่ขึ้นกับบุคคล (Impartial) หากอยู่ภายใต้สังคมที่นับถือศาสนาเดียวกันและมองว่าวิถีทางศาสนาเป็นวิถีทางที่ถูกต้องเหมือนกันทั้งหมด หากแต่ธรรมชาติของสังคมที่ประกอบไปด้วยความหลากหลายของมนุษย์ การอยู่ร่วมกันของสังคมนั้นย่อมสร้างความเชื่อที่หลากหลาย ตัวอย่างเช่น มันจะเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องถ้าสังคมของศาสนาคริสต์บังคับให้ศาสนาอื่นปฏิบัติกิจหรือความเชื่อทางศาสนาของตน โดยข้อปฏิบัติดังกล่าวขัดต่อหลักความเชื่อของศาสนาอื่น ดังนั้นการยกคำอ้างที่ว่าสิ่งใดควรหรือไม่ควรภายใต้คำสอนของศาสนาตนจึงเป็นสิ่งที่ไม่น่ารับฟัง และท้ายที่สุดการสอนถึงการมีอยู่ของศาสนาอื่นในหลักสูตรการสอนใหม่ที่ผู้ปกครองมองว่าเป็นสิ่งที่คัดค้านต่อความเชื่อดั้งเดิมของตนนั้นก็เป็นอย่างที่ไม่ถูกต้องเช่นกัน การสอนถึงการมีอยู่ของศาสนาอื่นนั้นไม่ใช่การสอนเพื่อให้เกิดการออกห่างจากศาสนาที่ตนนับถืออยู่ กล่าวคือเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องหากยืนยันว่าการสอนถึงการมีอยู่ของศาสนาอื่นจะทำให้ความเชื่อดั้งเดิมทางศาสนาของตนนั้นถูกทำลายลง เพราะไม่มีตัวอย่างที่ชัดเจนว่าการรู้ถึงการมีอยู่นั้นจะเป็นเหตุให้ปัจเจกสามารถเปลี่ยนศาสนาที่ตนนับถือได้อย่างถาวร ดังนั้นการอ้างของผู้ปกครองจึงไม่น่ารับฟังอีกเช่นกัน เมื่อถึงจุดนี้จะสังเกตได้ว่าการใช้กระบวนการต่อรองไม่สามารถเปลี่ยนแปลงการตัดสินใจของโรงเรียนได้ โดยหากกลุ่มผู้ปกครอง

มีข้อเสนอเพิ่มเติมที่ว่าให้ใช้หลักสูตรใหม่นี้ต่อเด็กที่ผู้ปกครองยินยอมเท่านั้น แม้ว่าดูเหมือนจะเป็นวิธีการแก้ปัญหาที่สามารถอยู่ร่วมกันได้ แต่วิธีการดังกล่าวก็ไม่ถูกต้อง เพราะเมื่อพิจารณาถึงเป้าประสงค์ของหลักสูตรแล้วเป้าหมายสำคัญคือการสร้างพื้นฐานพลเมืองของเด็กนักเรียนเพื่อให้เข้าใจถึงหน้าที่พลเมืองและความหลากหลายเพื่อเป็นหลักประกันสู่เสรีภาพและความเสมอภาคในอนาคตของสังคม ดังนั้นเพื่อให้เป้าหมายดังกล่าวสำเร็จผลทำให้เด็กนักเรียนแค่บางส่วนได้รับความรู้ถึงเนื้อหาดังกล่าวดูเหมือนว่าจะไม่สามารถสร้างผลลัพธ์ที่ดีในการสร้างหลักประกันของสังคมที่ดีได้ ซึ่งกัทแมนและทอมป์สันชี้ว่า ในมุมมองของสังคม กลุ่มผู้ปกครองนั้นอาจมองว่าเป็นกลุ่มที่มีความเห็นอันไร้เหตุผล ความเชื่อที่อ้างอิงจากศาสนาของกลุ่มผู้ปกครองก่อให้เกิดการปฏิเสธการศึกษาหรือสอบสวน (Inquire) เพื่อเข้าถึงและเข้าใจจนนำไปสู่การถกเถียงถึงสิ่งที่ถูกที่ควรได้เพราะสิ่งที่ผู้ปกครองยืนยันหรือเชื่อมั่นเป็นสิ่งที่ยึดถือพระคัมภีร์ของศาสนา ทำให้ความเห็นใดที่เห็นต่างจากพระคัมภีร์ถือเป็นเหตุผลที่ไม่น่ารับฟังในมุมมองของกลุ่มผู้ปกครองที่นับถือศาสนาคริสต์ทำให้แนวคิดของกลุ่มผู้ปกครองเป็นที่ไม่สามารถเข้าใจได้ในกลุ่มคนที่นับถือศาสนาอื่น แต่หากพิจารณาถึงมุมมองของสังคมต่อกลุ่มผู้จัดหลักสูตรก็จะเป็นอีกด้านหนึ่งที่สังคมต่างให้การยอมรับเพราะเหตุผลของผู้จัดหลักสูตรนั้นเปิดโอกาสให้กลุ่มคนที่เห็นต่างสามารถให้ข้อเสนอโต้แย้งได้ อีกทั้งเป้าประสงค์ของการจัดหลักสูตรเป็นสิ่งที่น่าสนับสนุนเพราะการเปิดใช้หลักสูตรดังกล่าวจะเป็นหลักประกันต่อเสรีภาพและความเสมอภาคให้แก่สังคมในอนาคต ดังนั้นหากจะให้สังคมตัดสินใจทำตามกลุ่มผู้จัดหลักสูตรโดยการอนุมัติให้โรงเรียนใช้หลักสูตรดังกล่าวตามหลักการของความเป็นกลางก็เป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องเช่นกัน เพราะการตัดสินใจดังกล่าวเป็นการละเมิดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของกลุ่มผู้ปกครอง สำหรับการตัดสินใจบางอย่างเพื่ออยู่ร่วมกันในสังคมไม่เพียงแต่การมีเหตุผลที่ดีหรือการตัดสินใจตามเหตุผลอันสมควรแต่ยังจำเป็นต้องพิจารณาถึงความเคารพในตัวตนมนุษย์ซึ่งกันและกัน (Mutual respect) แม้จริงที่การเปิดหลักสูตรนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้องแต่การที่ยังปล่อยให้ผู้ปกครองนั้นไม่เห็นด้วยจำยอมปฏิบัติตามเพราะเป็นสิ่งที่สังคมบอกว่าถูกต้องนั้น จึงเป็นการปฏิบัติที่ขัดต่อหลักการของการเคารพซึ่งกันและกัน ดังได้กล่าวไปแล้วว่า หลักการเรื่องการเคารพซึ่งกันและกันที่กัทแมนและทอมป์สันเสนอนั้นเป้าหมายสำคัญคือการตามหาเหตุผลอันเป็นหลักเกณฑ์เป็นที่ยอมรับร่วมกัน เมื่อผู้ปกครองจำเป็นต้องยอมรับว่าสังคมถูกต้องเพียงเพราะบอกว่าตนไม่ถูกต้องจึงเป็นการขัดต่อหลักการดังกล่าว หากแต่ข้อเสนอหรือความเห็นของผู้ปกครองเองก็ขัดต่อหลักการของการใช้เหตุผลร่วมกันเช่นเดียวกัน เพราะเหตุผลที่ผู้ปกครองนำเสนอเป็นชุดของเหตุผลที่ไม่เปิดโอกาสให้กลุ่มบุคคลอื่นเข้าศึกษาเพื่อทำการคัดค้านเลย สิ่งที่ผู้ปกครองยืนยันมีเพียงการทำตามพระคัมภีร์ในศาสนาของตนอย่างเคร่งครัดโดยไม่สนใจผลกระทบของกลุ่มบุคคลที่มีความเชื่ออื่น ดังนั้นจึงทำให้กลุ่มผู้ปกครองเสนอความเห็นที่

ว่างเปล่าหรือเป็นการแสดงความคิดเห็นที่ไร้เหตุผลในเวทีการโต้เถียง จึงทำให้ผู้ปกครองไม่ถูกรับฟัง เนื่องจากเป็นกลุ่มความคิดเห็นที่ไร้เหตุผล¹⁶

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่าข้อโต้แย้งดังกล่าวเกิดขึ้นจากทั้งสองฝ่ายมีความเห็นที่ไม่ตรงกัน แต่กลุ่มผู้ปกครองถือเป็นกลุ่มคนที่ไร้เหตุผลบนฐานของหลักการของการเคารพซึ่งกันและกัน เนื่องจากเหตุผลที่พวกเขานำเสนอขึ้นเป็นเหตุผลที่ขาดการคำนึงถึงบุคคลอื่นที่จะเข้าถึงหรือเข้าใจเหตุผลเพื่อทำการโต้แย้งเหตุผลของกลุ่มตนได้ (ซึ่งตามหลักนี้ถือเป็นตัวอย่างของการไม่เคารพอีกฝ่ายในการใช้เหตุผล) สำหรับตัวอย่างโรงเรียนฮอกกินส์นั้นทางภาครัฐได้ให้การสนับสนุนหลักสูตรและเปิดใช้ในโรงเรียนอย่างถูกต้อง สำหรับตัวอย่างต่อไปจะเข้าสู่กรณีที่ทั้งสองฝ่ายมีความเห็นแย้งกันหากแต่มีความเข้าใจซึ่งเหตุผลของฝ่ายที่เห็นต่างกับตนอย่างดี ซึ่งเป็นสถานการณ์การใช้เหตุผลในสังคมที่ดีตามหลักการของการเคารพซึ่งกันและกันที่กัทแมนและทอมป์สันเสนอ

ตัวอย่างที่ 2 : การทำประชามติเกี่ยวกับกรณีกฎหมายการทำแท้ง กลุ่มที่สนับสนุนมองว่าการทำแท้งเป็นเสรีภาพของสตรีที่มีเสรีภาพในการตัดสินใจภายใต้ร่างกายของตนรวมถึงเสรีภาพในการวางแผนครอบครัว ในขณะที่ฝ่ายค้านมองว่าการทำแท้งเป็นการทำลายชีวิตของเด็กที่อยู่ในครรภ์เหตุที่แย้งต่อการทำแท้งเนื่องจากการทำแท้งเป็นการละเมิดสิทธิการมีชีวิตของปัจเจกซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง

เมื่อพิจารณาถึงตัวอย่างนี้ต่างฝ่ายต่างเข้าใจซึ่งกันและกันถึงรากฐานของเหตุผลอันเป็นที่เข้าใจได้ซึ่งต่างจากตัวอย่างแรก ฝ่ายที่สนับสนุนเข้าใจดีว่าการละเมิดสิทธิของผู้อื่นให้ถึงแก่ชีวิตนั้นเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง เช่นกันฝ่ายที่คัดค้านเองก็เข้าใจถึงความสำคัญของเสรีภาพของประชาชนที่ไม่ควรละเมิด หากแต่สิ่งที่ทั้งสองฝ่ายเห็นต่างกันคือคำจำกัดความของตัวอ่อน (Fetus) ว่าเป็นสิ่งมีชีวิตที่พร้อมให้กฎหมายบ้านเมืองคุ้มครองแล้วหรือไม่ ในมุมมองของผู้สนับสนุนการทำแท้งนั้นมองว่าตัวอ่อนนั้นไม่ใช่สิ่งมีชีวิต ในขณะที่กลุ่มผู้คัดค้านการทำแท้งมองว่าตัวอ่อนนั้นเป็นสิ่งที่จะมีชีวิตในอนาคต (Potential life) จึงทำให้การทำแท้งคือการตัดสิทธิการมีชีวิตอยู่ของอีกหนึ่งปัจเจกออกจากสังคมซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง อย่างไรก็ตามการปฏิเสธการทำแท้งถือเป็นการละเมิดเสรีภาพของสตรีเช่นกัน การขัดขวางเสรีภาพของปัจเจกโดยไม่มีเหตุอันสมควรก็ถือเป็นสิ่งที่ไม่สามารถยอมรับได้ในสังคมเพราะการโต้เถียงนี้ยังไม่สมบูรณ์ดีพร้อมที่จะตัดสินว่าตัวอ่อนนั้นถือเป็นสิ่งมีชีวิตในสังคมหรือไม่ จึงทำให้ความเห็นร่วมที่มองว่าการทำแท้งถูกต้องหรือไม่ถูกต้องนั้นจึงเป็นสิ่งที่ยังไม่สามารถหาคำตอบได้ เช่นนั้นหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องกับการออกกฎหมายจึงไม่สามารถบังคับได้ ในช่วงเวลาที่ผ่านมามีการศึกษาทางวิทยาศาสตร์ที่พยายามศึกษาถึงความมีเอกลักษณ์ของตัวอ่อนในครรภ์โดยมีเป้าหมายในการหาคำตอบที่ว่าตัวอ่อนในครรภ์ถือเป็นสิ่งมีชีวิตหรือไม่ ซึ่งการศึกษาดังกล่าวยังไม่สามารถหาคำตอบได้จนถึงปัจจุบัน เช่นนั้นแล้วการออกกฎหมายว่าการทำแท้งนั้นถูกหรือไม่ถูกต้องนั้นคงไม่

¹⁶ อ้างแล้ว หน้า 81-83

สามารถจะรอผลการศึกษานี้ได้เนื่องจากไม่มีหลักประกันถึงผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา อีกทั้งในการตัดสินใจบางอย่างสังคมไม่สามารถให้เวลาสำหรับปัญหาหนึ่งปัญหาใดมากนัก ข้อเสนอหนึ่งที่น่าสนใจคือข้อเสนอของ โรนอล ดอร์กิน (Ronald Dworkin) ที่พยายามยุติข้อโต้แย้งนี้โดยใช้พื้นฐานของการมีพื้นฐานความเข้าใจ (Common ground) ที่ใช้ร่วมกันสำหรับคนทั้งสองฝ่ายโดยให้ข้อเสนอรูปแบบดังนี้

ก) กฎหมายบ้านเมืองมีหน้าที่คุ้มครองสิทธิพื้นฐานของพลเมือง

ข) ทุกสิ่งมีชีวิตที่มีความนึกคิด (consciousness) ควรได้รับการปกป้องคุ้มครองตามกฎหมาย

ค) ตัวอ่อนในครรภ์ถือเป็นสิ่งมีชีวิตที่กำลังถือกำเนิด

ง) แต่ตัวอ่อนในครรภ์นั้นไม่มีความนึกคิดและไม่มีความต้องการส่วนตัว (interest)

จ) ตัวอ่อนในครรภ์จึงไม่มีความจำเป็นที่จะให้กฎหมายคุ้มครอง

ฉ) แต่มารดามีความต้องการส่วนตัว

ดังนั้น เพื่อให้ได้รับสิทธิอันพึงได้ของพลเมืองมารดาจึงได้รับสิทธิอันชอบธรรมในการตัดสินใจ

อย่างไรก็ตาม กัทแมนและทอมป์สันชี้ว่าลักษณะชุดความคิดที่ดอร์กินเสนอนั้นเป็นชุดความคิดที่ล้มเหลวทางตรรกศาสตร์ เนื่องจากการตัดสินใจมีชีวิตของตัวอ่อนในครรภ์โดยการการใช้การดูความนึกคิดเป็นเกณฑ์นั้นเป็นลักษณะความคิดที่ไม่ดีนัก เนื่องจากตัวอ่อนในครรภ์ถือเป็นสิ่งมีชีวิตที่จะถือกำเนิดขึ้นในอนาคต สำหรับหลักการของการเคารพซึ่งกันและกัน ผลลัพธ์ของการใช้เหตุผลของสังคมจะไม่ครอบคลุมแต่เพียงเหตุการณ์เบื้องต้นในระยยะสั้นเท่านั้นแต่จำเป็นต้องคำนึงถึงผลกระทบในระยะยาวและอนาคตภายภาคหน้าของสังคมด้วย โดยตัวอย่างดังกล่าวนั้นยังถูกถกเถียงและมีความเห็นสรุปที่แตกต่างกันในแต่ละเวทีการโต้เถียง แม้หลักการของการเคารพซึ่งกันและกันดูเหมือนจะมีแนวโน้มในการสนับสนุนกลุ่มคนเห็นค้านกับการทำแท้งหากแต่เสรีภาพเองก็เป็นคุณค่าที่ควรคำนึงถึงเช่นกัน ถึงจุดนี้อาจมีความเข้าใจว่าหลักการเคารพซึ่งกันและกันอาจไม่ได้ช่วยให้สังคมสามารถตามหาคำตอบได้เสมอไป แต่กัทแมนและทอมป์สันเสนอว่าหลักการของการเคารพซึ่งกันและกันนั้นเป้าหมายแท้จริงไม่ใช่การตามหาคำตอบ แต่เป็นความพยายามให้ทั้งสองฝ่ายหันหน้าเข้าพูดคุยกันเพื่อให้ได้ข้อตกลงร่วมกันหากทั้งสองฝ่ายไม่สามารถหาข้อสรุปร่วมกันได้อย่างน้อยที่สุดทั้งสองฝ่ายก็ยังคงซึ่งความเคารพซึ่งกันและกัน (Mutually respect)¹⁷

สำหรับมุมมองของประชาธิปไตยแบบร่วมไม่ไตร่ตรองของกัทแมนและทอมป์สัน เป้าหมายของกระบวนการไตร่ตรองไม่ใช่การตามหาความเห็นร่วมกันในการสร้างกฎหมายสาธารณะหรือการวางกฎหมายพื้นฐานแต่เป็นความพยายามในเชิงชวนให้มีการเข้าร่วมการพูดคุยกันระหว่างสมาชิกภายใต้

¹⁷ อ้างแล้ว หน้า 86-89.

หลักการของการใช้เหตุผลร่วมกัน เพื่อให้กลุ่มประชาชนได้เข้าไปศึกษาถึงความต้องการทางทรัพยากรของสมาชิกโดยยังคงไว้ซึ่งการพูดคุยกันทางศีลธรรมความขัดแย้งทางศีลธรรม (Moral conflict) เพื่อหาว่าอะไรคือความถูกต้องเพื่อสร้างข้อตกลงอันเป็นที่ยอมรับสำหรับทุกฝ่ายบนฐานของศีลธรรมของสังคมนั้น แต่หากพบกรณีที่ไม่สามารถหาข้อยุติได้ก็จะทำให้สังคมได้เข้าสู่เงื่อนไขในการถกเถียงกันทางศีลธรรมอย่างยุติธรรมโดยเปิดโอกาสให้ทุกสมาชิกสามารถทำงานร่วมกันภายใต้หลักการของความเคารพซึ่งกันและกัน¹⁸

2.2.2 หลักการความเป็นสาธารณะ

ในสังคมประชาธิปไตยหลายนโยบายที่ถูกออกแบบมาโดยเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งโดยมากจะสร้างความลำบากอย่างต่อภาคประชาชนเนื่องจากเล็งเห็นถึงคุณค่าอื่นอันเป็นสิ่งสำคัญ เช่น การส่งทหารช่วยตัวประกันในอิรักของสหรัฐอเมริกาเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ทางเจ้าหน้าที่รัฐจำเป็นต้องปกปิดแผนปฏิบัติการดังกล่าวจากประชาชนเพื่อไม่ให้ข้อมูลรั่วไหล ซึ่งหากข้อมูลแผนปฏิบัติการรั่วไหลอาจส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยของตัวประกันและทหารในแผนปฏิบัติการเป็นต้น หากแต่การสร้างความลับจากภาครัฐนั้นไม่ส่งผลดีต่อสังคมเสมอไป¹⁹ ตัวอย่างเช่นในปี ค.ศ. 1950 สหรัฐอเมริกาได้มีการทดลองผลกระทบของสารกัมมันตรังสีโดยใช้มนุษย์เป็นตัวทดลอง ซึ่งถูกปกปิดเป็นความลับนานถึง 40 ปี และเปิดเผยการทดลองในเวลาต่อมา หากแต่การเปิดเผยนั้นช้าเกินกว่าที่จะสามารถตามหาผู้กระทำผิดหรือช่วยเหลือเหยื่อได้ ซึ่งการกระทำเช่นนี้ถือเป็นการละเมิดหลักสิทธิเสรีภาพที่เป็นองค์ประกอบสำคัญสำหรับประชาธิปไตยอย่างมาก²⁰

ดังนั้นเพื่อให้สังคมมีความเป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ภาครัฐจำเป็นต้องเปิดเผยข้อมูลต่อสังคมเพื่อให้สังคมได้ร่วมพิจารณาหาทางออกบนพื้นฐานของข้อมูลความเป็นจริงโดยภาครัฐและภาคประชาชนสามารถเข้าถึงชุดข้อมูลดังกล่าวอย่างเท่าเทียมกัน ตามแนวคิดอาณาจักรแห่งการใช้เหตุผล (Kingdom of ends) ของคานท์ ที่มีใจความว่าเมื่อกลุ่มคนที่มีเหตุผลร่วมกันใช้ความคิดและเหตุผลในการตระหนักถึงสิ่งถูกผิดแล้ว เมื่อความคิดและเหตุผลเป็นสิ่งคล้ายกันก็จะสร้างกฎของสังคมขึ้น โดยจะสังเกตได้ว่าหากสังคมได้ร่วมพิจารณาแนวคิดและแนวทางของสังคมร่วมกัน ก็จะสามารถสร้างนโยบายอันเป็นที่ยอมรับของคนในสังคมได้ เนื่องจากความเป็นสาธารณะนั้นจะเป็นเครื่องมือในการหาจุดร่วมกันทางความคิดของสังคมได้ในตัวของความเป็นสาธารณะเอง รวมถึง เจเรอมี เบนธัม (Jeremy Bentham) มองว่าความลับนั้นหากเป็นประโยชน์ของสังคมก็เป็นสิ่งที่ยอมรับได้ หากแต่

¹⁸ อ้างแล้ว หน้า 92-93

¹⁹ อ้างแล้ว หน้า 96-97

²⁰ อ้างแล้ว หน้า 111-114

ในทางการเมืองความลับนั้นจะเปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่รัฐสามารถกำหนดนโยบายสาธารณะที่เอื้อประโยชน์แก่กลุ่มตน สำหรับมุมมองของประชาธิปไตยแบบร่วมไตร่ตรอง เจ้าหน้าที่รัฐจำเป็นต้องสร้างนโยบายโดยยังคงไว้ซึ่งกระบวนการที่มีความเป็นสาธารณะประกอบอยู่ ไม่เพียงเพื่อให้สังคมมีส่วนร่วมกันตัดสินใจและร่วมกันตรวจสอบนโยบายเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงให้ภาคประชาชนร่วมกันรับผิดชอบต่อกฎหมายบ้านเมืองที่ร่วมกันสร้างระหว่างกันในเวทีของสังคม²¹

สำหรับสังคมประชาธิปไตยความเป็นสาธารณะบางครั้งอาจส่งผลกระทบต่อเสรีภาพของสมาชิกในสังคมได้ ตัวอย่างเช่นในมิถุนายนในอริโซนา ได้ยื่นเรื่องขอให้เจ้าหน้าที่รัฐในการช่วยเหลือค่าใช้จ่ายในการผ่าตัดเปลี่ยนตับเพื่อรักษาชีวิตของตนไว้²² แต่ด้วยค่าใช้จ่ายที่สูงภาครัฐอาจมีความจำเป็นในการสอบถามข้อมูลส่วนตัว แต่หากหญิงดังกล่าวเปิดเผยข้อมูลทั้งหมดแก่สังคมเช่น อาชีพ, รายได้, หรือที่อยู่ ที่อาจส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของตน ซึ่งวิธีการดังกล่าวเป็นการขัดต่อหลักเสรีภาพของประชาชน ดังนั้นในบางกรณีสามารถสร้างความลับให้เกิดขึ้นในสังคมสามารถเป็นที่ยอมรับได้ แต่ความลับดังกล่าวต้องอยู่ในรูปแบบของความลับจำเพาะ กล่าวคือสำหรับข้อมูลที่ส่งผลในการตัดสินใจในการสร้างนโยบายนั้นจำเป็นต้องเปิดเผยต่อสาธารณะ ในขณะที่ข้อมูลจำเพาะที่ผลกระทบต่อความเป็นเสรีภาพของปัจเจกควรรักษาไว้ เพื่อดำรงไว้ซึ่งประชาธิปไตยตามอุดมคติ

2.2.3 หลักการความรับผิดชอบ

กลุ่มคนที่มีความรับผิดชอบในการร่วมกันตัดสินใจนโยบายสาธารณะนั้นไม่ใช่เพียงหน้าที่ของภาครัฐเพียงกลุ่มเดียว แต่ยังรวมไปถึงภาคประชาชนด้วย เนื่องจากนโยบายสาธารณะจะส่งผลกระทบต่อทุกคนในสังคมร่วมกันดังนั้นการสร้างนโยบายที่ผ่านความเห็นชอบร่วมกันจึงเป็นสิ่งสำคัญในสังคมประชาธิปไตย ด้วยเหตุนี้เป้าหมายสำคัญของหลักการนี้คือการตามหาความรับผิดชอบร่วมกันของสังคม (Universal accountability)²³ ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำได้ยากเมื่อเข้ามาอยู่ในรูปแบบทางการเมือง เนื่องจากพื้นฐานความหลากหลายในสังคมประชาธิปไตยทำให้เกิดมาแบ่งแยกชนชั้นขึ้น เป็นสาเหตุของความไม่เสมอภาคในสังคม หลักการความรับผิดชอบในทฤษฎีประชาธิปไตยแบบร่วมไตร่ตรองของกัทแมนและทอมป์สันเองเล็งเห็นถึงปัญหาดังกล่าว เนื่องจากการแสดงความคิดเห็นภายใต้ประชาธิปไตยแบบร่วมไตร่ตรองอันเป็นที่ยอมรับนั้นจำเป็นต้องประกอบไปด้วยความมีเหตุผล, ความพอประมาณและความไม่เห็นแก่ตัว นั้นหมายความว่าสิ่งที่ไม่ต้องการในกระบวนการร่วมไตร่ตรองคือการแสดงความคิดเห็นที่ใช้อารมณ์, แนวคิดที่สุดโต่งไร้เหตุผลและความคิดเห็นที่มาจากความต้องการ

²¹ อ้างแล้ว หน้า 117

²² อ้างแล้ว หน้า 30, 205

²³ อ้างแล้ว หน้า 128-129

ส่วนตัว กระบวนการดังกล่าวทำให้กลุ่มคนที่ไม่มีความสามารถที่สังคมต้องการกลายเป็นกลุ่มคนที่ด้อยโอกาสในการแสดงความคิดเห็น ซึ่งทำให้สังคมเกิดปัญหาของการมีอภิสิทธิ์ชนขึ้น เนื่องจากมีเพียงกลุ่มเฉพาะที่ถูกเลือกจากสังคมเท่านั้นที่จะมีสิทธิในการแสดงความคิดเห็นเพื่อสร้างข้อบังคับหรือกฎหมายบ้านเมือง ในทางเดียวกันการป้องกันการมีอภิสิทธิ์ชน มีความเป็นไปได้เช่นกันในการเกิดปัญหาประชานิยม (Populism)²⁴ ที่สนใจแต่เพียงการสร้างประชานิยมเพียงอย่างเดียว โดยไม่สนใจเหตุผลเบื้องหลังของการตัดสินใจสิ่งใด เนื่องจากเป้าหมายของประชาธิปไตยแบบร่วมไต่ร่องคือการตามหาการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การตามหาสิทธิของกลุ่มด้อยโอกาสมากเกินไปจนอาจเป็นการปิดกั้นโอกาสของกลุ่มอื่นเช่นกัน

ในกระบวนการร่วมไต่ร่องนั้น ปฏิเสธไม่ได้เลยว่าความน่าเชื่อถือเป็นส่วนสำคัญในการชักจูงความเห็นหรือความเชื่อจากกลุ่มคนอื่น ในสังคมประชาธิปไตยเองแม้จะไม่ได้ใช้กระบวนการร่วมไต่ร่องอย่างเต็มรูปแบบก็มีความเอนเอียงที่สนับสนุนแนวคิดของกลุ่มคนที่มีฐานะทางสังคมและความสามารถในการแสดงความคิดเห็น ซึ่งความสามารถดังกล่าวนี้เกิดจากพื้นฐานของสังคมของกลุ่มคนบางกลุ่มที่มีปัจจัยที่เอื้ออำนวยให้มีความสามารถในการฝึกฝนและพัฒนาตน อย่างไรก็ตามก็ดักกลุ่มคนที่ไม่มีความสามารถในการชักจูงอาจใช้ตัวแทนในการพูดคุย เพื่อเป็นกระบอกเสียงให้ ความเห็นของกลุ่มคนที่ด้อยโอกาสทางสังคมได้มีโอกาสในการแสดงความคิดเห็น²⁵ ตัวอย่างเช่น มาร์ติน ลูเธอร์คิง จูเนียร์ (Martin Luther King Jr.) ที่เป็นตัวแทนในการเรียกร้องสิทธิของชาวอเมริกันเชื้อชาติแอฟริกา อย่างไรก็ตามการใช้ตัวแทนเองก็ไม่ได้เป็นหลักประกันว่ากลุ่มคนที่ด้อยโอกาสนั้นจะได้รับความเป็นธรรมจากสังคม ตัวอย่างเช่นการพิจารณาความของศาลด้วยระบบลูกขุน โดยมากแล้วหากลูกขุนที่มีชื่อเสียงหรือมีฐานะทางสังคมที่ดีกว่าลูกขุนอื่นเป็นพิเศษ เพียงการนำเสนอความต่อชั้นศาลบ่อยครั้งก็สามารถทำให้เสียงของคณะลูกขุนโน้มเอียงเข้าสู่รูปแบบของการสนับสนุนความเห็นของคนกลุ่มที่มีฐานะทางสังคม หากแต่กระบวนการร่วมไต่ร่องที่เล็งเห็นถึงความเป็นธรรมในการสนับสนุนกลุ่มด้อยโอกาสให้มีโอกาสที่เท่ากันในการแสดงความคิดเห็นต่อสังคม มีโอกาสเช่นกันที่จะสร้างความเป็นประชานิยมให้เกิดขึ้นในการบวนการร่วมไต่ร่อง ปัญหาของการเกิดความเป็นประชานิยมนั้นส่งผลให้กระบวนการในการแสดงความคิดเห็นนั้นถูกยุยงปลุกปั่น ตามอารมณ์ของผู้เข้าร่วมในการแสดงความคิดเห็น ซึ่งเป็นลักษณะของการทำลายการโต้แย้งเชิงศีลธรรมที่พิจารณาถึงสิ่งถูกผิด ควรหรือไม่ควร จากที่เราทราบดี กระบวนการร่วมไต่ร่องนั้นสิ่งสำคัญคือความมีเหตุผล ซึ่งเป็นลักษณะการแสดงความคิดเห็นที่เอื้อประโยชน์ให้แก่กลุ่มคนที่มีโอกาสทางสังคม ในทางเดียวกันการสร้างประชานิยมที่ปฏิเสธการแสดงความคิดเห็นอันมีเหตุผล ก็จะทำให้กระบวนการร่วมไต่ร่องนั้นถูกชักนำด้วยการะบวนการอันไร้เหตุผล

²⁴ อ้างแล้ว หน้า 137

²⁵ อ้างแล้ว หน้า 132-136

(Irrational) เมื่อเป็นดังนี้เครื่องมือในการประกันความเสมอภาคของแนวคิดประชาธิปไตยนี้จะไม่ถูกใช้งาน

การตามหาการมีส่วนร่วมที่มีเป้าประสงค์สร้างความเท่าเทียมในสังคม การยกแนวคิดเช่นนี้ไม่ได้หมายความว่าทำให้กลุ่มคนที่มีอำนาจหรือความสามารถในการตัดสินใจเป็นการกระทำที่ผิด หากแต่การยกอำนาจให้กลุ่มคนใดกลุ่มหนึ่งมีอำนาจในการตัดสินใจขาดแทนประชาชนเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องเหมาะสม ดังจะเห็นได้ว่าปัญหาหลักที่กัทแมนและทอมป์สัน ได้ตั้งข้อสังเกตคือการมีอภิสิทธิ์ชนและความเป็นประชานิยม ซึ่งทั้งสองปัญหานั้นเป็นการยกอำนาจในการแสดงความคิดเห็นให้กลุ่มคนใดกลุ่มคนหนึ่งในการตัดสินใจปัญหาของสังคม ซึ่งไม่เป็นผลดีต่อกลุ่มที่ไม่ได้มีส่วนร่วมเนื่องจากกระบวนการทางการเมืองนั้นเป็นกระบวนการที่มีผลกระทบของทุกฝ่ายที่อยู่ร่วมกัน เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมต่อทุกฝ่าย การมีส่วนร่วมกันของทุกสมาชิกจะสามารถทำให้แต่ละฝ่ายเข้าถึงจะเข้าใจหน้าที่พลเมืองในการแสดงความคิดเห็นต่อตัวเลือกของบ้านเมือง²⁶

2.2.4 หลักการของประชาธิปไตย

เช่นเดียวกันกับประชาธิปไตยรูปแบบอื่น ประชาธิปไตยแบบร่วมไต่ตรงเองไม่ได้ตั้งเป้าแต่เพียงเงื่อนไขของกระบวนการร่วมไต่ตรงเท่านั้น แต่จำเป็นต้องพิจารณาคคุณค่าอื่นของสังคมเพื่อสร้างความชอบธรรมให้แก่ทั้งระบบการปกครองด้วย โดยคุณค่าสำคัญสำหรับประชาธิปไตยร่วมไต่ตรงเกี่ยวข้องกับหลักการของเสรีภาพและความเสมอภาค ซึ่งแบ่งเป็นแนวคิดแบบเสรีภาพนิยม (Libertarianism) และเสมอภาคนิยม (Egalitarianism) ที่แม้ปัจจุบันแนวคิดประชาธิปไตยมีถูกปรับใช้และพัฒนาเป็นเวลานาน แต่ก็ไม่สามารถหาจุดร่วมของทั้งสองความคิดนี้ได้ ดังนั้น เพื่อให้กลไกของระบบนี้ทำงานได้จึงจำเป็นต้องหาจุดร่วมที่สามารถสร้างความชอบธรรมให้แก่สังคมได้ ประชาธิปไตยแบบร่วมไต่ตรงของกัทแมนและทอมป์สันจึงให้วิธีการตั้งกรอบการทำงานของทั้งสองแนวคิดนี้ไว้ โดยคุณค่าทางเสรีภาพของประชาชนจะต้องมีอิสระภาพในทางเลือกและใช้ชีวิตอย่างเต็มที่ หากแต่เสรีภาพดังกล่าวนั้นจะไม่เป็นการรบกวนเสรีภาพของบุคคลหรือสมาชิกอื่นในสังคม และความเสมอภาคที่สามารถเข้าถึงทรัพยากรพื้นฐานในการดำรงชีพที่สามารถเข้าถึงได้ในแต่ละบุคคลเพื่ออธิบายแนวคิดนี้ให้ชัดเจนยิ่งขึ้นจะขอยกตัวอย่างสำคัญของหลักการประชาธิปไตยที่เกิดขึ้นในอดีต

ในปี ค.ศ. 1987 ไดอาน่า บราว (Dianna Brown) ได้ทำการร้องขอต่อกรมสาธารณสุขของรัฐอาร์ิโซนาให้ช่วยเหลือค่าผ่าตัดเปลี่ยนตับ โดยการผ่าตัดดังกล่าวจำเป็นต่อบราวในการดำรงชีพต่อไป หากแต่เจ้าหน้าที่รัฐของอาร์ิโซนาปฏิเสธการช่วยเหลือนั้น ด้วยเหตุจำเป็นของรัฐคือมีทุนอันจำกัด

²⁶ อ้างแล้ว หน้า 144

เนื่องจากทางกรมสาธารณสุขเองจำเป็นต้องดูแลค่าใช้จ่ายด้านกุมารแพทย์และการฝากครรภ์ หากรัฐจะช่วยเหลือบรวา จำเป็นต้องเสียสละค่าดูแลเด็กแรกเกิดเป็นจำนวนมากเพื่อรักษาบรวา โดยเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายคือการผ่าตัดเปลี่ยนตับของบรวา 8 ครั้งสามารถครอบคลุมค่าใช้จ่ายในการดูแลเด็กแรกเกิดถึง 2,000 คน ซึ่งเป็นเหตุผลที่ทำให้บรวาถูกปฏิเสธการช่วยเหลือ แม้ทางการแพทย์จะเสนอว่าคนไข้ที่มาผ่าตัดในลักษณะนี้หากพักฟื้นได้เป็นเวลา 6 เดือนก็สามารถเป็นพลเมืองชั้นดีในการทำงานสร้างรายได้เข้ารัฐซึ่งจะทำให้รัฐสามารถสร้างรายได้ทางอ้อม จากการผ่าตัดของบรวาในระยะยาว แต่ในท้ายที่สุดรัฐก็ลงความเห็นในการปฏิเสธการช่วยเหลือบรวา และทำให้บรวาเสียชีวิตในเวลาต่อมา²⁷

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่าการเสียชีวิตของบรวานั้นเรียกได้ว่าเป็นการตายเพราะความขาดแคลนทางด้านทรัพยากร หากบรวาอยู่ในเงื่อนไขของครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจเพียงพอในการดูแลค่าใช้จ่ายการรักษาพยาบาลของบรวา การขอความช่วยเหลือจากรัฐและการตายของบรวาก็จะไม่เกิดขึ้น และเช่นกันหากทางรัฐอารีโซนาไม่งบประมาณสาธารณสุขเพียงพอในการดูแลครอบคลุมการรักษาในทุกบุคคลและทุกกรณีของโรค บรวาหรือผู้ป่วยกรณีอื่นก็จะไม่เสียชีวิตจากความขาดแคลนของภาครัฐ โดยความขาดแคลนนี้เป็นองค์ประกอบหนึ่งของการมีข้อโต้แย้งทางศีลธรรม เพื่อที่จะยุติข้อโต้แย้งและหาทางออก จำเป็นต้องร่วมกันพิจารณาหาจุดร่วมในการแก้ปัญหา ซึ่งจะแยกพิจารณาในแต่ละกรณีดังต่อไปนี้

ในด้านเสรีภาพตามหลักการของ โรเบิร์ต โนซิก (Robert Nozick) นั่นคือหลักการเสรีภาพนั้นจะต้องอยู่ในกรอบของเสรีภาพพื้นฐานที่ทุกคนเข้าถึงได้ โดยเสรีภาพดังกล่าวจะต้องไม่มีผลกระทบต่อผู้อื่น ในตัวอย่างของการผ่าตัดของบรวา สามารถเรียกได้ว่าข้อเรียกร้องต่อรัฐนั้นเป็นเสรีภาพอย่างหนึ่งในฐานะพลเมืองของรัฐ หากแต่เมื่อพิจารณาถึงผลกระทบต่อข้อเรียกร้องของบรวานั้นจะทำให้ค่าดูแลรักษาเด็กแรกเกิดถูกลดทอดงบประมาณออกไป จนมีผลให้ไม่อาจครอบคลุมการรักษาเด็กแรกเกิดได้ทุกคน หรืออีกทางเลือกหนึ่งเพื่อรักษาชีวิตของบรวาคือการเพิ่มภาษีต่อประชาชนในรัฐเพื่อให้สามารถมีงบประมาณเพียงพอในการดูแลรักษาบรวา ก็เป็นทางเลือกที่ขัดต่อเสรีภาพของผู้อื่นเช่นกัน เนื่องจากการเพิ่มภาษีภาคประชาชนทำให้คุณภาพชีวิตของความเป็นอยู่ของคนในรัฐลดลง เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วจะเรียกได้ว่า บรวาถูกลดทอดเสรีภาพในการมีชีวิตอยู่นั้นไม่ถูกต้องเสียทีเดียว เนื่องจากสิ่งที่ควรพิจารณานั้นแท้จริงแล้วไม่เพียงแต่ผู้หนึ่งผู้ใด แต่ต้องพิจารณาถึงเสรีภาพของบุคคลอื่นในสังคมด้วยเช่นกัน ในด้านของเสรีภาพพื้นฐานที่ทุกคนพึงมีหากพิจารณาถึงตัวอย่างของบรวา การที่บรวาได้มีชีวิตอยู่และเติบโตมาในสังคมนั้น ก็ได้เข้าถึงพื้นฐานของการดูแลรักษาของรัฐอยู่แล้ว ข้อเรียกร้องเพิ่มเติมของบรวานั้นถือเป็นสิ่งที่นอกเหนือไปจากพื้นฐานของสังคม ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าในหลักการ

²⁷ อ้างแล้ว หน้า 205-209

พื้นฐานเสรีภาพของบราวแล้ว มิได้ถูกละเมิดแต่เพียงอย่างเดียว แต่ด้วยพื้นฐานข้อจำกัดบางอย่างของสังคมทำให้ไม่สามารถช่วยเหลือบราวได้

ในด้านความเสมอภาคตามหลักการของจอห์น รอลส์ (John Rawls) โดยทั่วไปสังคมมักเกิดความอยุติธรรมตลอดเวลา หากแต่ทุกบุคคลไม่ควรอยู่บนพื้นฐานของโชคตามธรรมชาติ แต่เนื่องจากความหลากหลายของสังคมจากพื้นฐานของครอบครัวที่แตกต่างกัน บุคคลที่เกิดในครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่มีหลักใดยืนยันว่าเป็นสิ่งที่เหนือครองอยู่นั้นสมควรได้รับ เนื่องจากเพียงแต่เกิดขึ้นมาบนพื้นฐานของโชคเท่านั้น โดยจุดนี้ รอลส์ ถือว่าไม่เป็นธรรมกับทุกคนในสังคม แต่ฐานคิดของเสมอภาคนิยมนั้นเข้าใจถึงสภาพความเป็นจริงของสังคม การสร้างความเสมอภาคแก่ทุกคนในสังคมอย่างเท่าเทียมกันสมบูรณ์นั้นเป็นสิ่งที่เป็นไปได้บนพื้นฐานของความแตกต่าง สิ่งที่เสมอภาคนิยมเรียกร้องนั้นคือความเสมอภาคในการเข้าถึงทรัพยากรสังคมพื้นฐานนั้นคือสาธารณสุข, การศึกษา, และรายได้ เพื่อให้ทุกคนในสังคมที่มีความรู้ความสามารถอยู่ในระดับใกล้เคียงกันและสามารถแข่งขันกันได้อย่างยุติธรรม นั่นคือหากเปรียบเทียบคนสองคนที่มีความสามารถที่เท่ากัน แต่หากคนหนึ่งมีเงื่อนไขปัญหาด้านสุขภาพที่ไม่เอื้ออำนวยก็จะทำให้เสียเปรียบในการแข่งขัน คำถามสำคัญคือการช่วยเหลือในระดับไหนถึงจะสามารถสร้างความเท่าเทียมในการแข่งขันได้เนื่องจากพื้นฐานความแตกต่างของแต่ละบุคคลทำให้การช่วยเหลือเป็นไปได้ยากยิ่ง ตามหลักการของรอลส์แล้วสังคมจำเป็นต้องช่วยเหลือกลุ่มที่ด้อยโอกาสที่สุดก่อน จนกระทั่งกลุ่มด้อยโอกาสที่สุดได้รับความช่วยเหลือทั้งสามารถดำรงชีพได้เหมือนกันกับกลุ่มพลเมืองส่วนใหญ่ของสังคม ดังนั้นปัญหาด้านสาธารณสุขจึงเป็นสิ่งสำคัญเนื่องจากเป็นพื้นฐานที่สุดในการดำรงชีพของมนุษย์ ในด้านการศึกษาและรายได้นั้น ถือเป็นส่วนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของแต่ละบุคคลซึ่งจะเป็นส่วนรองลงมาในการช่วยเหลือในลำดับต่อไป ในด้านการแพทย์นั้นในแต่ละปีได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งทำให้สามารถครอบคลุมการรักษาหลายปัญหาโรคร้ายได้หลายกรณีในปัจจุบัน ปัญหาสำคัญคือในด้านสาธารณสุขนั้นมีค่าใช้จ่ายที่สูงมาก ซึ่งหากการดูแลประชากรทั้งหมดให้มีสุขภาพแข็งแรงทุกคนจะทำให้สังคมสร้างค่าใช้จ่ายที่สูงตามไปด้วย ทำให้ใช้งบประมาณของสังคมเป็นจำนวนมากซึ่งอาจทำให้ไม่เพียงพอต่อการใช้ในการพัฒนาด้านการศึกษาให้แก่ประชากร สำหรับแนวคิดประโยชน์นิยม (Utilitarianism) ที่เล็งเห็นถึงประโยชน์สุขส่วนรวม งบประมาณการของสาธารณสุขจำเป็นต้องมุ่งเน้นไปยังจำนวนผู้รอดชีวิตในการรักษา ซึ่งเท่ากับว่าในแง่ของการแพทย์ที่มีการเสี่ยงสูงนั้นสำหรับแนวคิดของประโยชน์นิยมอาจมองว่าเป็นสิ่งที่ไม่สมควรถูกต้องและจำเป็นต้องให้ความสนใจกับการช่วยชีวิตเป็นหลัก หรือมองได้อีกแง่หนึ่งคือประโยชน์นิยมนั้นไม่เล็งเห็นถึงความเป็นธรรมของสังคม ในสังคมประชาธิปไตยเราจำเป็นต้องสร้างความเป็นธรรมให้แก่ทุกคนอย่างเท่าเทียมเพื่อสร้างความชอบธรรม ดังนั้นแล้วการช่วยเหลือทุกคนให้สามารถใช้ชีวิตได้อย่างไม่มีโรคร้ายเป็นอุปสรรคถือเป็นเป้าหมายสำคัญในการสร้างความเท่าเทียม ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐในการคำนึงถึงปัญหาและผลกระทบในการกำหนดนโยบาย

สาธารณะต่อสังคม แต่ด้วยความหลากหลายของประชากร การหาจุดที่สามารถช่วยเหลือให้ทุกคนสามารถอยู่บนสังคมนั้นเป็นไปได้ยากยิ่งในสังคมปัจจุบันปัญหาทางสาธารณสุขนั้นไม่จำกัดอยู่เพียงกุมารแพทย์และการผ่าตัดสำหรับผู้ใหญ่อย่างกรณีของบราวในรัฐอาร์ิโซนา ดังนั้นสังคมจำเป็นต้องอภิปรายถึงสิ่งที่เรียกว่าโอกาสพื้นฐานเพื่อเป็นเส้นกำหนดการช่วยเหลือของสังคม ประกอบกับเงื่อนไขทางสังคมอื่นในการร่วมพิจารณา ในกรณีของบราวการยื่นคำร้องในการช่วยเหลือของรัฐในการผ่าตัดนั้นถือว่าไม่ใช่สิทธิพื้นฐานอันพึงมีสำหรับประชาชน หากพิจารณาถึงการรักษาที่ใช้ทรัพยากรที่สูงนั้น จะมีเพียงกลุ่มที่มีฐานะเชิงเศรษฐกิจเท่านั้นที่จะสามารถเข้าถึงได้ นั่นคือสำหรับคำร้องของบราวนั้น เป็นสิ่งที่ไม่ใช่พื้นฐานที่รัฐจะรับผิดชอบ การช่วยเหลือด้านสาธารณสุขให้กับเด็กแรกเกิดถือเป็นสิ่งสำคัญอันดับแรกเนื่องจากเป็นโอกาสพื้นฐานที่สมควรได้รับ ลักษณะการช่วยเหลือนี้อาจมีมุมมองที่คล้ายกับประโยชน์นิยมคือมุ่งเน้นถึงจำนวนผู้ที่รอดชีวิตจากการช่วยเหลือ แต่เป้าประสงค์ของการช่วยเหลือคือการคงสภาพของโอกาสพื้นฐานอันพึงมีแก่ประชากรทุกคนอย่างเท่าเทียม²⁸

กล่าวโดยสรุป ประชาธิปไตยร่วมได้รื้อรองทั้งรูปแบบที่เสนอโดยโคเฮนและที่เสนอโดยกัทแมนและทอมป์สัน แม้จะมีความแตกต่างในแง่ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของประชาธิปไตย (โคเฮนเข้าใจว่าประชาธิปไตยชนิดนี้เป็นอุดมคติของสังคมที่ไม่มีฐานคิดอยู่บนอุดมการณ์ชนิดใดเลยที่อาจเป็นมูลเหตุให้เกิดความขัดแย้ง ส่วนกัทแมนและทอมป์สันมองว่าประชาธิปไตยชนิดนี้คือทางออกในการจัดการกับความเห็นต่างทางศีลธรรมให้อยู่ในระดับที่ไม่บานปลายเป็นความขัดแย้งรุนแรง) แต่โดยหลักการแล้ว ทั้งคู่ล้วนเชื่อในการใช้เหตุผลของปัจเจกบุคคลที่เข้าร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างเป็นทางการ เพื่อค้นหาข้อสรุปที่มีเหตุผลรองรับสนับสนุนที่ทุกฝ่ายยอมรับได้ เพื่อนำไปใช้เป็นทางออกสำหรับสังคมที่เป็นพหุลักษณะ (pluralistic) โดยทั้งโคเฮน และกัทแมนและทอมป์สันต่างกำหนดหลักการเชิงรูปแบบและเชิงเนื้อหาสาระบางอย่างสำหรับใช้กำกับกับการแลกเปลี่ยนที่พวกเขาเรียกว่า การร่วมได้รื้อรองนี้ เพื่อให้แน่ใจว่ากระบวนการที่เกิดขึ้นจะเป็นกระบวนการของการใช้เหตุผลอย่างแท้จริงโดยทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อร่วมกันหาทางออกสำหรับปัญหาที่สำคัญของสังคม

รูปแบบของการแก้ไขปัญหาคือข้อขัดแย้งตามข้อเสนอของกัทแมนและทอมป์สันคือการวางโครงสร้างรูปแบบการเจรจาที่เข้าถึงและเข้าใจถึงความต้องการส่วนตัวของแต่ละหน่วยหรือปัจเจกในสังคม แต่ระหว่างการพูดคุยและสร้างข้อตกลงนั้นให้อยู่บนฐานของความเป็นธรรมคือการมองข้ามความต้องการส่วนตัวของตนเองที่จะทำให้เกิดการเอนเอียงเข้าข้างประโยชน์ของตนเองเท่านั้น โดยลักษณะการใช้เหตุผลรูปแบบนี้เป็นการพัฒนาฐานของรอลส์เรื่องม่านแห่งความไม่รู้ (veil of ignorance) ซึ่งเป็นจากการทดลองทางความคิด (Thought Experiment) ที่ใช้เครื่องมือของสภาวะแรกเริ่ม (Original position) โดยให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทางการสร้างกฎหมายบ้านเมืองมองข้ามเรื่อง

²⁸ อ้างแล้ว หน้า 200-202, 208-211, 218

ความแตกต่างทั้งหมด เช่น เชื้อชาติหรือเพศสภาพ ซึ่งถือเป็นสิ่งที่ไร้เหตุผลในทางศีลธรรมเพราะความแตกต่างเหล่านี้เป็นพื้นฐานของโชคที่ทุกคนได้รับโดยไม่อาจสามารถรองรับได้ว่าตนสมควรได้รับสิ่งเหล่านั้นแล้วหรือไม่ เพื่อสร้างจุดยืนที่เที่ยงธรรมในการสร้างกฎหมายบ้านเมือง หากแต่ทัศนคติของนักประชาธิปไตยแบบร่วมไต่ตรงนั้นไม่เห็นด้วยกับหลักเกณฑ์ความยุติธรรมตามที่รอลส์เสนอ เนื่องจากรูปแบบความยุติธรรมดังกล่าวทำให้สมาชิกของแต่ละหน่วยในสังคมไม่อาจเข้าใจถึงสถานภาพหรือความเป็นจริงของสังคม ตลอดจนมองเห็นปัญหาที่เป็นรูปธรรมของการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน การให้ทุกฝ่ายพูดคุยทำความเข้าใจซึ่งกันและกันบนฐานของเหตุผลจะทำให้สังคมสามารถสร้างความยุติธรรมจากความร่วมมือของประชาชนทุกภาคส่วนพร้อมทั้งเข้าใจถึงจุดยืนของสังคมที่หลากหลายในเวลาเดียวกัน หากแต่รูปแบบการใช้เหตุผลของกัทแมนและทอมป์สันนั้นมีข้อบกพร่องการใช้เหตุผลในบางกรณีไม่อาจทำให้ทุกสมาชิกในสังคมสามารถมีส่วนร่วมตามนักทฤษฎีได้เสนอไว้จริง จากโครงสร้างของการใช้เหตุผลที่มีการตัดสินข้อเสนอด้วยกรอบหรือมุมมองความเห็นตามแบบที่สังคมยอมรับเอาไว้ ทำให้ข้อเสนออื่นที่ไม่เป็นไปตามครรลองของความเห็นตามแบบสังคมถูกปฏิเสธการรับฟังในฐานะของความเห็นอันไร้เหตุผล โดยข้อเสนอหนึ่งในการแก้ปัญหาความไม่เสมอภาคในการแสดงความคิดเห็นคือการใช้กระบวนการพิจารณาหลักฐาน (testimony) โดยมีเป้าประสงค์ในการเสนอวิธีการแก้ปัญหาถึงการมีส่วนร่วมในการใช้เหตุผลที่โครงสร้างของการใช้เหตุผลเดิมไม่อาจแก้ไขได้

ในบทถัดไปจะศึกษาถึงปัญหาเรื่องความไม่เท่าเทียมจากการใช้เหตุผลในกระบวนการร่วมไต่ตรง โดยนำเสนอทัศนะที่สำคัญที่เห็นแย้งต่อกระบวนการร่วมไต่ตรงรูปแบบที่กล่าวมาของ ลินแอม แซนเดอร์ (Lynn M. Sander) แซนเดอร์มองว่ารูปแบบการใช้เหตุผลซึ่งเป็นหัวใจของประชาธิปไตยชนิดนี้ที่โคเฮน กัทแมนและทอมป์สัน และนักทฤษฎีประชาธิปไตยร่วมไต่ตรงคนอื่นๆ เสนอนั้นมีลักษณะเป็นการสร้างอำนาจพิเศษ ซึ่งทำให้เกิดความไม่ยุติธรรมในการใช้เหตุผล โดยที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากกลุ่มคนบางกลุ่มมีความสามารถในการสร้างเหตุผลที่น่ารับฟังมากกว่าคนกลุ่มอื่น ทำให้กลุ่มคนที่ด้อยความสามารถในการใช้เหตุผลจะถูกกำจัดออกจากเวทีการถกเถียงด้วยเกณฑ์ประเมินที่มองว่ากลุ่มที่ด้อยความสามารถนั้นไร้เหตุผล

บทที่ 3

ปัญหาของกระบวนการร่วมไตร่ตรองที่สร้างผลกระทบต่อประชาธิปไตย

ในปัจจุบันแนวคิดประชาธิปไตยแบบร่วมไตร่ตรองได้รับการสนับสนุนอย่างกว้างขวาง โดยผู้สนับสนุนมีความเชื่อว่ากระบวนการร่วมไตร่ตรองจะช่วยพัฒนาความเป็นประชาธิปไตยในอุดมคติให้แก่สังคมได้ เนื่องจากกระบวนการดังกล่าวสามารถช่วยให้ประชาชนที่เป็นปัจเจกได้พัฒนาศักยภาพทางด้านอำนาจในการปกครองตนเองขึ้นจากการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยยังคำนึงถึงหลักประกันความเสรีภาพและความเสมอภาคแก่ประชาชนไปพร้อมกันด้วย ตามข้อเสนอของกัทแมนและทอมป์สัน หลักการของเสรีภาพและความเสมอภาคสามารถเป็นจริงพร้อมกันได้โดยการใช้กระบวนการร่วมไตร่ตรอง เนื่องจากเครื่องมือที่ใช้ในกระบวนการร่วมไตร่ตรองคือ เหตุผล ซึ่งเป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกคนพึงมีตามครรลองของสิ่งมีชีวิตที่มีเหตุผล การที่สังคมเปิดโอกาสให้ทุกสมาชิกสามารถโต้เถียงได้อย่างเสรีจะทำให้เกิดความเสมอภาคขึ้นในสังคม ในลักษณะที่ทุกคนมีส่วนร่วมเท่ากันในการกำหนดชะตากรรมหรือสิ่งที่จะมากระทบตน (เช่น นโยบายด้านสาธารณสุขของรัฐบาล) ขณะที่โคเฮนเชื่อว่าการที่สังคมเปิดโอกาสเช่นนี้จะเอื้อต่อการสร้างอัตตาณัติของบุคคลซึ่งก็มีความหมายคล้ายกัน กระนั้นก็ตาม เป็นเรื่องน่าตั้งคำถามว่าความเสมอภาคเกิดขึ้นได้แค่เพียงโดยการให้โอกาสการโต้เถียงอย่างเสรีแก่คนทุกคนเท่านั้นหรือ เราเชื่อว่าความเสมอภาคสามารถถูกรบกวนจากปัจจัยทางเศรษฐกิจ เช่นสมาชิกบางคนอาจไม่มีความพร้อมในการใช้เวลาร่วมถกเถียงเนื่องจากมีภาระบางอย่างจำเป็นต้องดูแลจัดการซึ่งเมื่อเทียบกับสมาชิกอื่นที่ไม่ประสบปัญหาด้านนี้ก็จะทำให้คนกลุ่มหลังได้เปรียบในการเวทีการใช้เหตุผลมากกว่า เนื่องจากสามารถลงทุนเวลา ทรัพยากร ฯลฯ ให้แก่การใช้เหตุผลได้มากกว่า ดังนั้น จึงมีแนวโน้มจะมีส่วนร่วมได้อย่างแข็งขันมากกว่า อันทำให้โอกาสที่คนกลุ่มนี้จะเข้าไปมีส่วนกำหนดผลของการตัดสินใจหรือข้อสรุปสำหรับสาธารณะมีมากกว่าตามไปด้วย

กัทแมนและทอมป์สันตระหนักถึงปัญหาข้อนี้ และได้เสนอหลักการของประชาธิปไตยที่ประกอบไปด้วยทั้งเสรีภาพพื้นฐาน (Basic liberty) และโอกาสพื้นฐาน (Basic opportunity) และโอกาสอันเท่าเทียม (Fair opportunity) เพื่อให้หลักประกันว่าความไม่เท่าเทียมทางเศรษฐกิจเองเป็นสิ่งที่จะต้องถูกนำมาอภิปรายแบบร่วมไตร่ตรองเพื่อหาทางออกร่วมกันด้วย อันจะทำให้ในระยะยาวสังคมประชาธิปไตยแบบร่วมไตร่ตรองจะมีแนวโน้มกลายเป็นสังคมชนิดที่คนมีความเสมอภาคทางเศรษฐกิจ เช่น การเข้าถึงโอกาสด้านสาธารณสุข, การศึกษา และรายได้มากกว่าที่เป็นอยู่ เพื่อที่ว่าปัจจัยด้านเศรษฐกิจจะไม่มาเป็นอุปสรรค และทุกสมาชิกของสังคมจะสามารถแข่งขันทางเหตุผลได้อย่างเสรีแท้จริง ทำให้สามารถเชื่อได้ว่าข้อตกลงที่ได้มาจากกระบวนการนี้คือข้อตกลงที่บุคคลที่เสรี

และเสมอภาคกันทุกคนเลือกให้สำหรับตัวเองและจึงเป็นข้อตกลงที่เป็นธรรมและเป็นประชาธิปไตยในเวลาเดียวกัน

อย่างไรก็ดี ความเชื่อนี้ถูกตั้งคำถามโดย ลิน เอ็ม แซนเดอร์ (Lynn M. Sanders) แซนเดอร์มองว่ากระบวนการร่วมไตร่ตรองนั้นแม้จะนำไปสู่ข้อสรุปบางประการได้จริง แต่เราไม่สามารถแน่ใจได้ว่าข้อสรุปนั้นคือฉันทามติชนิดที่มาจากความคิดของประชาชนทุกคนที่เข้าร่วมจริง โดยเธอชี้ว่า ประการแรก กระบวนการร่วมไตร่ตรองหลายครั้งมีลักษณะของการที่กลุ่มคนที่ถูกเลือก หรือ คนที่มีสถานะได้เปรียบในสังคมเท่านั้นที่ได้รับการรับฟัง คนกลุ่มนี้คือคนที่มีอำนาจอยู่ในสังคม ซึ่งลักษณะเช่นนี้สะท้อนถึงอคติของสังคมที่ประเมินความสามารถของกลุ่มคนทั่วไป (average citizen) ว่ามีความสามารถดีต่อกว่ากลุ่มคนที่มีอำนาจในสังคม อำนาจที่แซนเดอร์กล่าวถึงนี้เธอเรียกว่า *สิทธิอำนาจเชิงญาณวิทยา*²⁹ (epistemic authority) ที่หมายถึงความสามารถของปัจเจกคนหนึ่งที่จะถูกรับฟังจากสังคมภายนอก ที่เธออ้างว่าคนต่างกลุ่มกันมีไม่เท่ากัน ยกตัวอย่างเช่น คนกลุ่มน้อยบางกลุ่มจะไม่ถูกรับฟังในเวทีการแสดงความคิดเห็นเพราะเหตุผลเรื่องผิวสี³⁰ เนื่องจากสังคมมีความเชื่อว่ากลุ่มคนผิวสีนั้นมีความสามารถในการใช้เหตุผลที่ดีต่อกว่ากลุ่มคนอื่น ดังนั้นแม้ในเวทีการโต้เถียงในสังคมประชาธิปไตยแบบร่วมไตร่ตรองจะถูกสร้างโดยพื้นฐานของความเสมอภาคทางเศรษฐกิจที่เท่ากันอย่างสมบูรณ์แบบแล้ว ก็ยังไม่อาจสร้างความเสมอภาคให้แก่การทำประชาพิจารณ์ตราบิตที่สังคมยังไม่สามารถแก้ปัญหาเรื่องสิทธิอำนาจเชิงญาณวิทยาที่ไม่เท่ากันนี้ได้

นอกจากนี้ กระบวนการร่วมไตร่ตรองเป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นในการตามหาข้อสรุปหรือเสียงสะท้อนร่วมกันของสังคม (common voice) บนพื้นฐานของการใช้เหตุผล ทำให้องค์ประกอบอันพึงประสงค์ในกระบวนการร่วมไตร่ตรองถูกมองว่าเป็น ความเป็นเหตุเป็นผล (rational), ความพอประมาณ (moderate), และความไม่เห็นแก่ตัว องค์ประกอบเหล่านี้คือรูปแบบจำเพาะในการใช้เหตุผลในกระบวนการร่วมไตร่ตรองซึ่งนักทฤษฎีประชาธิปไตยชนิดนี้เชื่อว่าจะช่วยให้ได้มาซึ่งการยอมรับถึงความ เป็นเหตุเป็นผลของข้อเสนอที่ให้และนำไปสู่การที่ข้อเสนอดังกล่าวถูกรับฟังไม่ว่ามันจะมาจากผู้ใดก็ตามโดยไม่มีการเลือกที่รักมักที่ชัง แต่ลักษณะที่สังคมรับฟังแต่เพียงลักษณะการแสดงความคิดเห็นรูปแบบเดียว คือ รูปแบบที่เน้นความเป็นเหตุเป็นผล ความพอประมาณ และความไม่เห็นแก่ตัวนี้จะก่อให้เกิดการจำกัดเสรีภาพในการใช้เหตุผลของสังคม โดยที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากในแต่ละหน่วยของสังคมนั้นประกอบไปด้วยความหลากหลาย ซึ่งนำไปสู่ความรู้และความเข้าใจโลกภายนอกที่

²⁹ ลักษณะความรู้ของสังคมเพื่อใช้ในการตัดสินใจเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยสังคมจะยึดเอาลักษณะรูปแบบชุดความคิดเพื่อใช้ในการตัดสินใจข้อเสนอหรือรูปแบบต่างๆ ตัวอย่างเช่น ในสหรัฐอเมริกา อำนาจเชิงญาณวิทยาจะยึดโยงถึงเสรีภาพเป็นสำคัญ

³⁰ แซนเดอร์วิเคราะห์จากสังคมอเมริกาเป็นหลัก แต่การวิเคราะห์นี้สามารถนำไปปรับใช้ได้กับทุกสังคมที่มีความเหลื่อมล้ำด้านสิทธิอำนาจทางญาณวิทยา แต่เปลี่ยนจากกลุ่มคนดำ เป็นคนกลุ่มน้อยที่ไร้อำนาจในสังคมกลุ่มอื่นแทน ดู Lynn Sanders (1997). "Against Deliberation" *Political Theory*, Vol. 25, No. 3, June, pp. 347-376

ต่างกันของประชากรต่างกลุ่มกัน กล่าวคือกลุ่มคนผิวขาวกับกลุ่มคนผิวสีอาจมีความเข้าใจต่อปัญหาสังคมหนึ่งใดแตกต่างกันออกไป รวมถึงรูปแบบในการแสดงความคิดเห็นที่ต่างกันซึ่งมาจากการศึกษาและการเลี้ยงดูที่ต่างกันอย่างชัดเจน ดังจะพบว่าคนผิวดำและสตรีจะมีรูปแบบในการแสดงความคิดเห็นที่บางครั้งคล้ายการแสดงอารมณ์มากกว่าการพูดจาด้วยเหตุผล หรือคนที่เป็นนักเคลื่อนไหวมีแนวโน้มที่จะใช้วิธีที่ก้าวร้าวกว่าในการนำเสนอความคิดบางอย่าง³¹ ดังนั้นการที่สังคมจะจำกัดรูปแบบการรับฟังเหตุผลเพียงรูปแบบเดียวจะทำให้ทุกสมาชิกจำเป็นต้องฝึกฝนและทำสิ่งที่ตนไม่ถนัดเพื่อให้ได้มาซึ่งการถูกรับฟัง ขณะที่หากสมาชิกรายใดทำสิ่งนี้ได้ไม่ดีเท่าสมาชิกของคนอื่น จะมีแนวโน้มมากที่ความคิดเห็นของพวกเขาจะละลาย ทำให้กระบวนการร่วมไตร่ตรองซึ่งเริ่มจากเจตนาดีที่จะรวมทุกคนเข้ามา กลับกลายเป็นการกีดกัน ทำให้ส่งผลร้ายต่อสังคมประชาธิปไตยด้วยอีกทางหนึ่ง³² โดยแซนเดอร์ได้แจกแจงถึงปัญหาต่อสังคมประชาธิปไตยจากการใช้กระบวนการร่วมไตร่ตรองออกเป็นสามลักษณะได้แก่ การร่วมไตร่ตรองมีนัยยะแบบอนุรักษนิยมหรือนัยยะแบบต่อต้านประชาธิปไตย, การร่วมไตร่ตรองไม่สามารถจัดการกับสิ่งที่เรียกว่าอคติแฝง (insidious prejudices), และการร่วมไตร่ตรองอาจนำไปสู่ผลร้ายต่อประชาธิปไตย

3.1 กระบวนการร่วมไตร่ตรองมีนัยยะในการต่อต้านความเป็นประชาธิปไตย

แซนเดอร์ชี้ว่าการอ้างถึงลักษณะการใช้เหตุผลที่ประกอบไปด้วยความเป็นเหตุเป็นผล, ความเป็นกลาง, และความไม่เห็นแก่ตัวเพื่อให้เกิดการสร้างข้อเสนอที่ดีในสังคมอาจเป็นชุดความคิดที่ทำลายความเป็นประชาธิปไตย เนื่องจากคุณค่าทั้งหลายเหล่านี้เป็นลักษณะเชิงอนุรักษนิยม ตามหลักของกระบวนการโต้เถียงแล้ว การพูดคุยกันไม่ได้เพียงแค่สร้างเหตุผลที่น่าเชื่อถือในสังคม แต่การใช้เหตุผลนั้นจำเป็นต้องถกเถียงทำความเข้าใจและตั้งคำถามที่ลงลึกถึงรากฐานแนวคิดแต่ละเรื่องของแต่ละคนด้วย ซึ่งในบางกรณีการพูดคุยกันระหว่างสมาชิกที่ยึดติดการใช้แต่เพียงเหตุผล ความพอประมาณ และความไม่เห็นแก่ตัวเป็นเกณฑ์ตัดสินในการรับฟังความเห็นกลับกลายเป็นลักษณะที่ปิดกั้นการแสดงความคิดเห็นในรูปแบบอื่น ทำให้การตั้งคำถามชนิดที่ลงลึกไม่อาจเกิดขึ้นได้ เนื่องจากการตั้งคำถามชนิดนี้บางครั้งต้องอาศัยมุมมองที่มองข้ามความเป็นกลางหรือการไม่ห่วงประโยชน์ส่วนตัวไปก่อน ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้การยึดเหตุผลกลายเป็นอุปสรรคกันขวาง และเข้าข่ายเป็นการบ่อนทำลายความเป็นประชาธิปไตยในแง่การมีส่วนร่วมของประชาชนในวงกว้าง วิธีการนี้ควรต้องเน้นความสามารถในการพิจารณาโยบายและตั้งคำถามทางการเมืองมากขึ้น ไม่ใช่ปล่อยให้สิ่งเหล่านั้นอยู่ในมือของกลุ่มคนบางกลุ่มคน อันจะกลายเป็นการเปิดโอกาสให้กลุ่มคนที่มีอำนาจในการแสดง

³¹ เพิ่งอ้าง หน้า 353, 357

³² อ้างแล้ว หน้า 355

ความเห็นหรือเปลี่ยนแปลงข้อบังคับหรือนโยบายของสังคมหาผลประโยชน์จากสิทธิพิเศษเหล่านั้น แต่การร่วมไตร่ตรองที่มีนัยยะแบบอนุรักษ์นิยมของเหตุผล กลับดูเหมือนส่งเสริมให้อภิสิทธิ์ชนบางกลุ่มมีความได้เปรียบมากกว่าในการก่อรูปข้อตกลงของสังคม³³

ยิ่งกว่านั้น แชนเดอร์มองว่าแม้กระบวนการร่วมไตร่ตรองจะเกิดขึ้นตามอุดมคติจริง ก็ไม่สามารถแก้ปัญหาความไม่เสมอภาคได้ อีกทั้งมีความเป็นไปได้ที่กระบวนการร่วมไตร่ตรองเองจะสร้างความไม่เสมอภาคให้แก่สังคมด้วย เนื่องจากในความเป็นจริงทุกสมาชิกนั้นมีความแตกต่างซึ่งสะท้อนถึงความสามารถและอุปนิสัยต่อการแสดงความคิดเห็นหรือเหตุผลที่ต่างกัน แต่กระบวนการร่วมไตร่ตรองที่เกิดขึ้นจริง พบว่าคนที่เข้าร่วมมีแนวโน้มจะสนใจรับฟังต่อกลุ่มคนที่ ‘ดูเหมือน’ มีเหตุผล ซึ่งมักอยู่ในรูปของการที่คนเหล่านี้นำเสนอความเห็นบ่อยกว่าคนอื่นหรือคนกลุ่มอื่น ซึ่งเท่ากับเป็นการเบียดบังสิทธิในการแสดงความคิดเห็นต่อกลุ่มคนที่พูดน้อยในตัวเองอยู่แล้ว แต่ไม่เพียงเท่านี้ อคติที่คนที่เข้าร่วมในการร่วมไตร่ตรองมีแนวโน้มจะรับฟังต่อกลุ่มคนที่ ‘ดูเหมือน’ มีเหตุผลนี้ ยังเท่ากับสร้างความได้เปรียบแก่คนบางกลุ่มที่มีแนวโน้มจะมีภาพลักษณ์โยงอยู่กับเหตุผล เช่น ชายผิวขาว ที่มีการศึกษาสูงกว่าระดับมัธยมปลาย และมีหน้าที่การงานดี ฯลฯ ขณะเดียวกันก็กลับสร้างความเสียเปรียบให้กับคนบางกลุ่มที่มีแนวโน้มจะถูกมองข้ามในการใช้เหตุผลร่วมกัน เช่น คนผิวสี และกระบวนการของอคตินี้มีผลทำให้คนผิวสีเองก็อาจรู้สึกแปลกแยกว่าตนไม่ได้รับความสนใจ เนื่องจากคนส่วนใหญ่รับฟังและเชื่อความเห็นของคนผิวขาวมากกว่า พวกเขาจึงลงเอยปล่อยผ่านสิทธิในการแสดงออกความคิดเห็นของตัวเอง เพราะเชื่อว่าแม้ตนจะเสนอความเห็นไปก็ไม่อาจทำให้สังคมรับฟังและสร้างการเปลี่ยนแปลงได้ แชนเดอร์อ้างว่า จากกรณีเช่นนี้จะเห็นได้ว่ากระบวนการร่วมไตร่ตรองไม่อาจรับเอาทุกความเห็นของสมาชิกตามครรลองของความเป็นประชาธิปไตย (democracy) ได้อย่างสมบูรณ์ นอกจากนี้ ปัญหาเชิงโครงสร้างที่ตั้งเกณฑ์ในการรับฟังเหตุผลจะเอื้อประโยชน์ให้แก่กลุ่มคนบางกลุ่มในสังคมแล้วยังรวมไปถึงปัญหาเชิงกระบวนการที่รับฟังแต่เพียงกลุ่มสมาชิกหนึ่งใดที่มีอุปนิสัยและลักษณะการแสดงเหตุผล³⁴

3.2 ปัญหาของอคติแฝงในกระบวนการร่วมไตร่ตรอง

อคติในที่นี้หมายถึงลักษณะหรือมุมมองที่ดูแคลนหรือกดทับความสามารถในการแสดงความคิดเห็นหรือเหตุผลของปัจเจกหนึ่งใด โดยแชนเดอร์ชี้ให้เห็นว่าอคติแฝงนั้นสามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาในสังคม แม้สังคมจะสามารถสร้างกระบวนการร่วมไตร่ตรองตามอุดมคติสมบูรณ์แบบก็ไม่อาจแก้ปัญหานี้ได้ เนื่องจากอคติมีลักษณะที่ยากต่อการสืบเสาะในบางกรณีอาจเป็นสิ่งที่มองไม่เห็น

³³ อ้างแล้ว หน้า 356

³⁴ อ้างแล้ว หน้า 357-360

หรือไม่สามารถรับรู้ได้ว่าอคติได้เกิดขึ้นในกระบวนการถกเถียงแล้ว³⁵ ดังนั้นแม้สังคมจะสามารถสร้างความเท่าเทียมทางทรัพยากรอย่างสมบูรณ์พร้อมก็ไม่อาจสร้างการร่วมไตร่ตรองที่เสมอภาคได้เพราะปัญหาของความเสมอภาคแท้จริงไม่ได้มีต้นเหตุจากความแตกต่างกันของการถือครองทรัพยากรทางเศรษฐกิจ แต่เป็นในตัวกระบวนการไตร่ตรองเองที่ไม่สามารถแก้ปัญหาของความมีอคติแฝงได้ อีกประการหนึ่งคือนักประชาธิปไตยที่เสนอแนวคิดที่ผนวกการร่วมไตร่ตรองเข้าไว้ด้วยกันนั้น เป็นกลุ่มคนที่มีความเชี่ยวชาญในการสื่อสารสนทนาอย่างเป็นเหตุเป็นผลหากแต่เมื่อเข้ามาปรับใช้ร่วมกับประชาชนทั่วไปที่มีความสามารถดังกล่าวไม่อยู่ในระดับเดียวกันกับผู้เชี่ยวชาญ ทำให้กระบวนการร่วมไตร่ตรองเอื้อประโยชน์ต่อเพียงกลุ่มคนที่มีความสามารถในการสนทนาที่สามารถสร้างความเป็นเหตุเป็นผล ผลลัพธ์ที่ได้คือสังคมจะร่วมกันสร้างประชาธิปไตยที่ปกครองโดยกลุ่มคนที่มีความสามารถในการสร้างความเชื่อของสังคมที่มีต่อตนว่าเป็นกลุ่มคนที่เป็นเหตุเป็นผลและเป็นเงื่อนไขที่ทำให้สังคมรับฟังแต่เพียงกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเท่านั้น ถึงแม้ว่าเป้าหมายของประชาธิปไตยแบบร่วมไตร่ตรองจะมีความพยายามในการสร้างผลผลิตจากการใช้เหตุผลให้เกิดเป็นเสียงสะท้อนของสังคม (Common Voice) แต่จะสังเกตได้ว่าด้วยอคติแฝงและกระบวนการที่อ้างอิงต่อความเชื่อจากกลุ่มคนที่มีความสามารถเสียงสะท้อนของสังคมที่ได้มานั้นจะไม่ได้มาจากประชาชนจริงตามที่เป้าประสงค์ของทฤษฎีประชาธิปไตยนี้ได้กำหนดกรอบขึ้น เป็นเหตุให้ประชาธิปไตยอาจถูกบ่อนทำลายหากใช้กระบวนการร่วมไตร่ตรองในการพิจารณาเหตุผลของสังคม

3.3 กระบวนการร่วมไตร่ตรองสร้างมาตรฐานที่อาจนำไปสู่ผลร้ายของประชาธิปไตย

แซนเดอร์ซีชี้ให้เห็นว่ากระบวนการร่วมไตร่ตรองอย่างแท้จริงนั้น เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นได้ยากและเกิดขึ้นได้น้อยในความเป็นจริงของสังคม เนื่องจากกระบวนการร่วมไตร่ตรองนั้นมีความต้องการให้ทุกสมาชิกยึดถือหลักการซึ่งการเคารพซึ่งกันและกัน (mutual respect) และต้องตระหนักในความเสมอภาคโดยการยึดถือการศึกษาข้อถกเถียง (arguments) ที่มีเหตุผลและสามารถให้เหตุผลสนับสนุนได้ในทางศีลธรรมแก่กันเท่านั้น เช่นหลักการการใช้เหตุผลร่วมกันตามทัศนะของกัทแมนและทอมป์สันที่มีความพยายามให้ทุกสมาชิกพูดคุยกันด้วยเหตุผล โดยเหตุผลที่พูดคุยในสังคมนั้นจะต้องเป็นลักษณะเหตุผลที่ทุกฝ่ายสามารถทำความเข้าใจและโต้แย้งต่อหลักคิดของเหตุผลที่สังคมกำลังพิจารณาอยู่นั้น แสดงให้เห็นว่ากระบวนการดังกล่าวเองพร้อมจะเปิดรับฟังความเห็นของทุกสมาชิก แม้จะมีความเห็นต่างกับตนก็ตาม หรือข้อเสนอของโคเฮนที่มีความต้องการให้กระบวนการร่วมไตร่ตรองนั้นเกิดการพูดคุยกันบนฐานของเหตุผลอย่างเสรี ซึ่งแซนเดอร์มองว่าเป้าหมายและความประสงค์ของนักประชาธิปไตยทฤษฎีนี้ไม่ได้มองตามหลักความเป็นจริง นั่นคือกระบวนการร่วม

³⁵ อ้างแล้ว หน้า 356-7

ไตร่ตรองที่เกิดขึ้นโดยการใช้เหตุผลจริงเกิดขึ้นน้อยหรือแทบไม่เกิดขึ้นจริง ไม่เพียงแต่อคติแฝงที่ในกระบวนการร่วมไตร่ตรองที่ทำให้เหตุผลของสังคมไม่เป็นไปอย่างที่ควรจะเป็นแล้ว ยังรวมไปถึงความสามารถที่หลากหลายของสมาชิกที่ทำให้กลุ่มคนบางกลุ่มมีความสามารถในการสร้างความน่าเชื่อถือซึ่งเป็นการความสามารถที่ทำให้เหตุผลของกลุ่มตนเป็นเหตุผลที่น่าสนใจรับฟังในสายตาของสังคม แม้เนื้อในของข้อเสนอจะประกอบไปด้วยความไร้เหตุผลก็ตาม³⁶ กล่าวคือนักประชาธิปไตยแบบร่วมไตร่ตรองเชื่อว่าบนฐานที่สังคมรับฟังโดยการใช้เหตุผล สังคมควรจะรับฟังแต่เพียงความเห็นที่เป็นเหตุเป็นผลอันน่ารับฟังเท่านั้นซึ่งไม่ถูกต้อง เพราะแท้จริงสังคมจะรับฟังหรือไม่รับฟังความเห็นใดในหลายกรณีไม่ได้พิจารณาถึงเหตุผลแท้จริงของข้อเสนอ แต่จะหลงเชื่อตามความสามารถในการเชิญชวนหรือโฆษณาชวนเชื่อที่สร้างความน่าเชื่อถือต่อความเห็นนั้น ปัญหาคือเหตุผลแท้จริงที่ไร้ความสามารถในการสร้างความน่าเชื่อถือก็จะไม่ถูกรับฟัง³⁷ ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่ย้อนแย้งในตัวข้อเสนอเอง

ตัวอย่างเช่นกระบวนการอำนาจความยุติธรรมในชั้นศาล แชนเดอร์อ้างที่ทอคเคอวิลล์เคยกล่าวไว้ว่าการให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในฐานะคณะลูกขุนทำให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการเมืองมากขึ้นและทำให้ศาลหรือทนายไม่เป็นผู้ผูกขาดในอำนาจการตัดสินคดี พร้อมทั้งให้ภาคประชาชนได้ฝึกฝนความสามารถดังกล่าวผ่านกระบวนการของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสังคม แต่แชนเดอร์ชี้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในคณะลูกขุนไม่จำเป็นต้องส่งผลดีที่ว่านี้ และช่องว่างทางความสามารถและฐานะระหว่างประชาชนธรรมดาและทนายอาจไม่ได้ลดลงเลย ถึงแม้ประชาชนธรรมดาจะเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินคดี เพราะพวกเขาเหล่านั้นไม่ได้แสดงออกทางความเห็นเท่าใดนัก ส่วนหนึ่งเนื่องจากประชาชนธรรมดาทราบดีถึงความแตกต่างของความสามารถระหว่างตนและผู้เชี่ยวชาญ ทำให้ทนายได้สิทธิผูกขาดในอำนาจแม้จะเปิดให้โอกาสให้การเข้าร่วมเสรีเท่าเทียมกันรวมทั้งหน่วยงานของศาลมองข้ามการสืบค้นถึงความเป็นไปได้ที่พลเมืองอาจจะละสิทธิการตัดสินใจของตนให้แก่พลเมืองคนอื่นด้วยกันที่พวกเขาเชื่อว่ามีปัญญาเหนือกว่าตน ปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นนั้นยังไม่ได้คำนึงถึงอคติจากการคัดเลือกบุคคลเข้าร่วมทำงานในตำแหน่งคณะลูกขุนที่มักจะทำเลือกชายผิวขาวที่มีการศึกษาสูงและมีประสบการณ์ในการร่วมกิจกรรมของคณะลูกขุน มากกว่าคุณสมบัติของผู้เข้าร่วมอื่นที่แตกต่างออกไป ซึ่งลักษณะปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นนี้แสดงให้เห็นถึงความไม่เสมอภาคของการเข้าร่วม แม้จริงที่เพศสภาพหรือความเป็นชาติพันธุ์จะไม่ได้เป็นตัวกำหนดหลักในการรับเลือกเข้าร่วมการเป็นคณะลูกขุนโดยตรง แต่ปัญหาบางครั้งอยู่ที่อุปนิสัยในการแสดงความคิดเห็น ตัวอย่างเช่นเพศชายที่มีการศึกษาสูงนั้นมักแสดงความคิดเห็นบ่อยครั้ง ซึ่งเป็นลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ในชั้นศาล ทำให้

³⁶ อ้างแล้ว หน้า 365-67

³⁷ อ้างแล้ว หน้า 357

แม้ในหน่วยงานคัดเลือกลูกขุนจะมีเพศหญิงมากถึง 2 ใน 3 ของจำนวนประชากรทั้งหมด แต่กลับมีเพียงเพศชายที่ได้รับการคัดเลือกเข้าร่วมทำงานถึง 10 ใน 18 ของคณะลูกขุนทั้งหมด ผลลัพธ์ที่ได้ นอกเหนือจากนี้พบว่าในคณะลูกขุนที่ปฏิบัติงานจริงมีผู้ที่เคยทำงานเป็นหัวหน้าคณะลูกขุน 39% และมีประสบการณ์การทำงานเกี่ยวกับการตัดสินคดี 36% จึงสามารถเข้าใจได้ว่าในคณะลูกขุนจะเป็นในลักษณะกลุ่มคนที่มีลักษณะจำเพาะแบบเดิม หรือนั่นก็คือตำแหน่งคณะลูกขุนนั้นถูกผูกขาดด้วยกลุ่มสมาชิกเฉพาะ³⁸ ในชุมชนร่วมไตร่ตรองแบบอื่นก็เช่นเดียวกัน ที่สัดส่วนของผู้เข้าร่วมที่เป็นเพศชาย มักจะสูงกว่าเพศหญิง หรือแม้ในกรณีที่สัดส่วนชายหญิงเท่ากัน แต่ก็ยังคงพบว่าผู้เข้าร่วมที่เป็นเพศชายมักได้รับความเชื่อถือ และถูกรับฟังความคิดเห็น รวมทั้งได้รับโอกาสเป็นผู้นำการตัดสินใจมากกว่าด้วย³⁹

3.4 ปัญหาของกระบวนการร่วมไตร่ตรองในสังคมประชาธิปไตย

จากข้อวิจารณ์ข้างต้นของแซนเดอร์ทำให้พอมองเห็นว่ากระบวนการร่วมไตร่ตรองที่จริงแล้ว อาจเป็นกระบวนการที่ขัดแย้งต่อความเป็นประชาธิปไตยทั้งด้านเสรีภาพและความเสมอภาคของประชาชน เนื่องจากแนวคิดพื้นฐานของประชาธิปไตยแบบร่วมไตร่ตรองนั้นไม่ได้คำนึงถึงประเด็นเรื่องความไม่เท่าเทียมทางญาณวิทยาที่มีผลกระทบต่อความเสมอภาคในการแสดงความคิดเห็น ที่อคติของสังคมที่ดูแคลนต่อความสามารถในการแสดงความคิดเห็นของปัจเจก ส่งผลต่อความเสมอภาคในการแสดงความคิดเห็นเนื่องจากข้อเสนอหรือความเห็นของกลุ่มที่ได้รับผลของอคติ ทำให้ข้อเสนอของกลุ่มคนดังกล่าวไม่ถูกรับฟังและถูกกั้นออกในฐานะที่ขาดความเป็นเหตุเป็นผล ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่นักประชาธิปไตยร่วมไตร่ตรองมองว่าจำเป็นสำหรับข้อเสนอหนึ่งที่จะสามารถเป็นที่ยอมรับสำหรับคนมีเหตุผลทุกคนได้ รวมถึงการกำหนดกรอบการแสดงความคิดเห็นเป็นข้อเสนอและการมุ่งเป้าในการตามหาข้อสรุปเป็นลักษณะของทัศนคติที่มองข้ามถึงความหลากหลายของสังคมซึ่งมีผลกระทบต่อเสรีภาพของปัจเจกตามมาในแง่ที่ทำให้ปัจเจกที่มีความเห็นขัดแย้งกับฉันทามติของคนส่วนใหญ่ หรือถูกมองว่ามีความเห็นขัดแย้ง จะไม่ถูกรับฟังและถูกนับให้มีส่วนกำหนดผลการตัดสินใจเท่ากับคนอื่นที่คิดเห็นตรงกันหรือพ้องกันกับคนส่วนใหญ่

สังคมส่วนใหญ่มักมองถึงความเสมอภาคในเชิงสิ่งที่จับต้องได้หรือเชิงเศรษฐกิจที่สามารถประเมินมูลค่าได้เช่น รายได้, การศึกษา, สาธารณะสุข เป็นต้น ปฏิเสธไม่ได้ว่าสิ่งเหล่านี้มีความสำคัญในกระบวนการร่วมไตร่ตรองและโดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมประชาธิปไตย สังคมที่สามารถสร้างความเสมอภาคบนปัจจัยพื้นฐานเหล่านี้ได้อย่างเหมาะสมจะทำให้ประชากรในสังคมเข้าใจถึงศักดิ์ศรีและ

³⁸ อ้างแล้ว หน้า 368

³⁹ เพิ่งอ้าง

คุณค่า (Dignity and worth) ของความเป็นมนุษย์ในแต่ละปัจเจกได้ ซึ่งจะทำให้ประชาธิปไตยสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ หากแต่อีกหนึ่งคุณค่าที่จำเป็นต่อการทำงานของประชาธิปไตยอีกประการหนึ่งคือความเท่าเทียมเชิงญาณวิทยาที่สังคมประเมินความสามารถของปัจเจกในการแสดงความคิดเห็น กล่าวคือหากสังคมใดไม่สามารถสร้างความเสมอภาคทางญาณวิทยาได้จริง ก็จะทำให้เกิดการสร้างอภิสิทธิ์ชน (elitism) ซึ่งไม่เป็นผลดีต่อประชาธิปไตยเนื่องจากการยกอำนาจให้บุคคลหรือกลุ่มบางกลุ่มมีอำนาจหรือสิทธิขาดในการตัดสินใจซึ่งเป็นลักษณะของปรากฏการณ์ที่สร้างความไม่เสมอภาคของสังคม เป้าหมายสำคัญของประชาธิปไตยคือการกระจายอำนาจให้แก่ประชาชนเพื่อสร้างบรรลุมวลประชาสังคมหลักคือการสนับสนุนการทำให้ปัจเจกบุคคลได้พัฒนาอำนาจของตนไปถึงระดับสูงสุด (Individual power maximization claim) หากแต่การเกิดอภิสิทธิ์ชนคือสิ่งที่ตรงข้ามกันกับการพัฒนาอำนาจของปัจเจกให้ไปถึงระดับสูงสุดตามที่วัตถุประสงค์สำคัญของประชาธิปไตย การพูดเช่นนี้ไม่ได้หมายความว่ากลุ่มอภิสิทธิ์ชนที่ได้รับการศึกษาและฝึกฝนจนมีความสามารถเฉพาะในด้านการปกครองนั้นไม่มีความชอบธรรมในการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง หากแต่จะเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องหากยกอำนาจหรือสิทธิขาดให้แก่กลุ่มคนบางกลุ่มโดยละเลยถึงสิทธิอันชอบธรรมต่อกลุ่มบุคคลอื่นที่ด้อยความสามารถเฉพาะด้านแต่อยู่ร่วมในสังคมเดียวกัน

ตามทัศนะของแซนเดอร์ลักษณะปัญหาของความไม่เท่าเทียมทางญาณวิทยาเกิดขึ้นจากอคติ (prejudice) ระหว่างสมาชิก กล่าวคือกลุ่มปัจเจกหนึ่งได้รับความดูแคลนถึงความสามารถในการใช้เหตุผลจากปัจเจกอื่น ทำให้เหตุผลที่ถูกนำเสนอโดยปัจเจกที่ถูกดูแคลนความสามารถนั้นไม่ได้รับการรับฟังหรือได้รับความสนใจเท่าเทียมกันกับปัจเจกอื่น แม้กลุ่มดังกล่าวจะมีเหตุผลสนับสนุนที่ดีต่อทัศนะหรือความเห็นของตนก็ไม่อาจทำให้สังคมหรือกลุ่มสมาชิกอื่นยอมรับถึงความเห็นเหตุเป็นผลของสมาชิกเลย ทำให้สังคมมอบอำนาจในการแสดงความคิดเห็นแต่เพียงกลุ่มคนที่ไม่ได้รับอคติจากสังคมเท่านั้น อีกทั้งอคติดังกล่าวยังสามารถสร้างข้อได้เปรียบให้แก่กลุ่มคนบางจำพวกมากกว่าสมาชิกอื่นในการแสดงความคิดเห็นอีกด้วย ตัวอย่างเช่นในการพิจารณาคดีของขณะลูกขุนในสหรัฐอเมริกาที่ใช้ระบบในการลงคะแนนเสียงเพื่อตัดสินจำเลยในศาล หากมีกลุ่มอภิสิทธิ์ชนหรือกลุ่มที่ได้รับการสนับสนุนจากอคติถึงการยอมรับในความสามารถในการแสดงความคิดเห็นเนื่องจากตรงต่อจารีตต่อสังคมคือ กลุ่มคนผิวขาวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและนับถือศาสนาคริสต์ เมื่อได้ทำการแสดงความคิดเห็นหนึ่งใดต่อรูปคดีแล้ว จะมีความเป็นไปได้อย่างมากที่ทั้งคณะลูกขุนจะมีความเห็นโน้มตามความเห็นของกลุ่มอภิสิทธิ์ชน แซนเดอร์ให้ความเห็นว่าแม้กลุ่มคณะลูกขุนจะเป็นลักษณะของสังคมที่ได้รับการศึกษาจากสถาบันทางการเมืองที่ดีและมีความสามารถเฉพาะด้าน ก็ไม่อาจหลีกเลี่ยงปัญหาของอคติของสังคมได้เมื่อเข้าสู่กระบวนการลงความเห็นและการลงคะแนนเสียง จึงเป็นเหตุสนับสนุนว่าในทฤษฎี

ประชาธิปไตยแบบร่วมไตร่ตรองที่นั่นไม่อาจสร้างความเสมอภาคได้อย่างแท้จริง แม้จะสร้างความเสมอภาคทางเศรษฐกิจอย่างสมบูรณ์พร้อม⁴⁰

สำหรับปรากฏการณ์ความไม่เสมอภาคทางญาณวิทยาที่เกิดขึ้นในสังคมนั้น มิรันดา ฟริกเกอร์ (Miranda Fricker) เรียกปรากฏการณ์นี้ว่าความอยุติธรรมทางญาณวิทยา (Testimonial Injustice)⁴¹ โดยความสามารถทางญาณวิทยานั้นสะท้อนถึงอำนาจเชิงโครงสร้างที่สังคมมอบหมายให้ปัจเจกในการดูแลหรือควบคุมสมาชิกในสังคมอีกทอดหนึ่ง โดยอำนาจดังกล่าวนี้มีลักษณะการทำงานอยู่สองแบบคือทางตรงและทางอ้อม โดยลักษณะการทำงานของอำนาจของทางอ้อมนั้นจะขึ้นอยู่กับการบังคับใช้ของอำนาจในทางตรง ตัวอย่างเช่นตำรวจจราจรมีอำนาจในการบังคับใช้กฎหมายจราจรต่อผู้ใช้ถนน เมื่อตำรวจจราจรพบผู้กระทำผิดสามารถออกกฎบังคับ, เขียนใบสั่ง, หรือตั้งค่าปรับ ตามที่ตนได้รับอำนาจจากสังคมมา ซึ่งการกระทำดังกล่าวคืออำนาจทางตรง และเมื่อผู้ใช้ถนนทราบถึงขีดความสามารถและอำนาจที่ตำรวจจราจรสามารถหรือพึงกระทำต่อตนเองในกรณีที่ทำผิดกฎจราจรก็จะเกิดการหลีกเลี่ยงการกระทำผิดนั้น ซึ่งนั่นคือลักษณะของอำนาจในทางอ้อม เช่นเดียวกันในกรณีของการพูดคุยกันทางสังคม ฟริกเกอร์มองว่าอำนาจทางรูปลักษณ์ (Identity power) เองก็มีผลต่อการแสดงความคิดเห็นทางสังคมเช่นกัน เพศสภาพ, ความเชื่อ, หรือชาติพันธุ์เอง ก็มีอำนาจเชิงโครงสร้างของทางสังคมเช่นเดียวกัน กลับไปที่ตัวอย่างของคณะลูกขุนของแซนเดอร์ เมื่อคนผิวขาวแสดงความคิดเห็นทั้งคณะลูกขุนก็จะโน้มตามความเห็นของคนผิวขาว แสดงให้เห็นถึงอำนาจทางรูปลักษณ์ที่สังคมมอบหมายให้ ซึ่งในทางเดียวกันอคติเองก็ทำหน้าที่กดทับสิทธิในการแสดงความคิดเห็นที่ตรงกันข้ามกับกลุ่มที่สังคมสนับสนุน โดยในกรณีของคนผิวสีเมื่อทำการแสดงความคิดเห็นก็จะถูกสังคมปิดกั้นการรับฟังหรือโอกาสในการนำเสนอ โดยจุดนี้ฟริกเกอร์มองว่าลักษณะปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเรียกว่าความไม่เท่าเทียมทางญาณวิทยาโดยแบ่งปัญหานี้ออกเป็น 2 รูปแบบคือการให้ความน่าเชื่อถือเกินจำเป็น (Credibility excess) และการให้ความน่าเชื่อถือต่ำกว่าที่ควรจะเป็น (Credibility deficit) โดยปัญหาทางความไม่เท่าเทียมนั้นจำเป็นต้องแก้ไขทั้งสองกรณี เพื่อให้ทุกสมาชิกได้รับความน่าเชื่อถือ (Credibility) ที่เท่าเทียมกันเพื่อสร้างความเสมอภาคในการแสดงความคิดเห็น หากแต่ปัญหาที่เด่นชัดคือปัญหาของความน่าเชื่อถือต่ำกว่าที่ควรจะเป็น เนื่องจากลักษณะของปัญหานี้เรียกว่าสังคมจะไม่รับฟังกลุ่มบุคคลหนึ่งใดเนื่องจากกลุ่มคนเหล่านั้นเป็นคนผิวสี หากฟังจากลักษณะดังกล่าวสามารถทราบได้ทันทีว่าสังคมนั้นไม่ให้ความสำคัญเป็นธรรมอันสมควรต่อทุกสมาชิกอย่างเท่าเทียมกัน หากสังคมไม่สามารถหลุดพ้นจากปัญหานี้แม้จะมอบหมายเวลาและโอกาสให้การแสดงความคิดเห็นอย่างเท่าเทียมกันก็ไม่อาจสร้างความเสมอภาคให้เกิดขึ้นได้อย่างแท้จริงเพราะ

⁴⁰ อ้างแล้ว หน้า 365

⁴¹ Fricker, M. (2007). *Epistemic Injustice: Power and the Ethics of Knowing*, Clarendon Press.

ปัญหาของความเสมอภาคนั้นไม่ได้อยู่ที่การมอบหมายโอกาสที่ไม่เท่าเทียมหากแต่อยู่ในการประเมิน และการรับฟังที่อยู่ธรรมอยู่ก่อนแล้ว

นอกจากนี้องค์ประกอบสำคัญในการใช้เหตุผลภายใต้กระบวนการร่วมไตร่ตรองประกอบด้วย ความมีเหตุผล, ความพอประมาณ, และความไม่เห็นแก่ตัว ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงลักษณะการใช้เหตุผลของสังคมที่ดี หากความต้องการทางสังคมดังกล่าวนี้ขัดแย้งต่อพื้นฐานของ มนุษย์ทางด้านความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ปัญหานี้แตกต่างกันกับลักษณะของอคติที่ขัดต่อความเสมอภาคในการใช้เหตุผล เนื่องจากโครงสร้างของกระบวนการร่วมไตร่ตรองนั้นไม่มีการปิดกั้นการ แสดงความเห็นจากความเป็นชาติพันธุ์หรือรูปลักษณ์ของปัจเจกแต่อย่างใด หากแต่ลักษณะที่สร้างเงื่อนไขการแสดงความคิดเห็นที่สังคมจะสามารถรับฟังและพร้อมโต้เถียงได้นั้นจำเป็นต้องจำกัดอยู่ใน กรอบของการแสดงความคิดเห็น ซึ่งการทำงานในลักษณะนี้เป็นการจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น แม้จริงที่อาจเข้าใจได้ว่ากระบวนการร่วมไตร่ตรองนั้นเป็นการรับฟังความเห็นของทุกสมาชิกโดยใช้ เกณฑ์ของความเป็นเหตุเป็นผลประเมินค่าในการรับฟังความเห็นของแต่ละสมาชิก หากแต่การจำกัด เสรีภาพของสมาชิกจะเกิดขึ้นจากกระบวนการดังกล่าว เนื่องจากหากสมาชิกหนึ่งใดไม่มีความสามารถ ในการแสดงความคิดเห็นตามรูปแบบที่สังคมกำหนดหรือต้องการ สมาชิกดังกล่าวก็จะทำให้ขาดสิทธิใน การแสดงความคิดเห็นตามช่วงเวลาหรือโอกาสนั้นไป จากเป้าประสงค์ของประชาธิปไตยที่มีความ พยายามในการพัฒนาอำนาจของปัจเจกถึงจุดสูงสุดจึงเกิดการสร้างข้อต่อรองในการบังคับต่อการ แสดงความเห็นภายใต้กฎของการใช้เหตุผล กล่าวคือหากสมาชิกไม่ปฏิบัติตามระเบียบที่สังคมกำหนด สังคมสามารถริดรอนสิทธิในการแสดงความคิดเห็นของสมาชิกเหล่านั้นอย่างชอบธรรม ตามทัศนะของ แชนเดอร์กระบวนการปรึกษาหารือหรือที่สร้างผลเสียต่อประชาธิปไตยอย่างมากเนื่องจากกระบวนการ ร่วมไตร่ตรองที่มีเป้าประสงค์ในการตามหาข้อสรุปที่เป็นเสียงร่วมกัน (Common voice) นั้นขัดต่อ พื้นฐานของมนุษย์ แม้จริงที่พื้นฐานของมนุษย์คือความมีเหตุผลหากแต่พื้นฐานของมนุษย์เองก็ ประกอบไปด้วยอารมณ์เช่นกัน แต่ด้วยมาตรฐานของการใช้เหตุผลในสังคมแล้ว การใช้อารมณ์ในการ แสดงความเห็นหรือตัดสินใจถือเป็นการกระทำอันไร้เหตุผล ซึ่งสังคมจำเป็นต้องหลีกเลี่ยงหรือกั้นออก เพื่อคงไว้ซึ่งมาตรฐานของการแสดงความคิดเห็น

นอกจากนี้แชนเดอร์มองว่านักทฤษฎีประชาธิปไตยที่เสนอแนวทางการพัฒนาประชาธิปไตย ด้วยกระบวนการร่วมไตร่ตรองนั้น มาจากฐานแนวคิดที่มองข้ามถึงความเป็นจริงทางสังคม เนื่องจาก อีกหนึ่งองค์ประกอบสำคัญของสังคมที่แต่ละสังคมไม่อาจหลีกเลี่ยงได้คือความหลากหลายของสมาชิก ซึ่งองค์ประกอบดังกล่าวนี้ก่อให้เกิดความแตกต่างกันทางความคิด, ความเข้าใจ, และการรับรู้โลก ภายนอก ดังนั้นการที่สังคมมีความพยายามสร้างแบบแผนของเหตุผลของสังคมให้จำกัดกรอบให้อยู่ใน รูปแบบความเห็นลักษณะเดียว จึงเป็นข้อเสนอที่ขัดแย้งต่อความเป็นจริงทางสังคม การปกครองตาม หลักของประชาธิปไตยที่มุ่งหมายต่อการพัฒนาศักยภาพทางการเมืองของประชาชนควรจะให้เสรีภาพ

ในการแสดงความคิดเห็นมากกว่าจำกัดกรอบการแสดงความคิดเห็นอยู่ในรูปแบบเดียว ทำให้แขนเดอ์มองว่ากระบวนการปรึกษาหารือเองก็ทำลายประชาธิปไตยในด้านเสรีภาพเช่นเดียวกัน

สำหรับแนวทางการแก้ไขของแขนเดอ์นั้นเสนอให้ยกเลิกการใช้กระบวนการร่วมไตร่ตรอง เนื่องจากเมื่อพิจารณาถึงผลกระทบของกระบวนการร่วมไตร่ตรองแล้ว กระบวนการดังกล่าวนี้มีผลกระทบต่อประชาธิปไตยในหลายแง่มุมซึ่งล้วนแต่เป็นเป้าประสงค์พื้นฐานของประชาธิปไตยคือการสร้างเสรีภาพและความเสมอภาคให้แก่ประชาชน เพื่อรักษาคุณค่าที่สำคัญของประชาธิปไตยแขนเดอ์จึงเสนอให้ใช้กระบวนการพิจารณาตามหลักฐาน (Testimony) ซึ่งเป็นกระบวนการที่สร้างหลักประกันว่าทุกข้อเสนอของสังคมจะถูกรับฟังได้จริง แม้จริงที่รูปแบบการใช้เหตุผลของกัตแมนและทอมป์สันนั้นมีความพยายามในการรับฟังของทุกสมาชิกหากแต่การรับฟังดังกล่าวเกิดขึ้นโดยยังคงไว้ซึ่งชุดความคิดหรือมุมมองดั้งเดิมในตนเอง ทำให้แม้การรับฟังจะเกิดขึ้นแต่ก็ไม่เกิดความรับผิดชอบในการพิจารณาข้อเสนอของกลุ่มสมาชิกอื่นที่ไม่อาจอยู่บนฐานความคิดของตนเองได้ แต่ในกรณีของกระบวนการพิจารณาตามหลักฐานจะมีความพยายามในการเปิดกว้างซึ่งการรับฟังในข้อเสนอของแต่ละสมาชิกมากขึ้น โดยตัวอย่างการพิจารณาติของระบบศาล ตามรูปแบบการใช้เหตุผลของกัตแมนและทอมป์สัน การตัดสินของศาลจะตกอยู่บนฐานการพิจารณาของบุคคลที่สามหรือประธานศาลแต่เพียงผู้เดียว โดยพยายามรับฟังข้อเสนอของทั้งโจทก์และจำเลยโดยพิจารณาเพื่อสร้างข้อสรุปบนฐานของมุมมองทางความคิดของตนเอง แต่สำหรับการใช้กระบวนการพิจารณาตามหลักฐานของแขนเดอ์ ระบบศาลจะแตกต่างออกไปโดยศาลจะต้องทำงานควบคู่กันกับคณะลูกขุน โดยลักษณะของคณะลูกขุนถูกประกอบขึ้นจากความหลากหลายของสมาชิกเพื่อกระบวนการพิจารณาคดีนั้นได้รับฟังและถูกตัดสินจากมุมมองที่กว้างและหลากหลายมากขึ้น

แม้กระบวนการพิจารณาตามหลักฐานจะช่วยให้สมาชิกในสังคมเพิ่มพื้นที่ในการรับฟังและพิจารณาข้อเสนอทั้งของตนและผู้อื่นหากแต่กระบวนการนี้ไม่ได้เปลี่ยนแปลงกรอบการตัดสินใจดั้งเดิมให้เปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือชุดความคิดที่เปิดรับข้อเสนอในสังคมสามารถเปลี่ยนแปลงไปในรูปแบบของการเปิดรับฟังความเห็นที่มากกว่ารูปแบบการใช้เหตุผลดั้งเดิม หากแต่กระบวนการตัดสินใจยังคงไม่มีการเปลี่ยนแปลง จึงมีผลให้คำตัดสินของสังคมยังไม่สามารถหลุดพ้นจากกรอบการตัดสินใจที่อาจเอื้อประโยชน์ให้แก่ชุดความคิดที่ตรงต่อตามรูปแบบการใช้เหตุผลของสังคม เมื่อเป็นเช่นนี้ผู้เขียนจึงมีความเชื่อว่ากระบวนการพิจารณาหลักฐานจึงไม่เพียงพอที่จะเป็นหลักประกันความเสมอภาคให้แก่สังคมได้ เนื่องจากปัญหาความไม่เสมอภาคของสังคมไม่อาจแก้ไขได้เพียงการรับฟังสมาชิกทุกภาคส่วนอย่างเท่ากันแต่ยังรวมไปถึงกระบวนการพิจารณาเหตุผลร่วมในสังคมด้วย เมื่อเป็นเช่นนี้กระบวนการพิจารณาหลักฐานจึงไม่เพียงพอต่อการเป็นหลักประกันในการสร้างความเสมอภาคให้แก่สังคม

ในบทต่อไปจะเสนอภาพของเหตุผลสู่การแก้ไขปัญหาของความไม่เสมอภาคของการใช้เหตุผลโดยแอนโทนี ไชมอน ลาเดน (Anthony Simon Laden) โดยมีเป้าหมายคือความพยายามให้สังคมแยกให้ออกระหว่างเหตุผลและการใช้เหตุผล เพื่อให้สังคมได้พิจารณาข้อเสนอที่แต่ละฝ่ายให้โดยเปิดรับและตอบสนองกันและกันกลับไปกลับมาด้วยการปรับแก้รูปแบบชุดความคิดระหว่างกันไปเรื่อยๆ จนกระทั่งถึงจุดที่สามารถบรรลุถึงสิ่งที่ทุกฝ่ายมองเห็นว่าเป็นเหตุผลที่ตนมีอยู่ร่วมกัน (“We”-reasons) ได้ในที่สุด

บทที่ 4

รูปแบบของการประเมินเหตุผลเพื่อสร้างความเท่าเทียมในประชาธิปไตยแบบร่วมไตร่ตรองของ แอนโทนี ไชมอน ลาเดน

ปัญหาของการถูกแบ่งแยกในกลุ่มของการแสดงความเห็น (exclusion) เกิดขึ้นบ่อยครั้งในประชาธิปไตยแบบร่วมไตร่ตรอง ตัวอย่างเช่นในสหรัฐอเมริกา ในช่วงปีค.ศ. 1992-1996 ได้ทำการประชาพิจารณาในหัวข้อเรื่องการปฏิรูปสวัสดิการ (welfare reform) แต่สิ่งที่เกิดขึ้นคือ ถึงแม้กลุ่มคนรายได้น้อยจะได้เข้าร่วมเวทีพิจารณา แต่ในทางปฏิบัติคนกลุ่มนี้กลับไม่ได้รับความสนใจในการแสดงความคิดเห็นอย่างที่ควรจะเป็น กระบวนการประชาพิจารณาดังกล่าวกลับลงเอยเป็นเพียงการรับฟังความเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (expert) เพียงอย่างเดียว จากจุดนี้จะเห็นได้ว่า แม้การประชาพิจารณาดังกล่าวจะเป็นแนวคิดที่ดีในแง่การให้ความสนใจในการแก้ปัญหาทางสังคมที่เอื้อประโยชน์ต่อกลุ่มผู้ด้อยโอกาสในสังคม แต่วิธีการที่ใช้กลับมองข้ามการแสดงความคิดเห็นของกลุ่มคนด้อยโอกาสที่หัวข้อเวทีนี้พยายามให้การช่วยเหลือ⁴²

การประชาพิจารณาที่เกิดขึ้นนั้นสะท้อนว่าผู้ที่ดำเนินการ และผู้เข้าร่วมที่เป็นกลุ่มผู้เชี่ยวชาญไม่ได้มองทุกสมาชิกเป็นกลุ่มผู้มีความสามารถในการแสดงความคิดเห็น (deliberator) ทว่ามองแต่เป็นเพียงหัวข้อหรือเนื้อหาของถกเถียง ซึ่งตรงกับที่แซนเดอร์วิจารณ์ไว้ว่า เนื่องจากในเกณฑ์ของประชาธิปไตยแบบร่วมไตร่ตรองมุ่งเน้นในการสร้างความชอบธรรมแก่ทุกฝ่าย (legitimacy) จึงทำให้การแสดงความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญถูกได้รับความสนใจเป็นพิเศษ เนื่องจากผู้เชี่ยวชาญมีความสามารถและประวัติน่าเชื่อถือ เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มคนที่ด้อยโอกาส ทำให้สามารถแน่ใจได้มากกว่าว่าผู้เชี่ยวชาญคือคนที่พูดแทนผลประโยชน์ของทุกคนอย่างเป็นกลางแท้จริง แต่แซนเดอร์ชี้แจงว่าเมื่อการประชาพิจารณาให้ความสนใจต่อความชอบธรรมเป็นเป้าหมายหลักก็จะทำให้การประชาพิจารณาดังกล่าวมองข้ามความเสมอภาคในการเข้าร่วมของคนบางกลุ่ม ทำให้ขัดต่อหลักการของความมีส่วนร่วมอันเป็นทฤษฎีหลักในประชาธิปไตยแบบร่วมไตร่ตรอง นอกจากนี้ อีกปัจจัยหนึ่งที่สังคมละเลยถึงความเสมอภาคในกระบวนการใช้เหตุผลคืออำนาจแฝงในสังคม นั่นคือกลุ่มคนที่ได้รับการยอมรับนับถือจะสามารถมีอำนาจในการยุติการแสดงความคิดเห็นของผู้อื่น โดยอำนาจดังกล่าวนี้จะสร้างช่องว่างของความเท่าเทียมระหว่างสมาชิกออกไป

ฟริกเกอร์ได้วิเคราะห์ให้เห็นแล้วว่าอำนาจแฝงนี้มีประสิทธิภาพในการเปลี่ยนแปลงสภาพทางสังคม (normative environment) ของบางบุคคลได้อย่างไร ยกตัวอย่างเช่น ตำรวจมีอำนาจในการเปลี่ยนแปลงสภาพทางสังคมของผู้กระทำความผิดเป็นนักโทษ เช่นเดียวกันกับสังคม

⁴² Mackie, G. (2008). "Rational ignorance and beyond." *Collective wisdom: Principles and mechanisms*, pp. 1-44.

ประชาธิปไตย ความมีเหตุผลของกลุ่มคนที่มีความเชี่ยวชาญหรือกลุ่มที่มีความได้เปรียบทางสังคม สามารถเปลี่ยนสภาพทางสังคมของกลุ่มคนด้อยโอกาสหรือเสียเปรียบทางสังคมให้กลายเป็นกลุ่มคนที่ไร้เหตุผล ซึ่งไม่เป็นผลดีสำหรับสังคมประชาธิปไตย ที่การแสดงความคิดเห็นเป็นเครื่องมือสำคัญ และสิทธิอันพึงมีในสังคมประชาธิปไตย เป้าหมายของการตามหาความมีส่วนร่วมไม่ได้หมายความว่า กลุ่มที่ด้อยโอกาสเป็นกลุ่มที่ถูกต้อง หากแต่การยกอำนาจให้แก่กลุ่มหนึ่งกลุ่มใดให้มีอำนาจในการเปลี่ยนแปลงกฎหรือระเบียบของสังคมที่มีผลกระทบต่อทุกสมาชิกถือเป็นสิ่งที่ไม่เป็นธรรมและถูกต้อง ดังที่ฟริกเกอร์ได้วิเคราะห์ไว้⁴³

นักประชาธิปไตยร่วมไตร่ตรองเช่นโคเฮน และกัทแมนและทอมป์สันได้สร้างหลักคิดโดยเน้นที่ลักษณะที่เป็นการสนทนาแลกเปลี่ยนอย่างมีเหตุผลของสังคมประชาธิปไตย ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจต่อความเห็นและทัศนะของแต่ละสมาชิก ที่จะทำให้ทุกสมาชิกสามารถก้าวข้ามความขัดแย้งหรือความเห็นต่างทางศีลธรรม และไปตกลงกันเพื่อสร้างความเห็นหรือข้อสรุป่วมบางอย่างตามออกมาได้ โดยทั้งคู่มองเช่นเดียวกันว่ากระบวนการนี้ต้องทำในลักษณะคล้ายกันกับการศึกษาความรู้ทางวิทยาศาสตร์ ที่มีการเปิดรับความเห็นใหม่อยู่เสมอหากมีหลักฐานและข้อสนับสนุนต่อทฤษฎีใหม่ที่ขัดแย้งกับทฤษฎีเดิม ขณะที่มองว่าการใช้อำนาจสั่งการที่ปิดกั้นข้อเสนอหรือความเห็นที่ขัดต่อบุคคลที่มีอำนาจ ยกตัวอย่างเช่น หัวหน้าสั่งงานลูกน้อง หากลูกน้องมีความเห็นขัดแย้งต่อคำสั่งของหัวหน้า อาจมีผลต่อการทำงานเช่นได้รับบทลงโทษหรือเสียโอกาสในการทำงาน นั่นซึ่งเป็นลักษณะของการใช้อำนาจซึ่งขัดแย้งกับเป้าประสงค์ของกระบวนการไตร่ตรอง ตามที่แซนเดอร์ได้วิจารณ์ไว้และที่ได้เห็นแล้วจากตัวอย่างที่ยกมาว่า ในเวทีการร่วมไตร่ตรองที่เกิดขึ้นจริง กลุ่มผู้เชี่ยวชาญกลับใช้อำนาจในเวทีการโต้เถียงด้วยคุณวุฒิเพื่อสนับสนุนความเห็นของกลุ่มตนและปิดกั้นการรับฟังความเห็นของกลุ่มอื่นถือเป็นรูปแบบการใช้อำนาจของการสั่งการความคิดของสังคมเช่นกัน ปัญหาจึงอยู่ที่ว่าเราจะรักษาส่วนที่เป็นการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่ให้ทุกคนที่เข้าร่วมได้ของประชาธิปไตยแบบร่วมไตร่ตรองไว้ พร้อมทั้งสร้างความเสมอภาคในการแสดงความคิดเห็นและการได้รับฟังความคิดเห็นที่ดูเหมือนยังขาดไปในประชาธิปไตยรูปแบบนี้ดังที่แซนเดอร์ได้วิจารณ์ไว้ได้อย่างไร ในบทนี้จะอภิปรายให้เห็นว่า แนวคิดเรื่องการใช้เหตุผลของสังคมที่แอนโทนี ซีมอน ลาเดน (Anthony Simon Laden) เสนอไว้ในหนังสือชื่อ Reason: A Social Picture (2012) ให้คำตอบบางอย่างที่น่าจะเป็นทางออกสำหรับปัญหานี้ได้

ในงานชิ้นนี้ ลาเดนเสนอแนวคิดเรื่อง “ภาพทางสังคมของการใช้เหตุผล” (social picture of reasoning) ซึ่งประกอบด้วยแนวคิดหลัก 5 เรื่องคือ 1) แนวคิดเรื่องการใช้เหตุผลในฐานะกิจกรรม 2) แนวคิดเรื่องสิทธิอำนาจของเหตุผลในฐานะเป็นสิทธิอำนาจของความเกี่ยวข้อง 3) แนวคิดเรื่อง

⁴³ Fricker 2007, pp.

บรรทัดฐานของการใช้เหตุผลที่ต้องมาจากบรรทัดฐานของบทสนทนาที่ตอบสนองกัน (responsive conversation) 4) แนวคิดเรื่องบรรทัดฐานของการใช้เหตุผลที่ต้องมาจากบรรทัดฐานของการใช้เหตุผลแบบเข้าคลุกคลีใกล้ชิด (engaged reasoning) 5) แนวคิดเรื่องการตอบสนองอย่างมีเหตุผลต่อการเชื่อเชิญ (reasonable response)

4.1 แนวคิดเรื่องการใช้เหตุผลในฐานะกิจกรรม

ลาเดนเสนอแนวคิดเรื่องการใช้เหตุผลที่เขาเรียกว่า “ภาพทางสังคมของการใช้เหตุผล” ซึ่งหมายถึงการใช้เหตุผลในฐานะกิจกรรมที่ดำเนินต่อเนื่องไปเรื่อยๆ ระหว่างคนสองคนขึ้นไปที่แตกต่างกัน “ปรับจนเข้าหากันอย่างต่อเนื่อง”⁴⁴ เนื่องด้วยทั้งคู่ต่างมีเป้าหมายอย่างเดียวกันคือการอยู่ร่วมกัน (living together)⁴⁵ ลาเดนอธิบายว่าการใช้เหตุผลในความหมายนี้ประกอบด้วยลักษณะสำคัญ 4 ประการคือ

1) การใช้เหตุผลเป็นกิจกรรม (activity) : ลาเดนเสนอว่าสังคมต้องแยกให้ออกระหว่าง

เหตุผล (reason) และการใช้เหตุผล (reasoning) การใช้ “เหตุผล” ตามความเข้าใจแบบที่ใช้กันอยู่ (ลาเดนเรียกว่าความเข้าใจแบบมาตรฐาน) แท้จริงแล้วก็คือการสร้างเกณฑ์ขึ้นมาเกณฑ์หนึ่งเพื่อใช้ประเมินข้อเสนอว่าสมเหตุสมผลหรือไม่ก่อนเข้ารับการพิจารณาบนเวทีการโต้เถียง ทำให้ข้อเสนอที่สามารถชนะในเวทีการโต้เถียงได้นั้นถูกจำกัดกรอบอยู่เพียงข้อเสนอที่ผ่านเกณฑ์ที่สังคมเห็นชอบแล้วเท่านั้น (ซึ่งก็คือเกณฑ์ของความเป็น ‘เหตุผล’ ที่กำหนดไว้แล้วนี้)⁴⁶ เวทีการโต้เถียงจึงไม่ได้พิจารณาข้อเสนอทุกข้อบนฐานของความเห็นที่หลากหลายจริงๆ แต่พิจารณาเฉพาะข้อเสนอที่ถูกรับเสนอโดยกลุ่มคนที่สามารถให้ข้อเสนอที่มีลักษณะตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ เป็นข้อเสนอที่มองดูเหมือนมีเหตุผล แต่ลาเดนเสนอว่าเราควรมองการใช้เหตุผลเสียใหม่ว่าเป็นกิจกรรมในการแลกเปลี่ยนข้อเสนอหรือความเห็นโดยมีบรรทัดฐานกำกับภายในตัวของมันเอง ที่ทำให้สามารถกล่าวได้ว่าข้อเสนอที่เป็นไปตามบรรทัดฐานนี้ อย่างครบถ้วนจึงจะถือได้ว่าเป็นข้อเสนอที่มีเหตุผล การประเมินว่าข้อเสนอหนึ่งสมเหตุสมผลหรือไม่จึงถูกกำหนดด้วยกระบวนการใช้เหตุผลเอง กล่าวอีกแบบหนึ่งคือ กิจกรรมการใช้เหตุผลต้องมาก่อนความเข้าใจว่าอะไรคือเหตุผล การเปลี่ยนมาเข้าใจเช่นนี้สามารถส่งผลให้เวทีการโต้เถียงเปิดกว้างรับฟังทุกความเห็นจากทุกรูปแบบได้ โดยไม่จำกัดเฉพาะความเห็นที่

⁴⁴ Anthony Simon Laden (2012). *Reasoning: A Social Picture*. Oxford, New York: Oxford University Press, p. 9, 46, 100

⁴⁵ เพิ่งอ้าง หน้า 8

⁴⁶ อ้างแล้ว หน้า 205-6, 213-4

ถูกตัดสินตามเกณฑ์ว่ามีเหตุผลเท่านั้น ทำให้เชื่อได้ว่าการแสดงเหตุผลของสังคมนั้นสะท้อนความคิดของสังคมได้จริง

- 2) การใช้เหตุผลเป็นกิจกรรมทางสังคม (social) : การใช้เหตุผลควรเป็นกรรมสิทธิ์ของทุกคนที่มีสิทธิในการแสดงความเห็น เหตุผลที่ถูกนำเสนอไม่ว่าจากฝ่ายใดเป็นสิ่งที่ทุกฝ่ายต้องสามารถเข้าใจได้ และมีปฏิกิริยาตอบสนองกลับไปไม่ว่าจะเป็นในทางยอมรับหรือปฏิเสธก็ตาม การพูดคุยที่ไม่มีลักษณะแบบสังคมเช่นนี้ ไม่ต่างอะไรจากการคิดคนเดียว (monological) ไม่ใช่การใช้เหตุผล ในแง่ที่เมื่อคนหนึ่งเชื่อว่าข้อเสนอของตนเป็นข้อเสนอดีที่สุดแล้ว เขาจะยืนกรานอยู่เช่นนั้นโดยไม่เปิดโอกาสให้คนอื่นได้แสดงปฏิกิริยาตอบสนองในรูปแบบของการปฏิเสธ หรือ วิพากษ์วิจารณ์ข้อเสนอนั้นได้⁴⁷
- 3) การใช้เหตุผลต้องมีความต่อเนื่อง (ongoing) : การใช้เหตุผลของสังคมจำเป็นต้องดำเนินไปอย่างต่อเนื่องโดยไม่มุ่งจะไปถึงจุดหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง เพราะถ้ามีจุดหมายอยู่ล่วงหน้า การใช้เหตุผลย่อมจะต้องหยุดลงเมื่อใดที่คู่สนทนาไปถึงจุดนั้นแล้ว แต่ ณ จุดที่ใช้เหตุผลหยุดลง สิ่งที่จะตามมาจะไม่ใช้การใช้เหตุผลอีกต่อไป ความเชื่อว่าการใช้เหตุผลต้องยุติที่การได้มาซึ่งข้อสรุปบางอย่างสอดคล้องกับความคิดเรื่องเหตุผลแบบมาตรฐานที่ว่าเหตุผลต้องนำไปสู่ข้อสรุปที่เป็นการตัดสินใจบางอย่าง ซึ่งลาเดนชี้ว่าเอื้อต่อการครอบงำโดยผู้เชี่ยวชาญ ที่ถูกต้องการใช้เหตุผลจึงต้องต่อเนื่องไม่รู้จบ ในแง่ที่มีคนคอยสร้างข้อเสนอหนึ่งเข้าสู่กระบวนการพูดคุย ทำให้เกิดการตอบสนอง ได้เถียงหรือเสนอแนะต่างๆ ที่ทำให้การถกเถียงดำเนินไปได้⁴⁸
- 4) การใช้เหตุผลต้องถูกเข้าใจว่าเป็นการเชื้อเชิญหรือการให้คำเชิญชวน (an invitation) สมาชิกที่จะเข้าร่วมในเวทีการถกเถียงจำเป็นต้องมาจากความสมัครใจที่ต้องการจะเข้าร่วมหาคำตอบสำหรับสังคม และความสมัครใจนี้ต้องถูกแสดงออกมาในรูปแบบของการมองข้อเสนอของตนว่าเป็นการเชื้อเชิญที่ออกให้แก่อีกฝ่ายหนึ่ง เพื่อที่จะขอเป็นคนพูดแทน (speak for) อีกฝ่ายหนึ่งว่าอะไรคือสิ่งที่มีเหตุผลสำหรับผู้เสนอและสำหรับผู้รับเหมือนกัน และอีกฝ่ายหนึ่งสามารถพิจารณาว่าจะตอบรับหรือจะปฏิเสธคำเชื้อเชิญให้รับว่าสิ่งหนึ่งเป็นเหตุผลสำหรับเขาด้วยนั้น ลาเดนอ้างว่าถ้าคู่สนทนาที่ให้ข้อเสนอไม่มองว่าตนกำลังให้คำเชิญชวนอย่างหนึ่งแก่อีกฝ่าย ที่อีกฝ่ายสามารถตอบรับหรือปฏิเสธได้ เขาก็จะต้องคิดว่าตัวเองกำลัง “สั่งการ” ให้อีกฝ่ายต้องเชื่อแบบเดียวกันตนว่าสิ่งที่ตนเสนอไปนั้นคือเหตุผล แต่การกระทำนี้โดยตัวมันเองไม่ใช่การใช้เหตุผล⁴⁹

⁴⁷ อ้างแล้ว หน้า 14-23

⁴⁸ อ้างแล้ว หน้า 24-31

⁴⁹ อ้างแล้ว หน้า 31-38

ทัศนคติของลาเดนสะท้อนภาพของการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างถ้อยทีถ้อยอาศัย ถ้าเราเข้าใจการใช้เหตุผลว่าควรมีรูปแบบทั้ง 4 ประการข้างต้นนี้ที่ลาเดนเสนอ เป็นไปได้ว่ากลุ่มคนที่ด้อยความสามารถในการใช้เหตุผลจะสามารถพูดคุยกับผู้เชี่ยวชาญได้ด้วยศักดิ์ศรีที่เท่ากัน เพราะอำนาจในการกดทับ การแสดงความเห็นต่อผู้ที่ด้อยความสามารถกว่าจะถูกกำจัดทิ้งไปได้โดยถือว่าการทำเช่นนั้น ไม่ใช่การใช้เหตุผลที่แท้จริง การใช้เหตุผลร่วมกันของสังคมจะกลายเป็นการร่วมมือในการสร้างแบบแผน ความคิดของสังคมด้วยความจริงใจในการแสดงความเห็นและพยายามทำความเข้าใจและตอบสนองต่อข้อเสนอของตนในฐานะคนที่กำลังร่วมใช้เหตุผลด้วยกันกับตน แทนที่จะเน้นตัดสินว่าเหตุผลของใครดีกว่าโดยยึดว่าถูกต้องตรงตามหลักแบบแผนความคิดของสังคมแล้วหรือไม่⁵⁰

4.2 สิทธิอำนาจของเหตุผลในฐานะสิทธิอำนาจของความเกี่ยวข้อง

ลาเดนชี้ว่า ความเข้าใจแบบมาตรฐานเกี่ยวกับเหตุผลมีแนวโน้มจะมองว่าเหตุผลมีสิทธิอำนาจ (authority of reason) และสิทธิอำนาจนี้อยู่ในรูปของสิทธิอำนาจของการสั่งการหรือการบัญชา (authority of command) และเพราะเป็นเช่นนี้ นักประชาธิปไตยที่เชื่อในอำนาจของเหตุผลจึงสามารถพูดข้อความอย่าง “เหตุผลนี้มีพลังบังคับสูง” (compelling) ที่คนฟังฟังแล้วเข้าใจได้ว่าพวกเขากำลังพูดถึงเหตุผลบางข้อที่มีความหนักแน่นน่าเชื่อถือสูงมาก และทำให้นักประชาธิปไตยกลุ่มนี้สามารถคิดถึงการร่วมไตร่ตรองคือการแลกเปลี่ยนกันที่สามารถทำให้ได้ผลลัพธ์เป็นฉันทามติที่ทุกคนยอมรับ เนื่องจากแม้แต่ฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยก็ถูกบังคับให้ต้องยอมรับ “ด้วยพลังของข้อถกเถียงที่ดีกว่า” (force of the better argument)⁵¹ แต่ลาเดนชี้ว่าความเข้าใจสิทธิอำนาจของเหตุผลในลักษณะของการสั่งการ การบังคับ การบัญชาไม่ถูกต้อง เนื่องจากแฝงนัยไว้ว่าคนที่เป็ฝ่ายรับไม่สามารถโต้แย้ง หรือวิพากษ์วิจารณ์กลับได้ แบบเดียวกับที่พลทหารไม่สามารถปฏิเสธอำนาจสั่งการของผู้บังคับบัญชาของตนได้ ทำให้สิ่งที่เหมาะสมจะเป็นการใช้เหตุผลที่สองคนทำร่วมกัน กลับเป็นแค่การใช้เหตุผลแบบทางเดียว ที่คนๆ เดียวทำและอีกฝ่ายเป็นแค่ฝ่ายรับคำสั่ง สิ่งที่เกิดขึ้นในภาพนี้แท้จริงจึงไม่อาจเรียกว่าเป็นกิจกรรมการใช้เหตุผล (reasoning) ได้ ลาเดนอ้างว่าเพื่อให้หลุดพ้นจากการคิดถึงสิทธิอำนาจของเหตุผลเป็นเช่นนี้จึงจำเป็นต้องสร้างความเข้าใจเรื่องสิทธิอำนาจของเหตุผลใหม่

ความเข้าใจใหม่นี้มีพื้นฐานอยู่บนข้อเสนอของนักปรัชญาบางราย เช่น ค่านที่อ้างว่า สิทธิอำนาจของเหตุผลแม้จะมีอำนาจบังคับสั่งการ แต่ก็ไม่ใช่อำนาจบังคับสั่งการแบบกฎหมาย หากเป็นอำนาจบังคับสั่งการแบบประชาธิปไตย ที่คนสั่งการก็ต้องสลับเป็นคนถูกสั่งการ และคนถูกสั่งบางครั้งก็สลับกลับมาเป็นคนสั่งการแทน อันเป็นปรากฏการณ์ของระบอบประชาธิปไตยที่ผู้ปกครองต้องมา

⁵⁰ อ้างแล้ว หน้า 205-6, 213-4

⁵¹ อ้างแล้ว หน้า 51

จากการเลือกของประชาชน แต่สามารถเข้าไปใช้อำนาจสั่งการประชาชนได้ แต่ในการใช้อำนาจนั้นก็ สามารถถูกท้าทายกลับจากประชาชนซึ่งเป็นคนที่อยู่ข้างล่างจากเขาได้เช่นกัน⁵²

ลาเดนชี้ว่าเหตุผลจำเป็นต้องมีลักษณะของสิทธิอำนาจคล้ายความเป็นประชาธิปไตยในสาม แง่คือ

1) การใช้เหตุผลถูกกำกับปกครองด้วยบรรทัดฐาน นั่นคือ การใช้เหตุผลไม่ใช่กิจกรรมที่ เกิดขึ้นอย่างสะเปะสะปะ แต่ต้องอยู่ในกรอบของบรรทัดฐานบางข้อ

2) การใช้เหตุผลต้องมีลักษณะการใช้เหตุผลร่วมกัน และการเคารพซึ่งกันและกันในฐานะทุกคนเป็นผู้มีความสามารถให้เหตุผลได้อย่างเท่าเทียมกัน

3) เหตุผลสามารถถูกแก้ไขได้ เหตุผลทุกข้อต้องเปิดรับคำวิจารณ์ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต⁵³ การใช้เหตุผลร่วมกันตามทัศนะของลาเดนคือทุกคนมีสิทธิที่จะปกครองและถูกปกครองร่วมในเวลา เดียวกัน แม้แต่ผู้ออกกฎหมายของสังคมก็ต้องถูกปกครองจากภาคประชาชนผ่านกระบวนการ เลือกตั้ง ข้อเสนอของเหตุผลอันเป็นกฎของสังคมภายใต้ทัศนะของลาเดนนั้นสามารถแก้ไขได้เพราะ หากกฎในสังคมไม่สามารถเปลี่ยนแปลงแก้ไขได้ กฎเหล่านั้นจะสร้างอำนาจพิเศษต่อการควบคุมสังคม ในเชิงเผด็จการที่ไม่เปิดโอกาสให้ผู้ใดสามารถโต้แย้งหรือแก้ไขได้ เพื่อให้ภาพการใช้เหตุผลของสังคม สามารถหลุดพ้นจากการใช้อำนาจเชิงเผด็จการ การรับฟังข้อสงสัยหรือข้อเห็นแย้งต่อกฎของสังคม เหล่านั้นที่อาจนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงได้เมื่อมีเหตุผลที่เพียงพอจะสามารถทำให้รูปแบบการใช้เหตุผล นั้นสะท้อนภาพของเหตุผลของสังคมที่แท้จริง

การเปิดโอกาสให้มีการท้าทาย (challenge) การใช้เหตุผลจะลดค่านอำนาจของเหตุผลที่มี ลักษณะแบบกฎที่มีสิทธิขาด ทำให้กฎไม่มีความสามารถในการสร้างสิทธิขาด หากแต่ตามความเป็นจริงสังคมในบางโอกาสจำเป็นต้องมีคำตอบที่เด็ดขาดสำหรับแก้ไขความขัดแย้งของสังคมให้ลุล่วง เพื่อให้รูปแบบของการใช้เหตุผลสอดคล้องกับเงื่อนไข การใช้เหตุผลต้องมีลักษณะคล้ายกระบวนการร่วม ตามแบบกระบวนการไตร่ตรองในฝ่ายนิติบัญญัติของประชาธิปไตยที่สร้างการตัดสินใจและจบการ พิจารณา แต่พร้อมจะรับฟังและเปิดโอกาสในการแก้ไข⁵⁴

4.2.1 สิทธิอำนาจในเวทีการสนทนา

สิทธิอำนาจเป็นสิ่งที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ในการสนทนา หากแต่ลักษณะอำนาจบางประการไม่ พึงประสงค์ในการใช้เหตุผลบนภาพของสังคมเช่น อำนาจในการสั่งการที่ส่งผลให้เวทีการสนทนา

⁵² อ้างแล้ว หน้า 52-53

⁵³ อ้างแล้ว หน้า 53-54

⁵⁴ อ้างแล้ว หน้า 62

ฟังความเห็นของคนกลุ่มจำเพาะซึ่งสะท้อนภาพความเป็นเผด็จการที่ไม่สามารถโต้แย้งได้ซึ่งไม่เป็นผลดีต่อรูปแบบการใช้เหตุผลของสังคม ลักษณะสิทธิอำนาจไม่จำกัดอยู่เพียงการบัญชาการหรือการออกกฎ แต่เป็นสิ่งที่ควรควบคุมการกระทำและความคิดส่งผลต่อการสร้างข้อตัดสินใจ (pass judgment) จากการศึกษาในหลายหน่วยงานที่ปรับใช้กระบวนการไตร่ตรองที่เปิดโอกาสให้ภาคประชาชนได้มีสิทธิในการออกความเห็นอย่างเต็มที่ ก็ไม่อาจทำให้ประชาชนได้เข้าร่วมกิจกรรมการใช้เหตุผลได้อย่างเต็มที่เนื่องจากประชาชนที่มีอำนาจน้อยกว่าเหล่านั้นถูกกดทับด้วยอำนาจที่เหนือกว่าจากกลุ่มหรือชนชั้นที่เหนือกว่าตน

ลาเดนเสนอว่า เราควรคิดถึงสิทธิอำนาจของเหตุผลในลักษณะของสิทธิอำนาจของการเกี่ยวดอง (authority of connection) ซึ่งเขาอธิบายโดยใช้วิธีเปรียบเทียบลักษณะกับสิทธิอำนาจของการสั่งการ ดังนี้:

1. *ที่มาของสิทธิอำนาจ/อำนาจเชิงบรรทัดฐาน* (แบบซึ่งกันและกัน vs. แบบทางเดียว) สิทธิอำนาจแบบสั่งการจะเน้นบังคับผู้ใต้บังคับบัญชาให้ปฏิบัติตามโดยไม่ประสงค์การมีส่วนร่วมทางความคิดของผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา ผู้บังคับบัญชาเท่านั้นที่มีอำนาจสามารถเปลี่ยนแปลงสถานะแวดล้อมเชิงบรรทัดฐาน (normative environment) ซึ่งหมายถึงการตัดสินใจว่าอะไรถูก ผิด ควรทำ ไม่ควรทำ ทำแล้วควรชมเชย หรือทำแล้วควรประณามได้ แต่สำหรับสิทธิอำนาจของความเกี่ยวดอง อำนาจในการเปลี่ยนแปลงสถานะแวดล้อมเชิงบรรทัดฐานนี้จะถูกกระจายให้อยู่ในมือทุกคน โดยเชื่อว่าการสร้างอำนาจของสังคมต้องอาศัยปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกเพื่อสร้างอัตลักษณ์แบบ “เรา” (we) ขึ้นก่อน และอัตลักษณ์นี้ปัจเจกคนหนึ่งใดจะไม่สามารถทำให้เกิดขึ้นด้วยตัวของปัจเจกเอง แต่ต้องมาจากการมีปฏิสัมพันธ์กันกับผู้อื่นจากการสื่อสาร และได้รับการตอบสนองกลับมาย่างเหมาะสมจากสมาชิกอื่นที่ตระหนักรับรู้สารที่สื่อออกไปนั้น⁵⁵
2. *ลักษณะของความสัมพันธ์* (แบบการใช้เหตุผลร่วมกัน vs. แบบมีลำดับชั้น) : สำหรับการสั่งการสิ่งที่จำเป็นต่อการสั่งการผู้ใต้บังคับบัญชาคือลำดับชั้น (hierarchy) ผู้มีอำนาจจำเป็นต้องมีลำดับชั้นที่สูงกว่าผู้ใต้บังคับบัญชา แต่การใช้เหตุผลไม่ต้องการสิ่งเหล่านี้ สิทธิอำนาจของความเกี่ยวดองจะไม่มีบุคคลที่ถือสิทธิขาดในการสั่งการ แต่ทุกคนจะมีอำนาจในการสั่งการต่อความคิดอีกฝ่าย โดยปรับเข้าหากันและตอบสนองกันในความสัมพันธ์ที่ทุกคนถือว่าอีกฝ่ายเป็นผู้มีความสามารถในการใช้เหตุผลอย่างเท่าเทียมกัน (reciprocal relationship) ที่มองว่าทุกสมาชิกจะถือครองอำนาจในลักษณะที่เท่ากัน ดังนั้นในการแสดงความคิดเห็นของการร่วมไตร่ตรองไม่ได้เป็นการส่งความเห็นให้คนอื่นรับฟังเพียงอย่างเดียว แต่เป็นการเสนอความเห็น

⁵⁵ อ้างแล้ว หน้า 64-66

ที่คนรอบตัวตอบโต้กลับมา, รับฟังความเห็นและปรับแก้ เพื่อให้สังคมมีแนวคิดไปในทางเดียวกัน⁵⁶

3. *ลักษณะของคุณสมบัติซึ่งเป็นที่มาให้เกิดสิทธิอำนาจ* (มองไปข้างหน้า vs. มองย้อนหลัง) : อำนาจแบบสั่งการจะมีลักษณะของการใช้เหตุผลแบบมองย้อนกลับ คือการใช้เหตุผลจะมีลักษณะที่จำเป็นต้องกลับไปพิจารณาสถานะและความสามารถของบางสมาชิก ก่อให้เกิดอำนาจพิเศษในการสนับสนุนข้อเสนอของตนให้น่ารับฟังยิ่งขึ้น แต่อำนาจแบบความเกี่ยวข้องที่เกิดจากการจำเป็นต้องสร้างอำนาจจากการมีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มสมาชิกอื่นมากกว่าสนใจภูมิหลังของผู้ร่วมการถกเถียงที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความน่าเชื่อถือ หากเราทำเช่นนี้การใช้เหตุผลของสังคมจะสนใจการแก้ปัญหาของความเท่าเทียมหรือโอกาสเท่าเทียมของสังคมมากกว่ามองย้อนกลับเข้าสู่คุณสมบัติของปัจเจกจำเพาะเช่น เพศสภาพหรือชาติพันธุ์⁵⁷
4. *ลักษณะของอำนาจ* (กระจายอำนาจ vs. รวบอำนาจ) : อำนาจแบบสั่งการจะเป็นรูปแบบที่รวบอำนาจไว้กับบุคคลหนึ่งบุคคลใด เช่นหัวหน้ากองร้อยสั่งทหารปฏิบัติหน้าที่เหตุที่ผู้ใต้บังคับบัญชาจะปฏิบัติตามผู้บังคับบัญชาคือการเทียบชั้นของอำนาจในการสั่งการระหว่างกัน ซึ่งลาเดนอ้างว่าลักษณะดังกล่าวไม่สมควรเกิดขึ้นในรูปแบบการใช้เหตุผลของสังคม การใช้เหตุผลของสังคมจึงไม่รวบอำนาจไว้ที่ปัจเจกจำเพาะแต่จะกระจายอำนาจของการควบคุมให้กับทุกสมาชิกอย่างเสมอภาค ทำให้การใช้เหตุผลของสังคมจำเป็นต้องรวบรวมอำนาจที่กระจายออกไปจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก ผลลัพธ์ของอำนาจของกระบวนการนี้จะสร้างโครงสร้างที่สะท้อนความคิดของสังคมที่แท้จริง เพราะทุกฝ่ายของสังคมสามารถแสดงความเห็นพร้อมทั้งได้รับการรับฟังเพื่อการพิจารณาอย่างเสมอภาค⁵⁸
5. *ความสามารถทางอำนาจ* (สานต่อการสนทนา vs. ยุติการสนทนา) : อำนาจแบบสั่งการจะยุติการสนทนาเนื่องจากอำนาจของการสั่งการไม่ต้องการการแสดงความเห็นจากผู้ใต้บังคับบัญชา ส่งผลให้ผู้ใต้บังคับบัญชาจำเป็นต้องรับฟังและปฏิบัติตาม ในการต่อต้านคำสั่งถือเป็นกฎ แต่ในการใช้เหตุผลของสังคมลาเดนมองว่าเราสามารถกฎทางเหตุผลได้ตลอดเวลา สิ่งที่ที่สังคมยอมรับเป็นชุดความคิดแล้วต้องเปิดโอกาสในการตั้งคำถามและแก้ไขเสมอ เพื่อให้เกิดภาพของเหตุผลจากสังคมที่สมบูรณ์ขึ้น และนี่หมายความว่า การใช้เหตุผลต้องไม่ไปถึงจุดสิ้นสุดไม่ว่าในเวลาใด แต่ต้องดำเนินไปเรื่อย ๆ⁵⁹

⁵⁶ อ้างแล้ว หน้า 66-67

⁵⁷ อ้างแล้ว หน้า 68-69

⁵⁸ อ้างแล้ว หน้า 70-73

⁵⁹ อ้างแล้ว หน้า 73-76

การใช้เหตุผลในสังคมของลาเดนคือลักษณะของเหตุผลที่อยู่ภายใต้บรรทัดฐานของการใช้เหตุผล เพื่อให้แน่ใจว่าการสนทนากันระหว่างสมาชิกของสังคมเป็นรูปแบบของการใช้เหตุผลของสังคมจริง โดยมีลักษณะแบบการใช้เหตุผลร่วมกันที่ให้สิทธิในการแสดงความคิดเห็นและควบคุมความคิดที่เท่ากัน โดยละทิ้งซึ่งภูมิหลังของผู้เข้าร่วม (ชาติพันธุ์หรือเพศสภาพที่อาจสร้างภาพของอำนาจพิเศษ) โดยมีเป้าหมายสำคัญคือสร้างพื้นที่ของเหตุผลที่ทุกสมาชิกจะอยู่ร่วมกัน โดยมีลักษณะที่จะพร้อมรับคำวิจารณ์โดยไม่กำหนดผลการตัดสินไว้ล่วงหน้า

4.3 บรรทัดฐานของการใช้เหตุผลในฐานะบทสนทนาที่ตอบสนองกัน

หลังจากที่ได้ชี้ให้เห็นแล้วว่า เราควรเปลี่ยนมาเข้าใจการใช้ “เหตุผล” โดยให้ความสนใจ *น้อยลง* กับตัวเหตุผลเอง และหันมาให้ความสนใจมากขึ้นกับกิจกรรมการใช้เหตุผลที่เกิดขึ้นในบริบทของความต้องการใช้ชีวิตร่วมกันเพื่อเป็นตัวแทนใหม่ในการคิดเกี่ยวกับการใช้เหตุผล รวมทั้งชี้ให้เห็นว่าเหตุผลในความเข้าใจแบบใหม่นี้มีสิทธิอำนาจแบบความเกี่ยวดอง (connection) ไม่ใช่สิทธิอำนาจแบบสั่งการดังเช่นภาพเดิมที่เข้าใจกันอยู่ ในขั้นต่อไป ลาเดนได้แสดงให้เห็นว่าเราสามารถตั้งสิ่งที่เป็บบรรทัดฐานสำหรับการใช้เหตุผลในความหมายใหม่นี้ออกมาจากการสนทนาที่เราทำอยู่แล้วในชีวิตประจำวัน ซึ่งแบ่งได้เป็นสามลำดับขั้นคือ การสนทนาทั่วไป การสนทนาที่เป็นการตอบสนอง (responsive conversation) และการใช้เหตุผลแบบเข้าคลุกคลี (engaged reasoning) ซึ่งแต่ละอันค่อยๆ ขยับเข้าใกล้ความเป็นการใช้เหตุผลในภาพอุดมคติที่เขาเสนอนี้มากขึ้นเรื่อยๆ และบรรทัดฐานสำหรับขั้นสุดท้ายคือ การใช้เหตุผลแบบเข้าร่วมจะรวมเอาบรรทัดฐานของการสนทนาและการสนทนาที่เป็นการตอบสนอง ซึ่งถือว่าอยู่ในลำดับต่ำกว่าไว้ในตัวมันเองด้วย

ลาเดนเริ่มจากชี้ว่า กิจกรรมการใช้เหตุผลเป็นการสนทนาชนิดหนึ่ง แต่ไม่ใช่การสนทนาชนิดที่ปัจเจกพูดให้คนอื่นฟัง (speaking to) แต่เป็นการพูดคุยกับคนอื่น (speaking with)⁶⁰ ดังนั้นการใช้เหตุผลจึงต้องถูกกำกับด้วยบรรทัดฐานของบทสนทนาและเนื่องจากการสนทนาที่เรามีกับคนอื่นก่อให้เกิดผลลัพธ์คือ ช่วยสร้าง, รักษา, และกำหนดรูปร่างให้แก่ความสัมพันธ์ที่เรามีกับคนเหล่านั้น ซึ่งรวมถึงพื้นที่ของเหตุผลที่เรามีร่วมกันซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในความสัมพันธ์ที่ว่านี้ด้วย ดังนั้นบรรทัดฐานของการสนทนาจึงช่วยกำหนดรูปร่างให้แก่พื้นที่ของเหตุผลที่เราอาศัยอยู่ร่วมกัน

⁶⁰ อ้างแล้ว หน้า 110

4.3.1 บรรทัดฐานการสนทนา

บรรทัดฐานการสนทนา (Norm of conversation) คือลักษณะการสนทนาที่จำเป็นต้องมีโครงสร้างของการสนทนาเชิงองค์ประกอบ (constitutive) โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างข้อตกลงจากการสนทนา โดยไม่กำหนดผลลัพธ์ของการใช้เหตุผลอยู่ก่อนแล้วโดยบรรทัดฐานสู่รูปแบบการสนทนาที่ใช้เหตุผลนี้แบ่งออกเป็นสามบรรทัดฐานได้แก่

- 1) *บรรทัดฐานเรื่องความเห็นตรงกันและความต่อเนื่อง*: การสร้างบรรทัดฐานที่สามารถพูดคุยกันได้อย่างเข้าใจ (Norm of intelligibility) จะเกิดขึ้นได้เมื่อทุกฝ่ายสามารถเข้าใจจุดยืนของทุกสมาชิกที่เข้าร่วมการถกเถียง โดยระดับพื้นฐานที่สุดในการสนทนาคือการเข้าใจในสิ่งที่ฝ่ายอื่นสื่อสารเช่น ภาษา, การนิยาม, หรือคำจำกัดความ เพื่อให้การสนทนาดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง หากบรรทัดฐานนี้ไม่เกิดขึ้นการสนทนาเหล่านั้นจะเป็นเพียงการออกเสียงอย่างไร้ความหมายเพราะต่างฝ่ายต่างไม่เข้าใจสิ่งที่อีกฝ่ายสื่อออกมา สอดคล้องกับทัศนะของวิกเกนสไตน์ที่เรียกรูปแบบลักษณะการสื่อสารที่มีความเข้าใจพื้นหลังรองรับอยู่ก่อนที่ทำให้สองฝ่ายเข้าใจความหมายของกันและกันว่า *รูปแบบชีวิต* (Form of life) บรรทัดฐานนี้จะช่วยให้แต่ละฝ่ายมีความสามารถสร้างความเข้าใจระหว่างกัน เพื่อให้การสนทนาดำเนินไปได้⁶¹
- 2) *บรรทัดฐานเรื่องความเสมอภาค*: การสื่อสารทางเดียวซึ่งเป็นรูปแบบของการออกคำสั่งหรือการให้ข้อมูล ขาดซึ่งคุณสมบัติทางความเสมอภาคหากถูกใช้ในกระบวนการใช้เหตุผลเนื่องจากขาดคุณสมบัติสองข้อ คือคุณสมบัติการปรับเข้าหากัน (attunement) ที่คู่สนทนาปรับเปลี่ยนจุดยืนระหว่างกันให้อยู่ในความเข้าใจในลักษณะเดียวกัน และคุณสมบัติการปรับตัวอย่างต่อเนื่อง (continued adjustment) โดยการปรับตัวนั้นคล้ายกับการใช้เหตุผล เพื่อให้คู่สนทนาสามารถเข้าใจและเข้าถึงจุดยืนของอีกฝ่าย จำเป็นต้องปรับตัวเข้าหากันอย่างต่อเนื่องไม่มีสิ้นสุด ดังนั้นเหตุที่รูปแบบการใช้เหตุผลของสังคมจำเป็นต้องเกิดการท้าทายทางเหตุผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทุกสมาชิกสามารถปรับเข้าหากันในเชิงความคิด และสามารถสร้างพื้นที่ของเหตุผลให้อยู่ร่วมกันได้ ซึ่งแตกต่างจากการออกคำสั่ง ที่ผู้บังคับบัญชาไม่จำเป็นต้องมีความรับผิดชอบในการเปลี่ยนแปลงหรือปรับความคิดตามผู้บังคับบัญชา ดังนั้นรูปแบบการสนทนาที่มีความใส่ใจต่อผู้ฟังและปรับเปลี่ยนจุดยืนตามแบบลักษณะของผู้ฟังถือเป็นรูปแบบที่น่าสนับสนุนในบริบทของการสนทนา การสนทนาจำเป็นต้องมีลักษณะที่เปิดกว้างและเรียกร้องให้ทุกฝ่ายเปลี่ยนจุดยืน เพื่อการปรับเข้าหากันและกระชับความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก⁶²

⁶¹ อ้างแล้ว หน้า 110-117

⁶² อ้างแล้ว หน้า 117-132.

- 3) *บรรทัดฐานเรื่องความจริงใจ*: แม้เป้าหมายของการสนทนาจะต้องมีการตอบสนองเข้าหากัน แต่การสนทนาเหล่านั้นจะต้องเกิดขึ้นโดยการปรับเข้าหากันของมุมมองที่แตกต่างกันระหว่างสมาชิก ลาเดนอ้างว่าการที่สมาชิกสนใจแต่เพียงการตอบสนองเข้าหากันโดยไม่แสดงจุดยืนของตนเพื่อให้เกิดการปรับเข้าหากันทั้งสองฝ่าย การสนทนาดังกล่าวก็จะเกิดความล้มเหลวในการสร้างรูปแบบเหตุผลของสังคม⁶³

4.3.2 บรรทัดฐานของการใช้เหตุผลในฐานะการสนทนาที่ตอบสนองกัน

ในขั้นต่อมา ลาเดนชี้ว่าการใช้เหตุผลไม่ใช่เพียงการสนทนาเท่านั้น แต่ยังเป็นการสนทนาที่ตอบสนองกัน (responsive conversation) ที่เกิดขึ้นในบริบทของความต้องการที่จะอยู่ร่วมกัน การสนทนาในระดับนี้มีบรรทัดฐานที่เข้มงวดขึ้นกว่าการสนทนา คือ

- 1) *บรรทัดฐานเรื่องการสื่อสารสิ่งที่อีกฝ่ายเข้าใจได้*: การสนทนาคือการเชื่อเชิญคู่สนทนาเข้าร่วมการถกเถียงพูดคุยที่มีการตอบสนองกัน ดังนั้นการที่ผู้ฟังเข้าใจสิ่งที่ผู้พูดเสนออย่างเดียวนั้นจึงยังไม่พอ แต่เขาต้องเข้าใจด้วยว่าผู้พูดกำลังเสนอหรือให้คำเชิญแก่เขาที่จะรับว่าอะไรคือเหตุผล นั่นคือ เขาต้องมีความเข้าใจที่ไปไกลกว่าความเข้าใจเชิงเชิงภาษาหรือโวหาร โดยเข้าใจถึงฐานคิดของสิ่งที่ผู้พูดกำลังพูดถึงด้วย คำเชิญเป็นจุดเริ่มต้นของการใช้เหตุผลร่วมกันในสังคม หากแต่คำพูดหรือประโยคที่ไม่อาจสื่อถึงผู้รับให้เข้าใจเพื่อนำไปใช้ในการร่วมกันใช้เหตุผล ย่อมทำให้การสนทนาไม่อาจสร้างภาพของสังคมได้ ฝ่ายผู้พูดเองจึงมีหน้าที่ต้องแน่ใจว่าตนได้ทำให้คนฟังเข้าใจสิ่งเหล่านี้อย่างครบถ้วนเพื่อที่เขาจะสามารถตอบสนองกลับมาย่างเหมาะสมได้⁶⁴
- 2) *บรรทัดฐานเรื่องการเคารพซึ่งกันและกันในฐานะเป็นผู้มีความสามารถใช้เหตุผลอย่างเท่าเทียมกัน*: การใช้เหตุผลของสังคมจำเป็นต้องอาศัยความเสมอภาค เป้าหมายของการใช้เหตุผลคือการสร้างความเป็น “เรา” (we) หรือความคิดของสังคม จึงยังไม่พอแค่การมีบทสนทนาที่เป็นสาธารณะ แต่ต้องเปิดโอกาสให้สมาชิกที่เข้าร่วมมีอิทธิพลในการเปลี่ยนแปลงความคิดของสังคมอย่างทัดเทียมกันด้วย ดังนั้นนอกจากเหตุผลที่ถูกสร้างมาจะไม่มิลักษณะตายตัวหรือเน้นการเป็นเหตุผลสากลแล้ว เนื่องจากเหตุผลของสังคมจะเปลี่ยนตามบริบทของผู้เข้าร่วม ผู้ร่วมทุกคนยังต้องถูกถือว่ามีประสิทธิภาพทำให้คนที่ได้ฟังสิ่งที่เขาเสนอ “ถูกกระทบ” (touched or affected) โดยคำพูดของเขาได้อย่างทัดเทียมกัน ผู้พูดที่ยื่นข้อเสนอบางอย่างแก่คนฟังโดย

⁶³ อ้างแล้ว หน้า 132-135

⁶⁴ อ้างแล้ว หน้า 147-157

ตั้งใจไว้แล้วว่าไม่ว่าคนฟังจะตอบสนองอย่างไรกลับมา ตนก็จะไม่เปลี่ยนจุดยืน ผู้พูดคนนี้ไม่ใช่คนที่ปฏิบัติต่อผู้ฟังของเขาอย่างเคารพซึ่งกันและกัน (reciprocity)

- 3) *บรรทัดฐานของการมีจิตสำนึกที่ดี*: การใช้เหตุผลของสังคมไม่เป็นการเชิญให้คนอื่นเข้าสู่พื้นที่ของเหตุผลที่เป็นพื้นที่ของตนคนเดียว แต่เป็นการเปิดรับพวกเขาเข้าสู่พื้นที่ของเหตุผลร่วมกัน ดังนั้นการเชื่อเชิญสู่การใช้เหตุผลไม่เพียงการอธิบายพื้นที่ของตนด้วยความจริงใจ แต่ต้องทำด้วยเจตนาที่ต้องการเปิดรับพื้นที่ของผู้อื่นให้เข้ามาอยู่ด้วยกันได้ในพื้นที่ของเหตุผลร่วมกัน⁶⁵

4.4 บรรทัดฐานของการใช้เหตุผลแบบเข้าคลุกคลีเพื่อทำความเข้าใจจุดยืนของกันอย่างใกล้ชิด (engaged reasoning)

การสนทนาที่เป็นรูปแบบเหตุผลของสังคมจำเป็นต้องเปิดรับข้อเสนอของอีกฝ่าย ตามบรรทัดฐานของการเข้าคลุกคลี (engagement) กล่าวคือ ทั้งสองฝ่ายต้องเปิดรับต่อการที่คำพูดของอีกฝ่ายจะสามารถมีอิทธิพลต่อความคิดของตนในแบบหนึ่งแบบใด และการถูกปฏิเสธมีนัยยะว่าพวกเขายังไม่พบสิ่งที่เป็นจุดร่วมด้วยและการสนทนาจำเป็นต้อง “เคลื่อนที่” เพื่อไปให้ถึงจุดหมายนี้⁶⁶ ฝ่ายที่เสนอคำเชื่อเชิญแล้วถูกปฏิเสธจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงข้อเสนอเพื่อตอบสนองต่อการปฏิเสธที่ตนได้รับ เพื่อจะไปถึงจุดร่วมของสังคมให้ได้ หากเขายุติการสนทนาเมื่อถูกปฏิเสธ การสนทนาของทั้งสองฝ่ายจะไม่สามารถมีพื้นที่เหตุผลที่สามารถอยู่ร่วมกันได้ ดังนั้นจึงเป็นเหตุจำเป็นที่จะต้องให้การสนทนานั้นมีลักษณะเข้าร่วม (engaged) เพื่อจะหาพื้นที่ของเหตุผลร่วมกันนี้ให้ได้

บรรทัดฐานนี้สามารถมองได้ว่าเป็นบรรทัดฐานของความมีเหตุผลจากการสร้างเหตุผลที่เกี่ยวข้องกับการตอบสนอง ดังนั้นรูปแบบของการเข้าร่วมตกลงกันที่ต้องการให้ปรากฏในสังคม ในลักษณะของการเปิดใจรับฟังโดยมีลักษณะที่กว้างกว่าในปรัชญาการเมือง ตามทัศนะของรอลล์ส์ที่อธิบายว่าคนมีเหตุผลคือคนที่ “พร้อมที่จะเสนอหลักการและมาตรฐานในฐานะเงื่อนไขที่เป็นธรรมชาติของความร่วมมือกัน และที่จะปฏิบัติตามเงื่อนไขนี้ด้วยความเต็มใจ เมื่อมีหลักประกันว่าคนอื่นก็จะทำเช่นเดียวกัน” ซึ่งถูกตีความว่ามีสองส่วนคือ “ความพร้อมที่จะเสนอเงื่อนไขที่ยอมรับได้ร่วมกันหรือเงื่อนไขที่เป็นธรรม และความตอบสนองต่อคนอื่น ทั้งในความเต็มใจที่จะยับยั้งการกระทำของตัวเองให้เป็นไปตามหลักการที่ได้ตกลงกันไว้ และความเต็มใจที่จะตอบสนองต่อการปฏิเสธหลักการของ “เรา” โดยบรรทัดฐานที่ลาเดนเสนอนี้ระบุชัดเจนว่า ทั้งสองฝ่ายต้องเต็มใจที่จะตอบสนองต่อปฏิกริยาที่อีกฝ่ายมีกลับมาหาตน เพื่อที่จะไปให้ถึงจุดยืนที่ทั้งสองฝ่ายสามารถยอมรับร่วมกันได้ “พื้นที่ของ

⁶⁵ อ้างแล้ว หน้า 165-168

⁶⁶ อ้างแล้ว หน้า 180

เหตุผลร่วมกัน” ความเป็น “เรา” ที่เราทั้งคู่สามารถมองเห็นตรงกันได้จากจุดที่ยืนอยู่ในพื้นที่นั้นว่า สิ่งนี้เป็นเหตุผลเหมือนกัน และ ข้อเสนอนี้เป็นข้อเสนอที่มีเหตุผลกว่าข้อเสนออื่นๆ⁶⁷

4.5 การตอบสนองอย่างมีเหตุผลต่อการเชื่อเชิญ

ลาเดนชี้ว่าบรรทัดฐานของการสนทนา การใช้เหตุผล และการใช้เหตุผลแบบเข้าคลุกคลี ใกล้ชิดไม่ได้บอกว่าสำหรับคนที่เป็ฝ่ายได้รับคำเชื่อเชิญนั้น เขาควรตอบสนองต่อการเชื่อเชิญนั้น อย่างไร จึงต้องมีเกณฑ์อีกข้อหนึ่งสำหรับใช้เมื่อต้องประเมินข้อเสนอที่อีกฝ่ายหนึ่งให้มาว่าเป็น ข้อเสนอที่ดีสมควรรับ หรือเป็นข้อเสนอที่ไม่ดีที่ควรปฏิเสธ บรรทัดฐานชุดนี้จึงเป็นบรรทัดฐานสุดท้ายของการใช้เหตุผลแบบที่ลาเดนเสนอ

ลาเดนชี้ว่าในความเข้าใจแบบมาตรฐานเกี่ยวกับเหตุผลคือ เมื่อเราเป็นฝ่ายได้รับคำเชื่อเชิญ หรือข้อเสนอ และเราต้องตัดสินใจว่าสิ่งที่อีกฝ่ายหนึ่งเชื่อเชิญหรือเสนอให้เรายอมรับนั้นมันเป็น เหตุผลจริงหรือไม่ สิ่งที่เราต้องทำคือพิจารณาว่า ตัวเรามี “เหตุผล” ที่จะยอมรับหรือปฏิเสธคำเชื่อเชิญที่อีกฝ่ายคิดว่าเป็นเหตุผลนั้น ซึ่งหมายถึงเราต้องมีคำอธิบายของเหตุผลอย่างหนึ่งอยู่ก่อนว่าสิ่งใด ที่เป็นเหตุผลสำหรับเรา เพื่อตัดสินใจว่าสิ่งที่ถูกเชื่อเชิญให้ยอมรับในเวลานี้นั้นเป็นเหตุผลสำหรับเราจริง หรือเปล่า เราจึงจะสามารถตอบสนองต่อคำเชื่อเชิญนั้นกลับไปยังอย่างมีเหตุผลได้ และสำหรับภาพแบบ มาตรฐาน คำอธิบายว่าสิ่งใดเป็นเหตุผลสำหรับเรานี้มีพื้นฐานอย่างอื่นที่อยู่ภายนอกตัวกิจกรรมการใช้ เหตุผลที่เรากำลังมีส่วนร่วมอยู่ด้วย [พูดอีกแบบคือ เหตุผลคืออะไร และเหตุผลที่เราจะรับคำเชื่อเชิญ นี้คืออะไรต้องเป็นสิ่งที่มียู่แล้วก่อนการใช้เหตุผลครั้งนั้นๆ] แต่ถ้าเป็นตามภาพแบบสังคม อะไรบ้างที่ เป็นเหตุผลเป็นสิ่งที่ต้องถูกนิยามภายในกระบวนการใช้เหตุผลเอง⁶⁸

นอกจากนี้ ตามภาพแบบมาตรฐานของการใช้เหตุผล การตอบสนองที่เราให้กลับไปสำหรับ คำเชื่อเชิญที่ได้รับนั้นจะต้องมีพื้นฐานบางอย่างอยู่ภายนอกด้วย นั่นคือ ถ้าเราปฏิเสธไม่ยอมรับคำเชื่อเชิญที่คนอื่นจะพูดแทนเรา และคนนั้นถามกลับมาว่าทำไมเราจึงปฏิเสธคำเชื่อเชิญของเขา เราต้อง สามารถให้เหตุผลที่ดีที่สามารถสนับสนุนการปฏิเสธของเรากลับไปได้ด้วย ซึ่งอีกฝ่ายก็สามารถถาม กลับมาได้ดีกว่าทำไมเราจึงคิดว่าเหตุผลที่เราให้ไปใหม่นี้เป็นข้อสนับสนุนที่ดีได้ และเป็นอย่างนี้ไปได้เรื่อยๆ ซึ่งถ้าถึงที่สุดแล้วเราให้เหตุผลที่ดีเหตุผลสุดท้ายตอบกลับไปไม่ได้ ก็เหมือนการปฏิเสธของ เรานั้นไร้เหตุผล ลาเดนชี้ว่ากระบวนการเช่นนี้จะนำไปสู่การพยายามหาพื้นฐานที่ได้เคียงต่อไปไม่ได้ อีกสำหรับเหตุผลในการปฏิเสธของเรา ที่ตัวมันเองไม่สามารถถูกซักถามอย่างเป็นทางการเป็นเหตุเป็นผลต่อไปได้ อีก ภาพของการใช้เหตุผลแบบมาตรฐานนี้จึงสอดคล้องกับความเข้าใจสิทธิอำนาจของเหตุผลที่เป็น

⁶⁷ อ้างแล้ว 182

⁶⁸ อ้างแล้ว หน้า 204-5

แบบสั่งการ เนื่องจากพื้นฐานสุดท้ายเป็นสิ่งที่ยั่งยืนต่อไปไม่ได้อีก และเมื่อไปถึงเหตุผลอันเป็นที่สุดแล้วนี้ การสนทนาก็ต้องจบหรือหยุดลง⁶⁹

ลาเดนอ้างว่าภาพแบบสั่งการการใช้เหตุผลให้เกณฑ์สำหรับใช้ประเมินคำเชื่อเชิงปฏิบัติที่ผู้อื่นเสนอจะให้แก่เราเพื่อจะขอพูดแทนเราหรือพูดสำหรับเรา (speak for) ที่ไม่ขึ้นอยู่กับคำอธิบายว่าเหตุผลคืออะไร แต่เป็นเกณฑ์ที่ถูกสร้างขึ้นจากลักษณะของกิจกรรมการใช้เหตุผลเอง ภาพแบบสั่งการของการใช้เหตุผล “แทนที่จะพยายามตอบคำถามว่าเรามีเหตุผลโดยอยู่บ้าง จากนั้นจึงสรุปว่าคนบางคนที่ยกเหตุผลนี้ขึ้นมาคือคนที่ทำตัวมีเหตุผล ภาพแบบสั่งการถามว่าการตอบสนองชนิดใดที่จะทำให้กิจกรรมการใช้เหตุผลดำเนินต่อไปได้เรื่อยๆ และการตอบสนองชนิดใดที่จะทำให้กิจกรรมนี้เสื่อมลงกลายเป็นการสั่งและการยอมตามความเห็นของอีกฝ่าย สิ่งที่ภาพชนิดนี้ให้จึงไม่ใช่คำอธิบายของเหตุผลที่เรามี แต่คือแนวทางสำหรับใช้คิดว่าเราควรตอบสนองต่อคำเชื่อเชิงปฏิบัติที่คนอื่นให้แก่เราเมื่อเรากับเขาใช้เหตุผลด้วยกัน”⁷⁰

ลาเดนอธิบายว่า ตามภาพแบบสั่งการการใช้เหตุผล คนสามารถล้มเหลวในแง่ที่ไม่ได้ใช้เหตุผลกับคนอื่นได้ในสองลักษณะคือ 1) เมื่อเราคือฝ่ายให้เหตุผล และเราปฏิบัติราวกับว่าเหตุผลที่เราให้ไปนั้นเป็นสิ่งที่อีกฝ่ายหนึ่งต้องยอมรับโดยุษฎี และเมื่ออีกฝ่ายปฏิเสธเหตุผลของเรากลับมา เราก็หาว่าเขาต่อต้านเราอย่างไรเหตุผล และ 2) เมื่อเราเป็นฝ่ายที่ถูกให้เหตุผล และเราปฏิเสธไม่ให้ความสนใจกับเหตุผลนั้น เช่น ทำหูทวนลม หรือเมื่อเรายอมรับเหตุผลนั้น แต่การยอมรับของเราเกิดจากการที่เรายอมเชื่อในเหตุผลของเขาอย่างง่าย โดยไม่วิพากษ์วิจารณ์ไม่ว่าจากมุมมองของเราเอง หรือของบุคคลที่สามที่สื่อกตาม สองกรณีนี้เหมือนกันคือ คนนี้ๆ ไม่ได้ใช้เหตุผลกับอีกฝ่าย และไม่ได้ปฏิบัติกับอีกฝ่ายในฐานะเป็นคนที่มีเหตุผลเหมือนกัน⁷¹

ดังนั้น เมื่อเราเป็นฝ่ายที่ถูกให้ข้อเสนอที่จะพูดแทนเรา การตอบสนองของเราเพื่อที่จะถือว่ามีเหตุผลตามภาพทางสังคมได้นี้ สิ่งที่เราต้องไม่ทำมีสองสิ่งคือ ไม่สนใจหรือไม่แยแสคำเชื่อเชิงปฏิบัติ หรือปฏิบัติราวกับคำเชื่อเชิงปฏิบัติเป็นคำสั่ง/คำบัญชารูปแบบหนึ่งที่ตนต้องปฏิบัติตาม ซึ่งในกรณีหลังนี้จะเห็นว่ามีลักษณะเดียวกับกรณีลูกขุนที่มีอคติเชื่อว่าลูกขุนที่เป็นชายผิวขาว มีการศึกษาชั้นมหาวิทยาลัย และมีอาชีพการงานดีจะต้องเป็นคนดีที่พูดจาและตัดสินใจได้อย่างมีเหตุผลมากกว่าคนกลุ่มน้อย โดยเฉพาะคนกลุ่มน้อย เช่น คนผิวดำ

ลาเดนอธิบายว่าการไม่ใช้เหตุผลในแบบหลังนี้มีได้หลายระดับ แต่เมื่อใดก็ตามที่คนหนึ่งปฏิบัติต่อข้อเสนอของอีกคนหนึ่งเหมือนเป็นคำบัญชา นั่นก็คือเขาไม่ได้ปฏิบัติกับคนๆ นั้นในฐานะคนที่มีเหตุผล บรรทัดฐานของการใช้เหตุผลที่กล่าวว่าเราต้องเปิดกว้างรับข้อวิจารณ์ใดๆ ก็ตามที่อาจมีต่อ

⁶⁹ อ้างแล้ว หน้า 205-6

⁷⁰ อ้างแล้ว หน้า 206

⁷¹ อ้างแล้ว หน้า 206-208

สิ่งที่เรากล่าวสร้างข้อเรียกร้องต่อคนที่เป็นฝ่ายได้รับคำเชื่อเชิญด้วย นั่นคือ คนที่ได้รับคำเชื่อเชิญจะตอบสนองได้อย่างมีเหตุผล เขาจะต้องไม่ปกป้องข้ออ้างของคนอื่นจากการถูกทำท่าย ไม่ว่าจะแบบบางส่วนหรือการทำท่ายทุกชนิดก็ตาม⁷² ข้อเรียกร้องนี้ไม่ได้เกิดจากความต้องการของใครคนใดคนหนึ่ง แต่คือฟังก์ชันของมิติทางสังคมของความมีเหตุผล การที่ลูกขุนจำนวนหนึ่งยอมให้ชายฉิวขวามีการศึกษาตัดสินแทนคนอื่นทั้งหมดได้ไม่ใช่การใช้เหตุผลระหว่างกัน ลูกขุนเหล่านั้นไม่ได้ปฏิบัติต่อชายฉิวขวานี้ประดุจคนมีเหตุผลอีกคนหนึ่ง ไม่ว่าพวกเขาจะเข้าใจว่าตนกำลังทำสิ่งใดอยู่ แต่ลาเดนจะบอกว่สิ่งนั้นไม่ใช่การใช้เหตุผลอย่างแน่นอน

---

⁷² อ้างแล้ว หน้า 219-220

บทที่ 5 บทสรุป

จากการศึกษาพบว่าปัญหาของความไม่เสมอภาคในการร่วมไตร่ตรองเกิดขึ้นจากสองปัจจัย คือ 1) ความไม่เสมอภาคที่เกิดจากความหลากหลายของสมาชิก และความได้เปรียบที่สมาชิกบางกลุ่มมีมากกว่าสมาชิกกลุ่มอื่น อันนำไปสู่อคติของสังคมซึ่งมีอำนาจในการกดทับสิทธิในการแสดงความคิดเห็นของกลุ่มที่มีอำนาจที่น้อยกว่า ทั้งทางตรงคือลักษณะที่ผู้ที่มีสถานะทางสังคมสูงกว่าดึงความสนใจจากเวทีประชาพิจารณ์ และในทางอ้อมคือลักษณะที่อำนาจพิเศษกดทับสิทธิในการแสดงความคิดเห็นให้เกิดความหวาดกลัวในการแสดงความคิดเห็น ในรูปที่คนที่มีสถานะทางสังคมต่ำกว่าจะไม่แสดงความคิดเห็นทั้งในกรณีให้เห็นแย้งต่อข้อเสนอของผู้ที่มีสถานะทางสังคมสูงกว่าหรือเชื่อว่าความคิดเห็นของตนไม่อาจสร้างการเปลี่ยนแปลงให้แก่สังคมได้ และ 2) ลักษณะโครงสร้างของกระบวนการไตร่ตรองเอง ที่มีเป้าหมายในการตามหาข้อสรุปในฐานะของเหตุผลอันเป็นเหตุผลที่สังคมยอมรับ โดยกระบวนการนี้เพื่อให้มุ่งเน้นในการสร้างประสิทธิภาพในการสร้างผลลัพธ์จากการใช้เหตุผล ก่อให้เกิดอคติของสังคมที่จะรับฟังเพียงเหตุผลที่ถูกต้องตามหลักเชิงรูปแบบของการใช้เหตุผล⁷³ ที่รับไว้ล่วงหน้าแล้ว ทำให้สังคมจะรับฟังแต่เพียงลักษณะความเห็นหนึ่งเดียวตามที่สังคมต้องการ ผลลัพธ์จากการใช้เหตุผลของสังคมไม่สามารถสะท้อนภาพของสังคมได้จริงเนื่องจากบนพื้นฐานความหลากหลายของสังคม ทุกสมาชิกจะมีความแตกต่างกันทั้งทางมุมมอง, แนวคิดหรือวิถีชีวิต ก่อให้เกิดความสามารถในการแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างกัน เมื่อเป็นเช่นนั้นการที่สังคมจะรับฟังความเห็นเพียงรูปแบบเดียวเท่านั้น (คือรูปแบบที่ถูกเชื่อว่ามี “เหตุผล”) อาจเป็นการสร้างช่องว่างของความเสมอภาคให้กับสังคมมากขึ้น

ข้อเสนอหนึ่งต่อการแก้ปัญหาเรื่องความไม่เสมอภาคของกระบวนการหาคำตอบของสังคม โดยอาศัยประชาธิปไตยแบบร่วมไตร่ตรอง คือทัศนะการใช้เหตุผลของสังคมของลาเดนที่มุ่งเข้าสู่การใช้เหตุผลที่แท้จริง โดยมองว่าการที่สังคมจะสามารถอยู่ร่วมกันนั้นไม่เพียงแต่สามารถพูดคุยกันสื่อสารกันอย่างเข้าใจ แต่จำเป็นต้องสามารถเข้าใจถึงจุดยืนความคิดของแต่ละสมาชิก โดยมอบโอกาสในการแสดงความคิดเห็นและรับฟังความเห็นของกลุ่มคนเหล่านั้นอย่างจริงจัง เนื่องจากเป้าหมายของการใช้เหตุผลของสังคมคือภาพของเหตุผลที่จำเป็นต้องสะท้อนภาพของเหตุผลของทุกสมาชิกที่อยู่ร่วมกัน ซึ่งแตกต่างจากรูปแบบการใช้เหตุผลดั้งเดิมที่การพิจารณาเหตุผลจำเป็นต้องย้อนกลับเข้าสู่กระบวนการพิจารณาเหตุผลเชิงตรรกศาสตร์ถึงความถูกต้องของเหตุผล และเน้นที่การเอาชนะกัน “โดยเหตุผลที่ดีกว่า” ทำให้ปัจเจกที่ไร้ความสามารถในการแสดงความคิดเห็นที่มีเหตุผลจะไม่ถูกรับฟังในฐานะเป็นผู้ไร้เหตุผล

⁷³ รูปแบบมุมมองของสังคม (World view) ที่มีผลต่อการตัดสินใจในสังคม

เพื่อให้เห็นภาพที่ชัดเจนขึ้นก่อนที่จะไปวิเคราะห์สิ่งที่จะตามมาหากนักประชาธิปไตยร่วมไตร่ตรองเปลี่ยนไปปรับความเข้าใจเรื่องการใช้เหตุผลในแบบภาพทางสังคมของลาเดน ผู้เขียนขอแสดงตารางถึงความแตกต่างระหว่างลักษณะการหาคำตอบของสังคมระหว่างประชาธิปไตยแบบร่วมไตร่ตรองของกัทแมนและทอมป์สัน กับรูปแบบการใช้เหตุผลของสังคมของลาเดน ดังนี้

	กระบวนการร่วมไตร่ตรอง (กัทแมนและทอมป์สัน)	การใช้เหตุผลในภาพแบบสังคม (ลาเดน)
การเตรียมตัวสู่การเข้าร่วม ถกเถียง	จำเป็นต้องเข้าใจฐานคิดหรือ รากฐานของเหตุผลของฝ่ายตรง ข้ามก่อนเข้าร่วมการถกเถียง	จำเป็นต้องมีความรู้ทางภาษาในระดับ ที่สื่อสารกับฝ่ายอื่นรู้เรื่อง
โครงสร้างการใช้เหตุผล	กระบวนการร่วมไตร่ตรองที่ ประกอบไปด้วยคุณค่าสาม ประการคือการเคารพซึ่งกันและ กัน, ความเป็นสาธารณะ, และ ความรับผิดชอบ	สร้างบรรทัดฐานในการสนทนาบน ความเข้าใจ, ความเสมอภาค, และ ความจริงใจ
กระบวนการสร้างความเสมอ ภาค	เชื่อมั่นในกระบวนการร่วม ไตร่ตรองเนื่องจากการใช้เหตุผล นั้นเป็นกระบวนการที่ดึงเอา ความสามารถประชาชนทุกคนมี โดยเชื่อว่าลักษณะดังกล่าวจะ สามารถหลีกเลี่ยงการใช้อำนาจ โดยการสร้างเหตุผลที่สังคม สามารถเห็นชอบ	จัดสรรรูปแบบของสังคมเชิงญาณ วิทยาให้ทุกสมาชิกสามารถเสนอ ความเห็นของตนได้อย่างเสรี โดย ละทิ้งซึ่งเกณฑ์ประเมินความเป็น เหตุเป็นผลของข้อเสนอ แต่ยังคง ไว้ซึ่งบรรทัดฐานเพื่อสร้างการ ใช้เหตุผลเข้าสู่รูปแบบการสนทนา โต้ตอบกันระหว่างสมาชิก และมี เป้าหมายในการสร้างชุดความคิด ใหม่ของสังคมที่ทุกสมาชิกพร้อม ปรับใช้
กระบวนการสร้างเสรีภาพ	เปิดโอกาสให้ทุกสมาชิกสามารถ แสดงความคิดเห็นได้ โดยไม่แบ่งแยก	ทุกสมาชิกมีอำนาจในการยอมรับ และปฏิเสธข้อเสนอของผู้อื่นได้

	ชนชั้น	อย่างเสรี แต่การปฏิเสธที่เกิดขึ้นนั้นเพื่อให้เกิดการปรับตัวเข้าหากันระหว่างสมาชิกในการปรับเปลี่ยนข้อเสนอเพื่อสร้างชุดความคิดที่ใหม่ทุกสมาชิกสามารถยอมรับได้
หลักการของการใช้เหตุผลร่วมกัน	สนใจถึงคุณลักษณะของการแสดงความเห็นตามหลักการความรอบคอบและความเป็นกลาง	สร้างการสนทนาที่ทำให้ทุกฝ่ายสามารถพูดคุยได้อย่างเข้าใจ โดยคำนึงถึงความเสมอภาคในการใช้เหตุผล ซึ่งหลีกเลี่ยงลักษณะของการใช้อำนาจเชิงสั่งการ
หลักการความเป็นสาธารณะ	สร้างข้อบังคับต่อภาครัฐในการเปิดเผยข้อมูลที่เป็นต่อกระบวนการพิจารณาความเห็นต่อภาคประชาชน และจัดการโต้เถียงโดยการใช้เหตุผลที่เปิดรับสมาชิกทุกภาคส่วนสามารถเข้าร่วมได้อย่างเสรี	การกระจายอำนาจในการเป็นบังคับบัญชาและผู้ได้บังคับบัญชาอย่างเสมอภาค ทุกสมาชิกจำเป็นต้องแสดงจุดยืนของตนในขณะที่รับฟังความเห็นของผู้อื่น และร่วมกันสร้างและอยู่ร่วมกันในพื้นที่ของเหตุผล
จุดยืนของผู้เข้าร่วม	อาจมีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่เปลี่ยนแปลงตามบริบทของการสนทนา ผู้ที่เปลี่ยนแปลงจุดยืนคือผู้เสนอหรือเจ้าของความคิดที่ถูกสังคมปฏิเสธตามครรลองของเหตุผลที่สังคมเชื่อมั่น แต่สำหรับเจ้าของเหตุผลที่สังคมยอมรับจะยังคงไว้ซึ่งการปรับใช้เชิงนโยบายของสังคมต่อไป	ทุกสมาชิกจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงจุดยืนทางความคิด เนื่องจากชุดความคิดของสังคมจะเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เข้าร่วมการแสดงความเห็น
ผลลัพธ์ของการใช้เหตุผล	ยุติความขัดแย้งหรือความเห็นต่างในสังคม โดยการสร้างข้อตกลงร่วมกันของสังคม	เปิดโอกาสให้สังคมได้ศึกษาแนวคิดและสามารถพูดคุย, โต้แย้ง, หรือแลกเปลี่ยนความเห็น

		ได้ตลอดเวลา
เกณฑ์ประเมินการใช้เหตุผลของสังคม	เหตุผลที่แต่ละฝ่ายได้โต้เถียงนั้นสามารถเป็นเหตุผลที่เข้าใจได้ในสังคม และโต้เถียงกันโดยยังคงไว้ซึ่งศีลธรรมของสังคม	ประเมินจากการโต้ตอบกันระหว่างสมาชิก สมาชิกที่สื่อสารระหว่างกันสามารถพูดคุยและสามารถโต้ตอบสมาชิกอื่นได้อย่างเหมาะสมหรือเข้าใจข้อเสนอที่ได้รับฟัง
การรับมือกับอคติของสังคม	สร้างโอกาสพื้นฐานของสังคมที่ทุกสมาชิกสามารถเข้าถึงได้เพื่อให้ทุกสมาชิกที่ร่วมใช้การแสดงความเห็นมีสถานะทางสังคมที่เท่าเทียมกัน	พยายามทำความเข้าใจทุกสมาชิกของสังคม ในฐานะที่แต่ละสมาชิกของสังคมเป็นปัจเจกที่ถือครองอำนาจในการเปลี่ยนแปลงและรับฟังความเห็นทัดเทียมกับตน

จากตารางข้างต้นจะเห็นได้ว่า ในขณะที่กระบวนการร่วมไตร่ตรองของกัทแมนและทอมป์สันมีความพยายามในการสร้างการแข่งขันกันทางเหตุผลกันอย่างเสมอภาค โดยมองว่าเป้าหมายดังกล่าวคือการสร้างสังคมที่มีความเสมอภาคและโอกาสที่ทุกสมาชิกสามารถเข้าถึงได้ และการแข่งขันนี้จะตัดสินกันโดยฝ่ายที่ถือครองเหตุผลที่สังคมยอมรับได้มากกว่าจะเป็นผู้ชนะ แต่ทัศนะของกัทแมนและทอมป์สันกลับมองข้ามเรื่องอคติแฝงของสังคมที่ทำให้การแข่งขันไม่ได้เป็นไปอย่างเสมอภาคตั้งแต่ต้น ด้วยเหตุที่สมาชิกบางกลุ่มอาจไม่สามารถละทิ้งซึ่งอคติที่ดูแคลนความสามารถในการใช้เหตุผลของคนบางกลุ่ม ทำให้คนกลุ่มที่ถูกดูแคลนถึงความสามารถในการใช้เหตุผลขาดโอกาสในการแสดงความเห็นต่อสังคมซึ่งสร้างผลกระทบอันเป็นปัญหาต่อความเสมอภาคในการแสดงความเห็น แม้ในเวทีการถกเถียงจะเปิดโอกาสให้ทุกสมาชิกสามารถแสดงความเห็นได้อย่างเท่าเทียมแต่การใช้เหตุผลตามข้อเสนอของลาเดนสามารถรับมือกับปัญหานี้ได้ เนื่องจากกระบวนการใช้เหตุผลของสังคมตามทัศนะของลาเดนนั้นมีความพยายามในการกระจายอำนาจให้ทุกสมาชิกโดยผ่านแนวคิดเรื่องการใช้เหตุผลที่เน้นการมีปฏิสัมพันธ์กันแบบการใช้เหตุผลร่วมกัน และมีการตอบสนองซึ่งกันและกัน อันเป็นบรรทัดฐานของการใช้เหตุผลชนิดนี้ ที่ให้ทุกฝ่ายมีอำนาจในการปฏิเสธหรือยอมรับข้อเสนอที่ฝ่ายอื่นให้มา ทำให้โอกาสที่คนบางกลุ่มจะถูกกีดกันด้วยอคติที่แฝงอยู่ไม่อาจเกิดขึ้น หรือเกิดขึ้นได้น้อยกว่า และด้วยบรรทัดฐานที่กำหนดอยู่นั้น ทำให้หากคนบางกลุ่มเพิกเฉย ไม่สนใจ หรือ ยอมเชื่อตามข้อเสนอของคนอีกกลุ่มหนึ่งโดยปราศจากการคิดวิเคราะห์ ก็จะถือได้ว่าคนเหล่านั้นเองเป็นฝ่ายไม่ใช้เหตุผล เนื่องจากการปฏิบัติของเขาไม่ได้เป็นไปตามบรรทัดฐานของการใช้เหตุผลอย่างแท้จริง นัก

ประชาธิปไตยร่วมไตร่ตรองที่รับแนวคิดเรื่องการใช้เหตุผลของลาเดน สามารถชี้ให้ผู้วิจารณ์เช่นแซนเดอร์เห็นได้ว่า สิ่งที่แซนเดอร์เห็นว่าเป็นปัญหาของการร่วมไตร่ตรองนั้น เป็นปัญหาเฉพาะกับการร่วมไตร่ตรองที่ไม่ใช่เป็นการใช้เหตุผลอย่างแท้จริง⁷⁴ แต่หากเป็นกระบวนการร่วมไตร่ตรองที่มีลักษณะเชิงสังคมดังที่ลาเดนเสนอ ปัญหานี้จะสามารถบรรเทาเบาบางลงได้ นักประชาธิปไตยแบบร่วมไตร่ตรองจึงไม่จำเป็นต้องละทิ้งกระบวนการร่วมไตร่ตรอง แต่ต้องเข้าใจกระบวนการนี้ด้วยมุมมองใหม่ที่ลาเดนให้ข้อเสนอไว้ และพยายามปรับฐานคิดบางประการของตนให้มีความยืดหยุ่นมากขึ้นตามแนวทางของลาเดน

จากที่ได้อภิปรายมาทั้งหมด ผู้เขียนจึงมีความเชื่อว่าข้อเสนอของลาเดนนั้นสามารถแก้ปัญหาความไม่เสมอภาคของการใช้เหตุผลได้ทั้งปัญหาการไม่สะท้อนภาพความคิดของสังคมจากข้อเสนอ การร่วมไตร่ตรองของกัตแมนและทอมป์สัน รวมถึงปัญหาของการขาดซึ่งกระบวนการพิจารณาความเห็นของแซนเดอร์ เพื่อให้เห็นภาพชัดเจนจะขอยกตัวอย่างของความขัดแย้งระหว่างผู้ปกครองและผู้จัดหลักสูตรของโรงเรียนในเมืองฮอกกินส์

- 1) กระบวนการร่วมไตร่ตรองของกัตแมนและทอมป์สัน: เป็นที่แน่นอนว่าสังคมที่ใช้กระบวนการไตร่ตรองจะมองว่าผู้ปกครองเป็นกลุ่มคนที่ไร้เหตุผล จากข้อเสนอที่หยิบยื่นให้แก่เวทีโต้เถียง พื้นฐานของเหตุผลนั้นไม่เปิดโอกาสให้กลุ่มผู้จัดหลักสูตรได้แย้งหรือคัดค้านใดๆ หากข้อเสนอใดไม่ตรงต้องตามความต้องการของผู้ปกครองจะถูกมองว่าเป็นสิ่งที่ต่อต้านพระคัมภีร์ทางศาสนาทั้งหมด ดังนั้นจึงเป็นสิ่งที่รับไม่ได้ แต่หากสังคมยึดหลักการของศาสนาใดศาสนาหนึ่ง โดยไม่คำนึงถึงความหลากหลายของสมาชิกในสังคม ย่อมทำให้เสรีภาพของสมาชิกของสังคมที่ไม่ได้นับถือศาสนานั้นถูกกดทับลง ดังนั้นในแง่ของการใช้เหตุผลผู้ปกครองคือฝ่ายที่ไร้เหตุผล ข้อเสนอบนฐานของพระคัมภีร์จึงเป็นข้อเสนออันว่างเปล่าในกระบวนการร่วมไตร่ตรอง สังคมจึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องพิจารณาข้อเสนอผู้ปกครองแต่อย่างใด
- 2) กระบวนการพิจารณาตามหลักฐานของแซนเดอร์: กระบวนการนี้ทุกสมาชิกที่เข้าร่วมจะหลายเป็นพยาน (Witness) ของการเสนอความเห็น ทุกสมาชิกจำเป็นต้องสร้างพื้นที่ของการรับฟังทั้งความเห็นของตนเองและผู้อื่นในเวลาเดียวกัน หากแต่รูปแบบการตัดสินใจยังไม่เปลี่ยนแปลงจากกระบวนการร่วมไตร่ตรอง นั่นคือรูปแบบการตัดสินใจบนฐานของความเป็นธรรม (Impartial) ยังไม่ถูกเปลี่ยนแปลงจากการใช้กระบวนการ

⁷⁴ ดู Jonathan Havercroft (2014). "A Review of Reasoning: A Social Picture" by Anthony Simon Laden. *Political Theory*, Vol. 42, No. 4 (August 2014), pp. 501-505 บทความนี้ให้ความเห็นว่า แนวคิดเรื่องการใช้เหตุผลแบบสังคมของลาเดนมีความเป็นประชาธิปไตยมากกว่าแนวคิดเกี่ยวกับการใช้เหตุผลเรื่องอื่นๆ ที่ใช้กันอยู่เป็นมาตรฐาน

พิจารณาตามหลักฐาน เมื่อเป็นเช่นนี้สังคมอาจยังคงรับฟังผู้ปกครองหากแต่ไม่มีความจำเป็นใดในการเปลี่ยนแปลงการตัดสินใจของสังคม เนื่องจากชุดความเห็นของสังคมมีแนวโน้มในการสร้างการตัดสินใจโดยให้คุณค่าทางสังคมเป็นสำคัญ (เด็กมีความรู้ถึงการเป็นพลเมืองที่ดี เพื่อสร้างสังคมที่ดีขึ้นในอนาคต)

- 3) ภาพการใช้เหตุผลของลาเดน: สามารถเข้าใจได้ว่าภาพของการใช้เหตุผลเป็นกระบวนการที่พัฒนาต่อจากกระบวนการพิจารณาตามหลักฐาน ในแง่ที่สังคมจะสามารถรับฟังเหตุผลของทุกสมาชิกได้เหมือนกัน หากแต่เมื่อสังคมอยู่ในเงื่อนไขที่เข้าใจจุดยืนของแต่ละสมาชิกจะร่วมกันหาทางออกพร้อมสร้างชุดความคิดของการตัดสินใจใหม่ที่จะสามารถทำให้ทุกฝ่ายยอมรับและสร้างความเป็นธรรมในการตัดสินใจได้ การใช้ภาพของเหตุผลตามข้อเสนอของลาเดนจะทำให้รูปแบบการตัดสินใจของสังคมจะไม่อยู่บนฐานของการเลือกที่จะรับความเห็นของฝ่ายใด หากแต่หาหนทางในการหาจุดร่วมระหว่างกัน ดังนั้นจากตัวอย่างของ โรงเรียนในเมืองฮอกกินส์จะไม่เป็นการตัดสินใจว่าหลักสูตรดังกล่าวจะอนุมัติให้เปิดใช้หรือไม่ หากแต่เป็นการปรับหลักสูตรในจุดที่ผู้ปกครองสามารถเข้าใจและรับได้ โดยยังรักษาเป้าหมายสู่การพัฒนาของสังคมตามที่ผู้ออกแบบหลักสูตร

ผู้เขียนมีความเห็นว่าแท้จริงปัญหาของการใช้เหตุผลของกระบวนการร่วมไตร่ตรองอาจก่อตัวจากการใช้หลักการย่อยเรื่องความเป็นกลางของหลักการเรื่องการเคารพซึ่งกันและกัน เนื่องจากหลักการนี้จะใช้การตัดสินใจของเหตุผลบนฐานของการพิจารณาถึงรูปแบบของเหตุผลที่สังคมสามารถยอมรับได้ ซึ่งภาพของเหตุผลตามทัศนะของลาเดนนั้นการใช้เหตุผลของสังคมจะไม่มีหลักการของความเป็นกลางนี้คงอยู่ในการใช้เหตุผล เนื่องจากรูปแบบของการตัดสินใจจะไม่มีรูปแบบที่คงตัวหากแต่เปลี่ยนแปลงตามสภาพของสมาชิกที่เข้าร่วมในการใช้เหตุผล

ภาพการใช้เหตุผลของสังคมตามทัศนะของลาเดน เป็นรูปแบบการใช้เหตุผลที่พยายามแยกตัวภาพฐานคิดของฮอบส์ (Hobbsian) โดยเสนอทฤษฎีการเลือกของสังคม (Social Choice Theory) ที่มองว่ารูปแบบความคิดของสังคมนั้นประกอบขึ้นจากการยอมรับความเห็นอื่นของสังคมและประสานเข้าด้วยกัน (Building blocks of reasons) โดยการเพิ่มขึ้นหรือการยอมรับของชุดความคิดจะเกิดจากการตัดสินใจของปัจเจกแต่ละหน่วยของสังคมในการยอมรับ จะสังเกตได้ว่าภาพความคิดของสังคมไม่ได้เป็นรูปแบบลักษณะดังกล่าว รูปแบบความคิดของสังคมตามทัศนะของลาเดนนั้นจะมีข้อเสนอถึงการปรับตัวของทุกฝ่าย นั่นคือหน้าที่ของปัจเจกเพื่อสร้างรูปแบบความคิดของ

สังคมนั้นจะไม่ได้เกิดขึ้นจากการใช้การปฏิเสธหรือยอมรับชุดความคิดอื่นที่ต่างจากตน แต่จะต้องสร้างขึ้นจากรูปแบบของการปรับตัวของความคิดเข้าหากันเพื่อให้เกิดภาพความคิดของสังคมที่กลมกลืน⁷⁵

อาจมีข้อเสนอที่มองว่าปัญหาของการใช้เหตุผลอาจไม่ได้คงอยู่ในลักษณะของรูปแบบของอคติสังคมหรือรูปแบบของการใช้เหตุผลที่ไม่รับฟังข้อเสนอของทุกสมาชิก แต่เกิดจากความไม่เข้าใจซึ่งกันและกันของแต่ละสมาชิก กล่าวคือความขัดแย้งของสังคมอาจเกิดขึ้นจากลักษณะที่ต่างฝ่ายต่างไม่มีทางเข้าใจกันได้เช่นในกรณีของโรงเรียนฮอกกินส์ ที่ผู้ปกครองไม่เห็นคุณค่าของวิธีการพัฒนาสังคมของผู้ออกแบบหลักสูตร เนื่องจากสังคมบนฐานคิดของผู้ปกครองนั้นสามารถคงอยู่และพัฒนาตามหลักของพระคัมภีร์ ซึ่งการอธิบาย, ชักค้ำ, หรือเห็นต่างล้วนแต่เป็นข้อเสนอที่ขัดแย้งและมีแนวโน้มต่อการต่อต้านวิถีชีวิต (threaten spiritual life) ซึ่งจะเห็นได้ว่าจากกระบวนการใช้เหตุผลของทั้ง 3 กรณีล้วนแต่มีแนวโน้มในการสนับสนุนผู้จัดหลักสูตร ซึ่งจากมุมมองของผู้ปกครองไม่ว่าการที่หลักสูตรนี้ถูกใช้เพียงส่วนหนึ่งหรือปรับแก้แล้ว ก็เป็นสิ่งที่สังคมไม่ให้ความเคารพต่อวิถีชีวิตของผู้ปกครอง หากแต่ผู้เขียนมีความเห็นว่าแม้ผู้ปกครองจะไม่สามารถปกป้องวิถีชีวิตของตนได้จากกระบวนการใช้เหตุผล สิ่งหนึ่งที่ผู้ปกครองได้รับจากกระบวนการใช้ภาพเหตุผลของสังคมคือความเข้าใจของทั้งจากสังคมที่มีต่อความคิดของผู้ปกครองในขณะเดียวกันผู้ปกครองเองก็เข้าใจความปรารถนาดีของผู้จัดหลักสูตรด้วย ซึ่งภาพเหล่านี้ไม่อาจเกิดขึ้นหากยังใช้กระบวนการร่วมไตร่ตรองหรือกระบวนการพิจารณาตามหลักฐาน เนื่องจากการตัดสินใจของสังคมไม่ว่าจะสนับสนุนหรือแย้งต่อความเห็นของสมาชิก สิ่งเดียวที่สมาชิกที่เข้าร่วมหรือประชาชนสามารถทำได้คือยอมรับและปฏิบัติตามเท่านั้น และการตัดสินใจดังกล่าวอยู่บนฐานของการพิจารณารูปแบบความคิดที่ไม่อาจเปลี่ยนแปลงได้ตามสภาวการณ์ของการแสดงความคิดเห็น

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

⁷⁵ Laden, Anthony Simon. "Evaluating social reasons: Hobbes versus Hegel." *The Journal of philosophy* 102.7 (2005): 327-356.

รายการอ้างอิง

Cohen, J. (1989). "Deliberation and democratic legitimacy." 1997: 67-92.

Fricke, M. (2007). Epistemic Injustice: Power and the Ethics of Knowing: Power and the Ethics of Knowing, Clarendon Press.

Gutmann, A. and D. F. Thompson (1997). Democracy and disagreement. Cambridge, Mass., Belknap.

Havecroft, Jonathan. (2014). "A Review of Reasoning: A Social Picture" by Anthony Simon Laden. *Political Theory*, Vol. 42, No. 4 (August 2014), pp. 501-505

Laden, Anthony Simon (2012) Reasoning: A Social Picture. Oxford, New York: Oxford University Press.

Mackie, G. (2008). "Rational ignorance and beyond." Collective wisdom: Principles and mechanisms: 1-44.

Sanders, L. M. (1997). "Against deliberation." Political theory **25**(3): 347-376.

Schumpeter, Joseph (1961). Capitalism, Socialism, and Democracy. London: Allen and Unwin.

ภาคผนวก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นายอรรคเดช แสงจันทร์ เกิดเมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2534 ที่จังหวัดสมุทรปราการ สำเร็จการศึกษาปริญญาตรีสาขาเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญในปี พ.ศ. 2556 และได้เข้า ต่อในหลักสูตรอักษรศาสตร์ คณะปรัชญา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในปี 2557

